

Š E H E R

BANJA LUKA

Na pragu još jednog ljeta

Most, koji je duboko u nama - Vezeni

Poštovani čitaoci, dragi prijatelji!

Evo nas na pragu još jednog ljeta, koje je, nažalost, u tamnijem ozračju nego što svi priželjkujemo, i očekujemo, da se ponovo susrećemo i družimo i na obalama Vrbasa, i uz šeherska keranja i zmijanjske vezove, i svugdje gdje nas mame i vode staze ljeta. Ovaj uvodnik započinjem tužnim vijestima, koje su me duboko pogodile tokom mjeseca januara, a kojima su se početkom godine pridružile i vijesti sa ratišta. Najteže je kad odlaze naši najmiliji, naši prijatelji i članovi porodica. U svega desetak dana napustile su nas moja sestra Azra, a istog dana i naša saradnica i prijateljica Vasvija. Kao da to nije bilo dovoljno teško, desetak dana kasnije u Banjoj Luci preminula je i naša kuma Ljilja. Sve tri su, nažalost, izgubile bitku s istom teškom bolešću. Azra i Vasvija ne samo da su preminule istog dana, nego su i sahranjene istog datuma. Teško je riječima opisati tugu koju je donio ovaj januar. Za mene i moje najbliže to je bio jedan od najtežih mjeseci. Upravo zbog toga ovaj broj izlazi s malim zakašnjenjem, ali se nadam da ćete vi, dragi čitaoci, imati razumijevanja.

Istovremeno, posljednjih sedmica u našoj domovini svjedočimo burnim događajima koji snažno utiču na društvena i politička kretanja. Nakon niza tragičnih slučajeva nasilja nad ženama – femicida – kao i tragedija u kojima su stradali tuzlanski penzioneri u požaru i sarajevskoj tramvajskoj nesreći, strpljenje građana je došlo do kraja. Ti događaji izazvali su snažne reakcije, posebno među mladima, koji su kroz organizovane i spontane proteste u Sarajevu i širom Bosne i Hercegovine izrazili svoje nezadovoljstvo i ogorčenje. Ipak, iskustvo nas uči da protesti kod nas rijetko donesu brze i suštinske promjene. Vremenom su i ovi protesti utihnuli, a nekoliko ostavki ljudi na rukovodećim pozicijama teško da će promijeniti opšti osjećaj da bi i ovi događaji mogli, kao i mnogi prije njih, s vremenom pasti u zaborav.

U međuvremenu, svijet oko nas postaje sve nesigurniji. Sve češće se postavlja pitanje: da li smo na pragu trećeg svjetskog rata ili on već, na neki način, traje? Svjedoci smo brutalnih ratova na Bliskom istoku i u Ukrajini, koji nesumnjivo utiču na sve nas – ekonomski, materijalno, ali možda najviše moralno. Humanosti je sve manje na vidiku. Djeca, žene i starci postaju najveće žrtve, dok velike sile političke procese sve češće diktiraju vojnom silom. Kraj ovom ludilu, nažalost, još se ne nazire. Naša planeta kao da tone u sve dublji haos. Ipak, uprkos svemu, ostaje nada da će razum i humanost ponovo pronaći svoj put i da će ovo bezumlje jednog dana prestati.

Ostaje nam i čudesna riječ: Vezeni! Riječ koja simbolizira naše neprekinute veze, druženja, susrete... Mostovi prijateljstva, ljubavi, dobrote, uzajamnih poštivanja, bliskosti, saradnje. Mostovi koji su u nama i onda kad nas sudbine i okolnosti razdvoje, udalje. Ostaje i naš Vezeni most, koji je duboko u nama, ali kojega je nekako sve manje u ljetnim mjesecima, kad dolazimo u svoj grad. Da li ćemo i ovog jula imati naš Vezeni most u bašti rodne kuće pjesnikinje Nasihe Kapidžić Hadžić? Da li ćemo se družiti na obalama Vrbasa i u avlijama Gornjeg Šehera, pred Palasom, na Slapu, kod Ali-babe i na mnogim drugim dragim mjestima koji su dio našeg života i sjećanja? I pored sve većih teškoća, treba da se što više sastajemo, družimo, razgovaramo, smiješimo, šalimo... I književni program „Vezenog mosta“ trebalo bi ponovo oživjeti u njegovom punom sjaju. A i mi ćemo nastojati, da u okviru novog broja našeg magazina, kojega pripremamo za drugu polovinu juna, pripremimo i jedno, da ga tako nazovemo, „Živo izdanje Vezenog mosta“, sa što više književnih priloga, sjećanja, razgovora i odlomaka iz novih knjiga i rukopisa. Zato pozivamo sve naše saradnike i čitaoce, da nam iz svoga novog ljeposlovja, izdvoje najdraže stihove i odlomke, i pošalju na naš email, kako bismo svoj „Vezeni most“ imali i na stranicama „Šeher Banje Luke“. A najljepše bi bilo, da te stihove i odlomke još i sami čitaju uz žubor Vrbasa i miris cvjetova u bašti pjesnikinje.

Do skorog viđenja, i u našem gradu, i na stranicama našeg lista!

Na ovoj stranici možete pronaći sva dosadašnja izdanja „Šeher Banje Luke“:

<http://issuu.com/savezbl>

Na kraju da se vama, koji ste nam već poslali dobrovoljne priloge, u ime naše male redakcije i u svoje lično, iskreno zahvalim na pomoći i razumijevanju, i nadam se da će vam se pridružiti i mnogi drugi naši čitaoci.

Vaš urednik Mirsad Filipović

OSNOVAN/GRUNDAT 2009.

Izdavač/Utgivare
SAVEZ BANJALUČANA U ŠVEDSKOJ
RIKSFÖRBUNDET BANJALUKA I SVERIGE

ISSN 2000-5180

**Glavni i odgovorni urednik/
Chefredaktör och ansvarig utgivare**

Mirsad Filipović

Urednik/Redaktor

Goran Mulahusić

Grafička obrada/Grafisk arbete

Gunić Zlatan, Art-studio EMMA

Blagajnik-Ekonom/Kassör-Ekonom

Zlatko Avdagić

Redakcija/Redaktion

Goran Mulahusić
Enisa Bajrić
Fatima Mahmutović
Nedžad Talović

Dopisnici/Korrespondenter

Ismet Bekrić (Slovenija)
Radmila Karlaš (BiH)
Mersad Rajić (Kanada)
Ljubica Perkman (Njemačka)
Reuf Jakupović (Švedska)
Dr Severin D. Rakić (Australija)
Dinko Osmančević (BiH)
Džana Mujadžić (Francuska)

Adresa redakcije/Redaktionens adress

Šeher Banjaluka,
Holmsvägen 9, 59136 Motala
Telefon: +46(0) 739 872 284
Internet: www.blsavez.se
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com

List izlazi dvomjesečno

Godišnja pretplata:
6 brojeva 300 SEK plus poštarina

Pretplata i reklame

+46(0) 73 98 72 284
E-post: mirsad.filipovic@hotmail.com
Rukopisi, crteži i fotografije se ne vraćaju

Štampa/Tryck

NGD "DNN" Banja Luka

Naslovna strana

Adis Elias Fejzić

Duboki tragovi stoljeća	4
U bosanskoj kući u Birminghamu obilježen Dan nezavisnosti BiH ...	10
Kako Bosna i Hercegovina sustavno gubi svoju budućnost	10
“Ko to tamo peva” - i ko nas to vozi?	12
Radmila Karlaš: Moralna vertikalna - Ivan Đurić	14
Alfred Nobel i Albert Einstein - tragičari čovječanstva	16
Ako nema fabrika - ima fontana i spomenika	19
Fikus koji grli nebo	20
Sajam u Švedskoj: Most pisane riječi	24
To svjetlo u nama	28
Ružin sok	30
Premijula je Vasvija Dedić Bačevac	32
Od Sunca što “plače” ostao plakat i pozivnica	36
“A život ide nekim svojim putem ...” (3)	38
“Sanjam snove velike kao sloboda ...”	40
... A ti usred vode podigni ostrvo	42
Rimske terme u Čačku	44
Karađoz	48
Možete li zamisliti život bez mostova?	52
Grad na devet rijeka	53
Nudi li švedski model rješenje za javni servis BiH?	54
Konzularni dani u Malmö - Švedska.....	56
Vicevi	58
Tuzla: Zabranjeno pušenje 17. aprila u BKC-u	60
Duh Sidranov, eno, lebdi nad Miljackom	62
Ekonomski značaj dijaspora za BiH	63

Bosna i Hercegovina u Švedskoj

Prednja strana velikog kompleksa

Duboki tragovi stoljeća

Tekst i foto: Mirsad FILIPOVIĆ

Obilježavanje Dana nezavisnosti BiH u Švedskoj: Važan datum u novijoj historiji naše domovine

Ambasada Bosne i Hercegovine u Švedskoj obradovala me je pozivom na svečanosti obilježavanja **Dana nezavisnosti naše domovine**; prvo je to bi poziv za diplomatski prijem, a sedmicu dana kasnije i za obilježavanje namijenjeno Bosancima i Hercegovcima koji žive na ovim prostorima. U Štokholm sam se uputio vozom, a sa stanice sam prošetao do **Historijskog muzeja**, mjesta održavanja svečanosti. Trebalo mi je tridesetak minuta hoda, a u glavnom gradu Kraljevine Švedske uvijek ima ljudi iz svih krajeva svijeta. Stigao sam malo ranije i napravio jedan veći krug oko ove impozantne i veoma vrijedne građevine. Prvobitno su tu bili vojni objekti, što se odmah može primijetiti po izgledu i veličini zgrade. Godine 1943. objekti su dobili novu namjenu i otvoren je Historiska museet – Historijski muzej.

Oko deset miliona eksponata, starih i do 10.000 godina, bogatstvo su ovog zdanja koje ima dva sprata. Na donjem su uglavnom arheološki eksponati iz kamenog doba i iz vremena Vikinga, dok su na gornjem zlatni i srebrni predmeti, crkvene freske, madone, relikvije i drugi vrijedni artefakti. Bio sam i u poznatoj Zlatnu sobi, koja je nekako zaokružila taj osjećaj fantastičnosti. Ipak, najljepši dio muzeja

je veličanstvena reprezentativna Barokna dvorana, u kojoj je i održana naša svečanost, koja je tako dobila i svoju uzvišenost.

Mostovi prijateljstva i kulture

Prva osoba, koju sam sreo ispred muzeja, bio je dugogodišnji uposlenik naše ambasade, **Amir Karahodža**, pa je to bila prilika da, kao stari poznanici i prijatelji, popričamo o svakodnevnim temama, a ponajviše o zdravlju. Do tada nisam imao priliku upoznati našeg ambasadora, Nj. E. **Bojana Šošića**, pa je sada bilo dovoljno vremena do početka svečanosti. Ambasador je po zanimanju psihijatar, član je Odbora za psihijatrijska i neurološka istraživanja Odjeljenja medicinskih nauka Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, te Predsjedništva Asocijacije nezavisnih intelektualaca „Krug 99“. Trebalo mi je veoma malo vremena u razgovoru s njim, da shvatim o kakvom je intelektualcu riječ. Iskorio sam priliku i da mu uručim nekoliko brojeva našeg magazina.

Posebno me je obradovao ponovni susret s mojim Banjalučaninom, predsjednikom Saveza bosanskohercegovačkih udruženja u

Izuzetna umjetnica Kanita Kahrmanović izvodi švedsku i našu himnu

Švedskoj, **Adnanom Mahmutovićem**. Njegov rahmetli otac Fikret i ja smo dugo radili zajedno, a Adnan je naslijedio mnoge njegove lijepe osobine.

U međuvremenu su počeli pristizati pozvani gosti. Srdačan susret imao sam i s dugogodišnjom poznicom, ženom koja je mnogo učinila za našu državu – velikom humanisticom i borcem za ljudska prava, **Christinom Doctare**. Iako u poodmaklim godinama, ona i dalje ima fantastičnu memoriju i mentalnu snagu te redovno dolazi na naše važne skupove. Tačno prema programu, u 14 sati prisutnima se na tečnom engleskom jeziku obratio Njegova ekscelencija, gospodin **Bojan Šošić**. Prigodnim riječima govorio je o značaju ovog važnog datuma u novijoj historiji Bosne i Hercegovine. Drugi govornik bio je predstavnik Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Švedske, **Carl Michael Gräns**, zamjenik šefa Odjela za Evropu i Sjevernu Ameriku. I on je istakao važnost ovog datuma, veoma dobre odnose između naših i švedskih vlasti, te uspješnu misiju naše dijasporu u Švedskoj.

Mlada gošća iz domovine, Tuzlanka **Kanita Kahrmanović**, na flauti je odsvirala **državne himne Bosne i Hercegovine i Švedske** i svojom izvedbom zaista oduševila prisutne diplomatske predstavnike. Na ovoj svečanosti bili su predstavnici 44 države sa svih šest kontinenata, kao i članovi švedskog parlamenta, predstavnici institucija Kraljevine Švedske te akademske i kulturne zajednice. Mi, prisutni Bosanci i Hercegovci, u tom trenutku smo bili izuzetno ponosni na ovu mladu umjetnicu. Veliku pažnju privukla je i neobična, vrhunska izložba pod nazivom „**Signa et Insignia Bosnae**“, autora **Adisa Eliasa Fejzića i Danisa Lana Fejzića**, realizovana u saradnji s arheologinjom i historičarkom umjetnosti **Editom Vučić**. Do tada nisam poznavao rad Adisa Fejzića, pa smo razgovarali o njegovom

Ambasador Bosne i Hercegovine, Nj. E. Bojan Šošić

umjetničkom angažmanu. On je prije svega vrhunski skulptor, prvi u Bosni i Hercegovini s titulom doktora u toj oblasti. Bavi se i likovnom umjetnošću i kaligrafijom, a u svojim djelima posebno ističe staru bosanskohercegovačku hiljadugodišnju kulturnu tradiciju, grbove srednjovjekovne Bosne i, naravno, stečke, na kojima je i odbranio svoju doktorsku disertaciju.

U drugom dijelu programa, namijenjenom nama, Bosancima i Hercegovcima, ambasador se ponovo obratio prisutnima i u svom govoru naglasio nekoliko važnih činjenica o Danu nezavisnosti. Govorio je o referendumu održanom 29. februara i 1. marta 1992. godine, na kojem su se građani izjasnili za nezavisnost i time preuzeli odgovornost za svoju državu. Istakao je da Bosna i Hercegovina ima tradiciju dugu više od hiljadu godina, svoja obilježja, grbove i simbole koji imaju duboke historijske korijene – od srednjovjekovnog kraljevstva do modernih političkih sistema.

Nezaboravno druženje

U kulturnom dijelu programa predstavljena je zanimljiva knjiga o folkloru „Jedinstvo u raznolikosti“, autora **Sahudina Kačara**. O knjizi su govorili ambasador **Bojan Šošić**, prof. dr. **Hazim Bašić**, moderator prof. **Adnan Mahmutović**, predsjednik Saveza bosanskohercegovačkih udruženja u Švedskoj, te sam autor. Kako nema mnogo knjiga o ovom segmentu naše kulturne baštine, ovo izdanje ima poseban značaj za ljubitelje folkloru, voditelje folklornih društava i omladinu koja se bavi folklorom. U svojim obraćanjima učesnici panela veoma su sugestivno i profesionalno istakli važnost proučavanja i afirmacije bogate, hiljadugodišnje kulturne baštine Bosne i Hercegovine. Naravno, tu ne spada samo folklor, već i drugi segmenti naše kulture: pisana riječ, tradicionalne nošnje, pozorište, film, umjetnost, a posebno sevdah.

*Predstavnik Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Švedske,
Carl Michael Grön*

Za sevdah su se pobrinuli već spomenuta **Kanita**, **Senad Kačar** na gitari i **Mona Rosell** na violini. Senad i Mona su otpjevali nekoliko sevdalinki, a posebno je bilo zanimljivo slušati Šveđanku kako inetrpretira stare bosanske pjesme. Mladi Senad je, uz zvuke gitare, flaute i violine, uspio dočarati ljepotu naše sevdalinke, a svi izvođači oduševili su prisutne. Pošto je na skupu bilo mnogo govora o sevdahu i folkloru, red je bio da se to pokaže i u praksi. Za to su se pobrinuli momci i djevojke iz **KUD-a „Zlatni Behar”** iz Västeråsa. Nakon svog odličnog nastupa dobili su zaslužene burne aplauze svih prisutnih.

Na kraju se prisutnima, putem video-linka, **obratio predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine**, gospodin **Željko Komšić**. Pozdravio je sve prisutne i biranim riječima govorio o značaju ovog važnog dana za našu domovinu. Tokom ovog lijepog obilježavanja Dana nezavisnosti imao sam priliku sresti još nekoliko dragih lica: dugogodišnju saradnicu našeg magazina **Suzanu Sekulović Kadirić**, poznatog književnika i autora animiranih filmova **Midhata Ajanovića Ajana**, dugogodišnjeg novinara Oslobođenja i Bosanske pošte te autora značajnih monografija o bosanskohercegovačkom sportu **Branka Tomića**, kao i predsjednika udruženja iz Norrköpinga, **Mensura Halimanovića**. Vodili smo ugodne razgovore, a vrijeme je prolazilo veoma brzo. Bilo je to jedno nezaboravno druženje uz bogat kulturno-umjetnički program i dostojanstveno obilježavanje Dana nezavisnosti Bosne i Hercegovine.

Impozantna Barokna dvorana - Barockhallen

Christina i Adnan

Christina i Mirsad

Adis u razgovoru sa ljubiteljima umjetnosti

Grb Kotromanića

Jedan dio izložbenih djela

Simbol naše domovine

Adis je odličan poznavalac bosančice i runskog pisma

Izvrstan nastup: KUD-a „Zlatni Behar” iz Västeråsa

Zlatna soba je muzejsko blago

Jedan od važnijih eksponata u muzeju

Predsjedavajući Predsjedništva Bosne i Hercegovine, gospodin Željko Komšić

Učesnici promocije knjige: prof. dr. Hazim Bašić, ambasador Bojan Šošić, autor Sahudin Kačar i moderator prof. Adnan Mahmutović

Kanita i Senad su predstavili sevdalinke u najboljem svjetlu

MLADI ČUVARI IDENTITETA: U BOSANSKOJ KUĆI U BIRMINGHAMU OBILJEŽEN DAN NEZAVISNOSTI BiH

U Bosanskoj kući u Birminghamu danas je svečano obilježen 1. mart – **Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine**, uz prisustvo velikog broja članova bosanskohercegovačke zajednice, roditelja, učenika, predstavnika organizacija i prijatelja Bosne i Hercegovine.

Program je započeo intoniranjem himne **Bosne i Hercegovine** i himne **Ujedinjenog Kraljevstva**, čime je simbolično naglašena povezanost bh. zajednice u Velikoj Britaniji sa domovinom, ali i sa društvom u kojem danas živi i djeluje.

Prisutnima se putem video poruke obratio **Željko Komšić, član Predsjedništva Bosne i Hercegovine**, koji je uputio čestitke povodom Dana nezavisnosti i zahvalio bh. zajednici u Velikoj Britaniji na očuvanju identiteta, kulture i tradicije.

Poseban dio programa bio je posvećen promociji knjige „**Mi, djeca Sarajeva**“ autorice **Mensure Burridge**, potresnog svjedočanstva o odrastanju djece tokom opsade Sarajeva. Knjiga donosi snažnu priču o hrabrosti, identitetu i nadi, te podsjeća na važnost očuvanja kolektivnog sjećanja.

Prije početka kulturno-umjetničkog programa prisutnima se obratio **Emir Bolić, sekretar Bosnia and Herzegovina UK Networka i direktor Bosanske dopunske škole Birmingham**, koji je govorio o značaju očuvanja jezika, kulture i identiteta među mladim generacijama u dijaspori.

Kulturno-umjetnički program pripremili su **učenici Bosanske dopunske škole Birmingham** i članovi **KUD-a „Fahira Hasedžić”**. Učenici su izveli recitacije i pjesme posvećene domovini, među kojima su bile „Ja sin sam tvoj zemljo“, „Jedna si jedina“, „Bosanske gore sniježne“ i „Ne dam domovinu“. Posebnu emociju izazvala je izvedba sevdalinke „**O Safete, Sajo, Sarajlijo**“ u interpretaciji solista **Ayle Pezerović i Isaka Golosa**.

Program je upotpunjen folklornim nastupom mlađe i srednje

"KUD Fahira Hasedžić"

"KUD Fahira Hasedžić", Pioniri

Mladi čuvari identiteta

Učenici Bosanske dopunske škole u Birmingham-u

Promocija knjige "Mi mladi Sarajeva"

Video obraćanje Željka Komšića, predsjedavajućeg predsjedništva BiH

grupe KUD-a „Fahira Hasedžić“, koji su izveli tradicionalna bosanska kola i još jednom pokazali bogatstvo kulturnog naslijeđa Bosne i Hercegovine.

U skladu sa duhom mjeseca ramazana, nakon završetka programa oglašen je i **ezan za iftar**, koji je proučio **Azhar ef. Gazibegović**, nakon čega je za sve prisutne upriličen zajednički iftar u Bosanskoj kući.

Organizatori događaja bili su **BH Asocijacija Birmingham** i

Bosnia and Herzegovina UK Network, uz pokroviteljstvo **Počasnog konzulata Bosne i Hercegovine za regiju Midlands**.

Obilježavanje Dana nezavisnosti u Bosanskoj kući još jednom je pokazalo snagu i organizovanost bosanskohercegovačke zajednice u Ujedinjenom Kraljevstvu, ali i važnu ulogu mladih generacija koje kroz jezik, kulturu i tradiciju nastavljaju čuvati identitet Bosne i Hercegovine daleko od domovine.

BH UK Network

“Ko to tamo peva” – i ko nas to vozi?

Napisao: Edin OSMANČEVIĆ

U kultnom filmu “Ko to tamo peva” putnici se voze rasklimanim autobusom prema Beogradu, puni iluzija, sitnih interesa i međusobnih svađa, dok se oko njih nadvija istorijska oluja. Svi misle da znaju kuda idu. Niko zapravo ne kontroliše put. A vozač? On samo dodaje gas.

U filmu, svaki lik vuče na svoju stranu, ali niko ne postavlja ključno pitanje: da li je pravac kojim idemo uopšte bezbjedan? Danas, dok se prizivaju istorijske misije i osporava održivost Bosna i Hercegovina, rijetko se čuje pitanje – ko će platiti račun nove krize? Jer u stvarnom životu, eksplozija na kraju nije metafora.

Politički ambijent koji godinama oblikuje Milorad Dodik opasno podsjeća na taj autobus. Unutra su građani bh. entiteta Republika srpska – podijeljeni, umorni, zabrinuti za sopstveni interes. U pozadini svira muzika velikih nacionalnih snova, dok se put pretvara u sve opasniji teren. Ne daj Bože da neko otvori pitanje korupcije, javnog duga, partijskog zapošljavanja ili sumnjivih tendera! Odmah uslijedi nova “istorijska” tema i nedosanjani snovi. U takvom ambijentu kriza postaje alat upravljanja, a strah – valuta.

Model stalne konfrontacije, sukoba sa međunarodnim akterima i potkopavanja institucija ne vodi u stabilnost, nego u izolaciju. Kritika Evropske unije može biti legitimna, ali ekonomske činjenice su neumoljive: tržišta, investicije i radna mjesta zavise od makroekonomske i institucionalne stabilnosti. A stabilnost se ne gradi retorikom “jedan narod – jedna država”, nego funkcionalnim pravosuđem i transparentnim budžetima.

U tom autobusu, mladi ljudi su već sišli na prvoj stanici. Oni ne čekaju rasplet. Odlaze u uređenje sisteme EU-e gdje diploma vrijedi više od partijske knjižice. Njihov odlazak je presuda modelu vlasti koji je stvorio političko-ekonomsku hobotnicu – mrežu u kojoj su

javna preduzeća, tenderi i mediji vezani za centre moći. Kada sistem postane zatvoren krug, on više ne služi građanima – građani služe njemu.

A gdje je u svemu tome Srbija?

U filmu postoji iluzija da je odredište spas. U stvarnosti, nijedna susjedna država ne može biti zamjena za unutrašnje reforme. Svaka podrška bez insistiranja na odgovornosti produžava vožnju bez kočnica. Beograd danas nije faktor stabilnosti – već saučesnik u održavanju statusa quo.

Najveća paralela sa filmom nije u humoru, nego u slutnji. Likovi iz "Ko to tamo peva" ne vide katastrofu dok ne bude kasno. Danas još uvijek imamo izbor da promijenimo pravac našeg autobusa. Ali za to je potrebna politika koja nudi radna mjesta umjesto mitova, institucije umjesto improvizacije i odgovornost umjesto stalne krize. Pitanje više nije "ko to tamo peva", već – ko nas to vozi i kuda? Ko nam krade živote?

Odlazak kao presuda

Najrazornija posljedica nije politička polemika, već demografski kolaps. Iz Bosna i Hercegovina odlaze desetine hiljada mladih – ne zbog nedostatka patriotizma, već zbog nedostatka perspektive. Kada je uspjeh rezervisan za podobne, a zakon selektivan, mladi ljudi biraju uređene sisteme umjesto beskonačnih političkih rovova.

To je tihi referendum protiv modela vlasti. Svaki odlazak ljekara, inženjera ili IT stručnjaka poruka je da nacionalne parole ne mogu zamijeniti pravnu sigurnost i ekonomske šanse. Zemlja koja gubi mlade gubi i buduće poreske obveznike, inovacije i socijalnu stabilnost. Dugoročno, to je put u ekonomsku zavisnost.

Cijena koja tek dolazi

Najveća opasnost ove politike nije u simboličkim zastavama i govoru, već u dugoročnom urušavanju institucija. Društvo koje normalizuje korupciju i političku lojalnost kao kriterij napredovanja ulazi u fazu stagnacije iz koje se teško izlazi. Kada jednom nestane povjerenje u pravosuđe i izbore, povratak je spor i bolan.

Zna Dodik dobro da Istinska snaga jednog naroda ne mjeri se brojem mitinga, već kvalitetom institucija i životnim standardom. Ako se nastavi kurs permanentne konfrontacije i unutrašnje kontrole, posljedice neće biti istorijske pobjede, već istorijski propuštene generacije.

Da li uopšte treba napominjati da je najopasnija iluzija vjerovati da se politički sistem može graditi na strahu, a da to nema cijenu. Cijena već postoji – vidi se na autobuskim stanicama, u praznim školskim klupama i u tišini sela i gradova koji se polako gase!

Možda jednog dana svjetlost dana ugleda i neki novi film "Ko to tamo šuti"!

Radmila Karlaš: Moralna vertikala – Ivan Đurić

Piše: Radmila Karlaš

Kada sam se vratila iz Pariza krajem oktobra 1997, u Beogradu me kod moje drugarice, novinarkе G. I., dočekalo hiljadu čaršijskih komentara o njemu – Ivanu Đuriću. Znao se da dolazim otuda, da sam bila njegov gost. Nisam bila samo ja, već nas četvero iz Bosne, koji smo pozvani kod njega nakon jedne konferencije u Rouanu. Došao je u Normandiju da nas vidi, jer smo se upoznali ranije u Sarajevu. Zapalo ga je da na konferenciji bude moj prevodilac na francuski, koji je govorio besprijekorno, bez akcenta. Sjećam se te konferencije – niko od prisutnih ništa nije kontao o nama iz Bosne, gledali su nas kao egzotiku iz prašume. Kad uzmemo u obzir koliko ljudi u Bosni, a i šire u bivšoj Jugoslaviji, (ne)konta suštinu, nije ni čudo za te koji su se okupili eto „ko biva“ da nešto čuju što je bilo kako je bilo. A nas je bilo iz cijele BiH. Sve ostalo bilo je dobro, vezano za fondaciju Mirjane Dizdarević, koju je nakon njene smrti u Francuskoj pokrenuo njen otac R. Dizdarević.

Vezano za komentare s početka priče kod Igričke – te ovakav je, te onakav je – uglavnom je to bilo vezano za žene koje su dovođene u vezu s njim, za koje sam, u svom autizmu, prvi put tada čula, dok su sve prisutne pouzdano znale sve. A to sve bio je beogradski trač: što ne znaš dovoljno, ti lijepo dodaj ili izmisli. Bio je kalibar izgledom i oko njega se sve prašilo, vidjela sam tada u tom Beogradu.

Sve te žene koje su pale u vatru priča bile su iz nekih beogradskih krugova, dotjerane i sigurne da su dame, a ja sam tada u punom smislu riječi shvatila šta znači palanački duh. E, Radomire Konstantinoviću, tvoja „Filozofija palanke“ uvijek je na djelu. Kada sam poslije Ivanove smrti razgovarala s njegovom mamom Nanom, samo se osmjehnula iskusnim i pronicljivim osmijehom. Očigledno je o životu znala mnogo više od mene. A i o tim „damama“, ne nužno ovim iz priče, već uopšte, kao i o samoj suštini palanačkog duha. Iskusiła ga je na sopstvenoj koži, kao što su ga iskusili i njen sin Ivan i brat Bogdan Bogdanović. Niko od nje to ne bi mogao bolje znati. Zato smo valjda i postale prijateljice i sagovornice, sve do njene smrti. Bila je žena i po – intelektom, životom, shvatanjima, a i porijeklom koje nije bilo palanačko. Dovoljno je pročitati šta o njenom ocu Milanu, uzgred i Krlježinom dobrom prijatelju, pišu Meša Selimović i Ivo Andrić. Uživala sam da se u Katanićevoj 22 na Vračaru zavalim u staru fotelju sa škotskim ovčarom Totom na nogama. U čast Tota, i moj pas će dobiti to ime. I čekala sam da Nana pripremi kafu. Tako

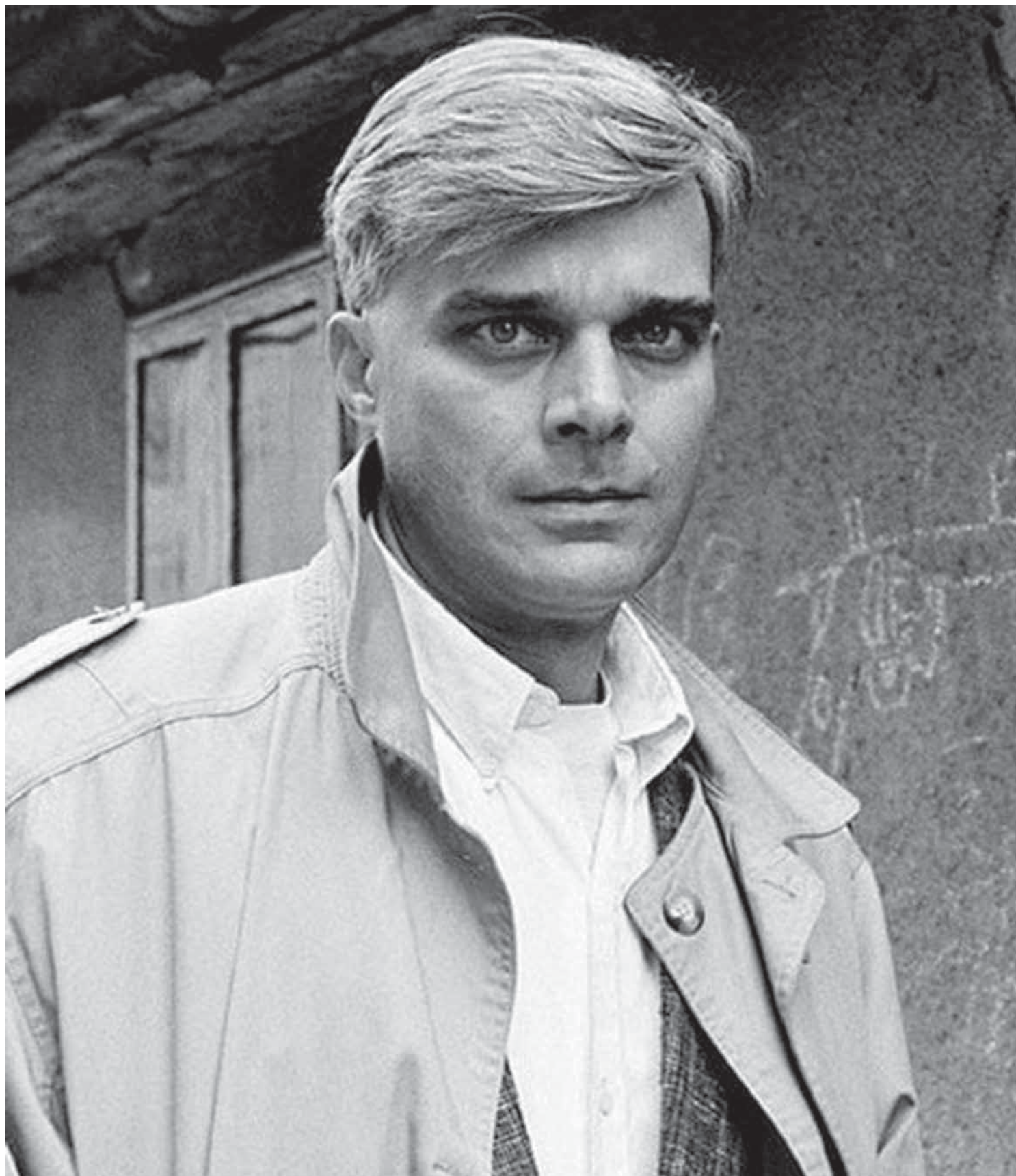
sam čekala i u nekim drugim okolnostima u Londonu, kada bi ona boravila kod kćerke, a ja svratila do nje ako bih se zatekla u tom periodu u svojoj vajnoj redakciji BBC-ja.

Sudbina je htjela da Ivana, Nana i ja ispratimo jedna preko puta druge 6. decembra 1997. na Novom groblju u Beogradu. Sjećam se kako sam ušla u kapelu, vidjela Ivanovu sliku, izjavila saučešće porodici, a Nani se široko osmjehnula. Njene oči su se raširile i u posljednjem trenutku krajičkom mozga shvatila sam da sam umalo izgubila razum. Moj mozak je odbijao da prihvati kapelu i urnu, pepeo koji je ona donijela iz Pariza. Taj ludi tren je prošao, a potpuno sam došla sebi u njenom stanu, gdje je zahtijevala da dođem nakon sahrane. Spuštanje urne u grobnicu pored oca Dušana Đurića Zinaje uopšte nisam vidjela. Stajala sam, gledala i ničega se ne sjećam.

Ivan Đurić je bio muškarac koji je očaravao sve oko sebe. Njegov izgled spadao je u one rijetke ljepote za koje je Lordan rekao da se rode jednom u hiljadu godina. Sjećam se kako su mi se u Banjoj Luci javila dva Francuza po njegovoj preporuci, a žena prevodilac povelala je svoju prijateljicu „da vide koga je to čovjek, taj božanstveni čovjek, kako je rekla, preporučio za kontakt“. I vidjele mene. Kao da sam s Marsa pala pred njih. Naprosto nisam mogla vjerovati.

Samo što je Ivan bio mnogo više i bolje od svog čarobnog izgleda. Bio je vrhunski intelektualac kakav Srbiji očigledno nije trebao i vanredno dobar čovjek. I moj prijatelj na prvu. Ja sam ga odmah vidjela iznutra onim naročitim unutrašnjim okom. Njegova dobrota bila je upravo dirljiva, kao kod djeteta. Takvi ljudi se rijetko sreću. Imao je sva prava da bude nadobudan, a on je to najmanje bio od svih ljudi koje poznajem. Ostali smo u kontaktu sve do njegove prerane smrti, a kada je otišao, knjiga koju sam mu poslala u znak podrške stajala je pored njegovog kreveta. Hrabrila ga je. I ne, nije to bila moja knjiga. One su došle poslije njegove smrti. Kada ode dobar čovjek, svijet zaista postane mračniji. Kada ode pri tom Ivan Đurić, postane tmast. To znamo mi koji smo ga znali ispod kože.

I sada, da podsjetimo one koji su ga zaboravili, koji su ga prognali, koji su protiv njega vodili neviđenu medijsku hajku – da, naročito te. Ma koliko se ti posljednji trudili, neće on pasti u zaborav, a budućnost mu je već dala, i još više će mu dati, za pravo.

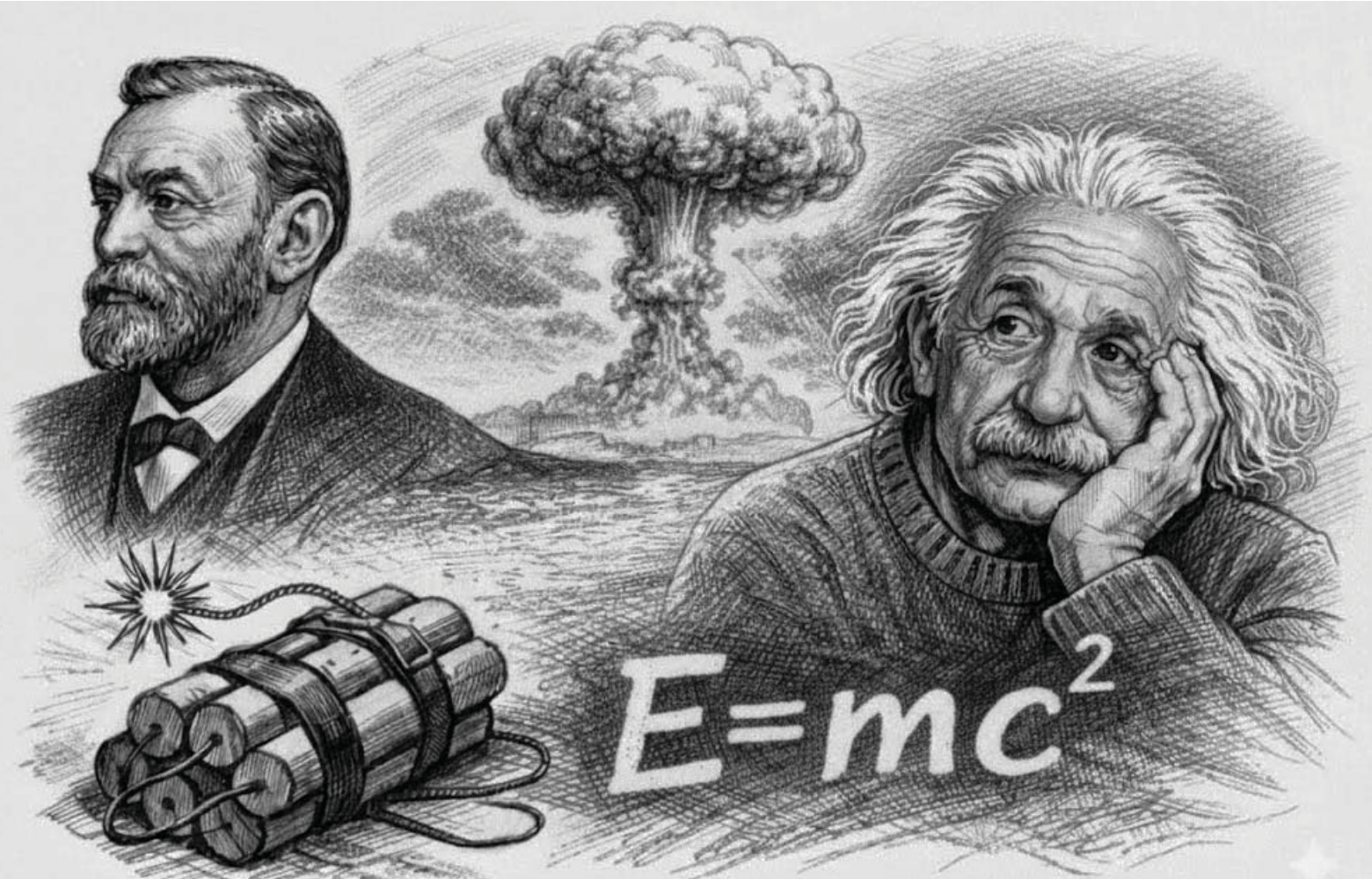

Ivan Đurić; Foto: Goranka Matić

Tekst ispod pisan je mnogo ranije. I nije to onaj moj novinarski tekst „Rekvijem za Srbiju“ s kraja 1997.

Novembra 23. 1997. u Parizu umro je moj drug i izniman čovjek, Ivan Đurić. Samo godinu dana ranije, u istom tom Parizu, Lordan Zafranović, Vidosav Stevanović i ja nismo ni slutili da ćemo ostati bez jedne od najvećih srbijanskih moralnih vertikala i dragog prijatelja. Na sahrani u Beogradu, 6. decembra, položili smo njegovu urnu u porodičnu grobnicu Đurića. Nije nas bilo mnogo, i kao što je rekao sada već pokojni Jovo Kapičić: „Ovdje se, Radmila, sada na-

lazi – ono malo čestitog Beograda što je ostalo.“ Sramota za Beograd u ime Đurića i Bogdanovića. Padala je kiša, sjećam se, Ivan nije želio govore, rekao je da su „velike riječi njegov narod otjerale u propast“. Neko, nije važno ko, ipak je nešto rekao. Bila sam dvostruko pokišla od svega. U kući Ivanove mame bila sam dodatno neraspoložena. Stiglo je bezbroj telegrama iz cijelog svijeta za čovjeka koji je u svojoj zemlji bio proglašen izdajnikom, poput svog ujaka Bogdana Bogdanovića. Kako je krasno bilo biti „izdajnik“ u takvom poretku stvari. Rado sam među njima.

Alfred Nobel i Albert Einstein – tragičari čovječanstva

Velika naučna otkrića često imaju dvostruku oštricu: neizmjernu korist, ali i potencijalno neizmjernu štetu

Tekst je prethodno, 31. januara 2026. godine, objavljen u sarajevskom listu Oslobođenje

Tekst i design:
REUF JAKUPOVIĆ
ecko@graposi.se

Na margini savremenih rasprava o ulozi i odgovornosti nauke u društvu, ovaj tekst ukazuje na moralnu dualnost naučnih otkrića, fokusirajući se na tragičnu ironiju sudbine Alfreda Nobela i Alberta Einsteina. Obojica su imali nesreću da se njihove najčistije namjere sudare s najmračnijim ambicijama čovječanstva.

Slomljeni snovi Nobela i Einsteina

U samom središtu modernog poimanja nauke nalazi se uvjerenje da je znanje neutralno, a da moralnu vrijednost poprima tek u načinu njegove primjene. Upravo tu, na toj tankoj i često zanemarenoj liniji između otkrića i odgovornosti, započinje drama Alfreda Nobela i Alberta Einsteina.

Nauka je potraga za istinom, u svojoj suštini čista i oslobođena zlih namjera. Ipak, njeni najveći trijumfi često se pretvaraju u njene najtragičnije padove. Alfred Nobel i Albert Einstein – dva genija koja su čovječanstvu podarila do tada neslućenu moć – ostaju trajni svjedoci ove surove dualnosti. Nobelova tehnička i Einsteinova teorijska genijalnost, iako različite po prirodi, dovele su do epohalnih dostignuća koja su se, u rukama drugih, pretvorila u simbole masovnog uništenja.

Život ovih genija je možda najupečatljiviji primjer u istoriji nauke u kojem se revolucionarni razmjeri destruktivne moći prepliću s dubokom ličnom tragedijom samog pronalazača. Obojica su svjedočila kako se njihova genijalna naučna dostignuća, munjevitom brzinom, pretvaraju iz ključa progresa u ključ smrti.

Alfred Nobel (1833–1896): od graditelja do „trgovca smrću“

Sudbina Alfreda Nobela pokazuje kako se tehnički progres, kada se izdvoji iz etičkog okvira, može pretvoriti u vlastitu suprotnost.

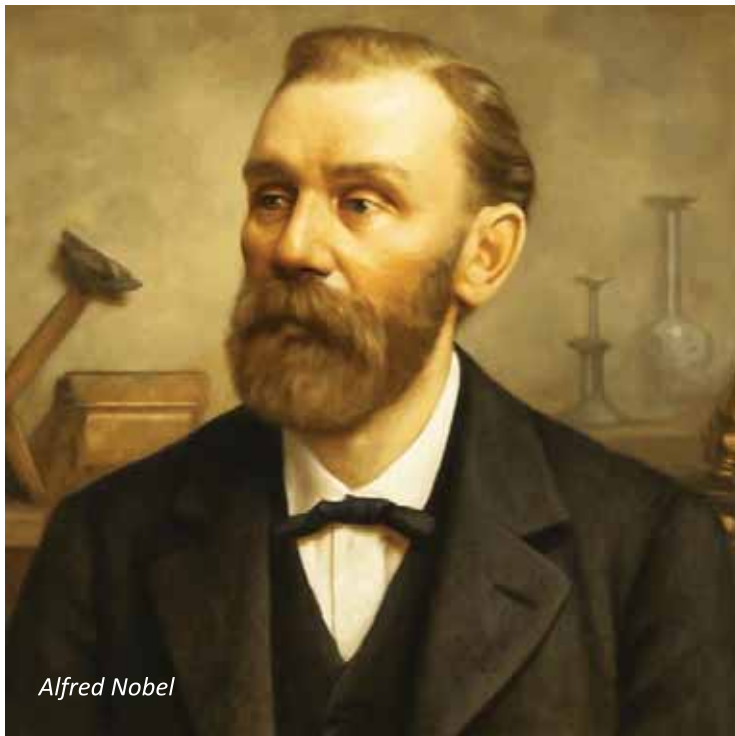
Nobel je sanjao o svijetu u kojem će čovjek lakše i efikasnije koristiti prirodu. Najprije je patentirao i prodavao tečni nitroglicerina kao snažno sredstvo za miniranje u građevinarstvu. Međutim, nitroglicerina u tečnom obliku bio je izuzetno opasan: nestabilan i nepredvidiv, mogao je eksplodirati uslijed potresa, najmanjeg udara, pa čak i zbog promjene temperature. Rukovanje ovom supstancom bilo je doslovno ples sa smrću.

Tragedija je pogodila i samog Nobela – njegov mlađi brat poginuo je u eksploziji tokom eksperimenta u porodičnoj laboratoriji. Tugu zbog bratove smrti Nobel je pretvorio u opsesiju: pronaći način da se nitroglicerina koristi bezbjedno. Godinama je neumorno eksperimentisao, ispitujući materijale koji bi mogli „upiti“ tečnost. Konačno, 1866. godine otkrio je da kiseljgur – porozna, pjeskovita zemlja bogata silicijumom – upija nitroglicerina poput sundera.

Time je dobio stabilnu, plastičnu masu koja se mogla mijesiti, oblikovati i rezati, pa čak i bacati ili paliti, a da ne eksplodira. Eksplozija bi se dogodila samo uz pomoć detonatorske kapisle, koju je Nobel takođe izumio. Svoj pronalazak nazvao je dinamit, prema grčkoj riječi dynamis – sila, snaga.

Dinamit je predstavljao opipljiv inženjerski trijumf: stabilizaciju krajnje nestabilnog nitroglicerina u inertnom materijalu. Omogućio je kontrolisanu eksploziju i riješio najveće praktične probleme tadašnjeg građevinarstva i rudarstva. Zahvaljujući njemu, gradnja željeznica, puteva i kanala, probijanje tunela, miniranja u kame-nolomima i iskopavanja u rudarstvu postali su brži, sigurniji i jeftiniji. Dinamit je bio zastrašujuće moćan, ali istovremeno relativno jeftin i lako prenosiv.

Nobel je vjerovao da će razorna snaga dinamita rat učiniti besmislenim, jer niko neće željeti da započne sukob suočen s tako strašnim oružjem. Bio je uvjeren da će upravo njegov izum doprinijeti trajnom miru. Njegov idealizam sažet je u često citiranoj rečenici: „Želim da proizvedem mašinu s užasnom destruktivnom snagom koja bi rat učinila nemogućim.“

Alfred Nobel

Međutim, za života je svjedočio potpunom slomu tog ideala. Sa užasom je posmatrao kako dinamit ulazi u vojne arsenale, postaje ključno sredstvo konvencionalnog ratovanja, ali i oruđe za nemilosrdno uništavanje prirode radi profita. Još potresnije, njegov izum postao je simbol urbanog terora krajem 19. vijeka – od krvavog bombaškog napada na čikaškom trgu Hejmarket 1886. godine do serije anarhističkih atentata u Parizu između 1892. i 1894.

Kao pacifista i humanista, Nobel je bio duboko potresen. Shvatio je da pronalazač gubi kontrolu nad svojom kreacijom onog trenutka kada ona postane komercijalno dostupna. Vidjeti sopstveni izum u rukama onih koji njime ubijaju nevine bilo je za njega nepodnošljivo. Štampa tog vremena često je pisala o „paklenim mašinama“, a Nobelovo ime redovno se pojavljivalo u negativnom kontekstu nakon svakog razaranja.

Vrhunac lične tragedije dogodio mu se 1888. godine, kada su francuske novine greškom objavile njegovu umrlicu, zamijenivši ga s preminulim starijim bratom. Naslov je glasio: „Trgovac smrću je mrtav“. U tom trenutku Nobel je shvatio da će ga istorija pamtit i po mostovima i tunelima – efikasno izgrađenim zahvaljujući njegovom izumu, već po leševima koje je njegov izum ostavio za sobom.

Uvjerenje da mora ostaviti drugačiji trag u svijetu, kao i taj šokantni događaj, motivisali su ga da 1895. godine oporukom osnuje Nobelovu nagradu. Njome je svoje ogromno bogatstvo, stečeno upravo dinamitom, usmjerio ka slavljenju nauke, kulture i mira. Posebno Nobelova nagrada za mir predstavlja direktan pokušaj moralne kompenzacije – nastojanje da se novac zarađen na eksplozivima iskoristi za promociju ideala suprotnih ratnom razaranju.

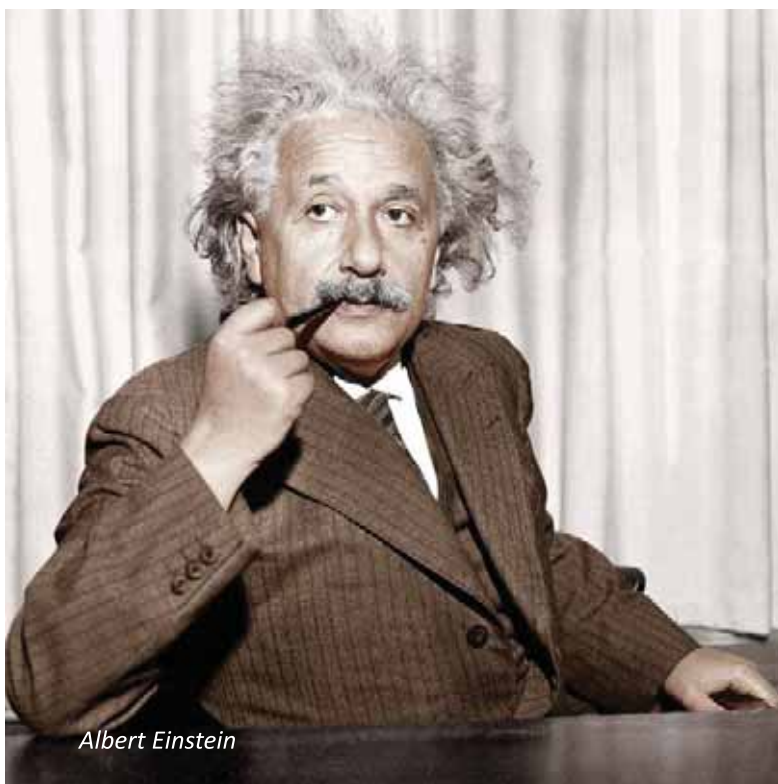

Chicago, 1886.

Albert Einstein (1879–1955): od kosmičke istine do nuklearnog uništenja

Ako je Nobelova tragedija bila vidljiva u materijalnoj razornosti eksploziva, Einsteinova se odvijala na apstraktnijem, ali ne i manje pogubnom planu – u pretvaranju jedne teorijske istine o prirodi svemira u osnovu totalnog uništenja.

Za razliku od Nobela, čija je genijalnost bila praktična i tehnička, genijalnost Alberta Einsteina pripadala je svijetu čiste teorije.

Albert Einstein

Njegova čuvena formula iz 1905. godine, $E = mc^2$, izražava ekvivalenciju mase i energije, gdje je E energija, m masa, a c brzina svjetlosti u vakuumu (približno 3×10^8 m/s). Ova jednostavna jednačina otkrila je jednu od fundamentalnih tajni kosmosa: masa i energija su dva oblika iste stvarnosti i mogu se međusobno pretvarati.

Einstein je uvidio da se u jednom gramu materije krije energija ekvivalentna hiljadama tona eksploziva. Ipak, za njega je to bila prije svega estetska i teorijska istina. Praktično oslobađanje te energije smatrao je dalekom, gotovo nemogućom fantazijom.

Iako je teorijski objasnio kako se masa može „izgubiti“ i pretvoriti u ogromnu količinu energije, Einstein nikada nije radio na njenoj praktičnoj primjeni u vojnom smislu. To su učinili drugi – prije svega totalitarni režimi. Njegov svijet apstraktne nauke počeo je da se ruši 1938. godine u Berlinu, kada su hemičari Otto Hahn i Fritz Strassmann bombardovali jezgro uranijuma neutronima. Umjesto očekivanog rezultata - da jezgro postane veće i teže - ono se raspalo na dva manja dijela. Njihova bliska saradnica, fizičarka Lise Meitner, Jevrejka koja je izbjegla iz nacističke Njemačke u Švedsku, izračunala je da je masa nastalih fragmenata neznatno manja od mase prvobitnog jezgra. Taj „nestali“ dio mase pretvorio se u energiju – tačno onako kako je Einsteinova formula predviđala. Ovo je bila prva jasna potvrda da $E = mc^2$ nije samo matematička elegancija, već i praktični ključ za oslobađanje ogromne energije. Na vijest o tom otkriću, Einstein je navodno kratko prokomentarisao: „Nisam mislio da će se to ikada zaista dogoditi.“

Te 1938. godine postalo je jasno da atomska bomba više nije naučna fantastika, već realna mogućnost i trka s vremenom u kojoj nacistička Njemačka ima značajnu prednost. Svjestan opasnosti, Einstein je 2. avgusta 1939. godine potpisao pismo, koje je sastavio njegov kolega Leo Szilard, upućeno američkom predsjedniku Franklinu D. Rooseveltu. Pismo je upozoravalo na mogućnost da nacisti razviju atomsko oružje. Tim potpisom Einstein je, iako nehotice, otvorio vrata Pandorine kutije. Pismo je poslužilo kao jedan od povoda za pokretanje Projekta Menhetn – tajnog programa američke vlade, koji je okupio hiljade naučnika s ciljem da se atomska bomba razvije prije nego što to učini Treći rajh.

Kulminacija Einsteinove lične tragedije uslijedila je 1945. godine, nakon upotrebe atomskog oružja nad Hirošimom i Nagasakijem. Dok je Nobelov dinamit razarao postepeno, Einsteinova formula je u jednom trenutku zbrisala čitave gradove. Strastveni pacifista bio je slomljen spoznajom da je njegova teorija postala temelj najrazornijeg oružja u istoriji. Do kraja života je svoje pismo Rooseveltu nazivao „jedinom velikom greškom“. Dubinu kajanja navodno je izrazio gorkom rečenicom: „Da sam znao da Nijemci neće uspjeti napraviti atomsku bombu, nikada ne bih ni prstom mrdnuo“.

Hiroshima, 1945.

Etička odgovornost naučnog otkrića

Priče Alfreda Nobela i Alberta Einsteina ne pripadaju isključivo istoriji nauke. One pripadaju istoriji savremene civilizacije i njenim trajnim moralnim dilemama. U sudbini ovh velikana ogleda se paradoks modernog doba: čovjek je sposoban da prodre u najdublje tajne prirode, ali i dalje nije siguran da li posjeduje mudrost potrebnu da s tim znanjem odgovorno upravlja.

Obojica su svijetu podarila moć koja je daleko prevazilazila njihove lične namjere i kontrolu – Nobel u obliku stabilizovanog eksploziva, Einstein u formi kosmičke jednačine. Upravo zbog spoja neviđenih razmjera destruktivnog potencijala i duboke lične patnje samih pronalazača, njihove sudbine ostaju među najupečatljivijim lekcijama u istoriji nauke.

Nobelovo nastojanje da se moralno iskupi kroz nagradu koja slavi mir i Einsteinovo trajno kajanje zbog nenamjernog doprinosa razvoju atomskog oružja svjedoče o istoj spoznaji: naučno otkriće nije moralno neutralno onog trenutka kada napusti laboratoriju i uđe u društvo. Tada ono postaje dio političkih interesa, ekonomskih kalkulacija i vojnih strategija.

Zbog toga odgovornost za upotrebu moći koju nauka donosi ne leži samo na pojedincima koji otkrivaju prirodne zakone, već na institucijama, državama i društvima koja te zakone pretvaraju u oruđe djelovanja. Nauka nam daje ključeve, ali civilizacija bira koja će vrata njima otključati.

Najdublja opomena koju ostavljaju Nobel i Einstein jeste da tehnološki i naučni napredak, lišen etičkog samopropitivanja, neminovno vodi ka samorazaranju. Najteži zadatak čovječanstva nije u tome da otkrije nove izvore moći, već da razvije zrelost dovoljnu da tu moć ne upotrijebi protiv samog sebe.

Kakofonija banjolučkog gradonačelnika

Ako nema fabrika – ima fontana i spomenika

Lazarevo, nekada poznato kao Budžak, jedno je od gradskih naselja Banje Luke. Riječ „Budžak“ turskog je porijekla i znači „skriveno mjesto, ugao, ćošak“. U historijskom kontekstu, označavala je periferijsko, zabačeno područje grada.

Napisao: Edin OSMANČEVIĆ

Gradonačelnik Draško Stanivuković nema drugog posla nego da kakofonijom usmjeri pažnju na ovo naselje. Dok građani razmišljaju o platama, cijenama goriva i kreditima, gradonačelnik razmišlja u metrima — 12 metara bronzne, koliko će biti visok spomenik knezu Lazaru Hrebeljanoviću, ruka ispružena ka Kosovu. Možda bi bilo bolje da je usmjeriš na sjever, jer tamo su zidovi plača koji simboliziraju odlazak mladih! Po tebi Draško ništa bolje, naime, ne simbolizira „ekonomski procvat“ grada poput monumentalne statue od koje će najveću korist imati golubovi!

Prema planu, Budžak/Lazarevo treba postati elitni centar grada, s novim institucijama, premještenim kancelarijama i širim trgovima. Palata RS-a bit će gradska kuća, dok će sjedište predsjednika entiteta biti premješteno. Kritičari ukazuju da bi efekat mogao biti postignut i jednostavnijim premještanjem tabli, ali takvo rješenje nema patos monumentalnog projekta.

Stanivukovićev populizam, ocjenjuju stručnjaci, duboko je ukorijenjen u pričama iz njegovog odrastanja 1990-ih, u jeku progona

nesrpskog stanovništva Banje Luke. Lakše je, čini se, podići trg i spomenik nego razviti industriju ili osigurati dostojnu prosječnu platu.

Ni spomenici, međutim, nisu trajni — niti obećanja. Mural sa likom osuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića u Mejdan/Obilićevu i dalje prkosi u Mejdanu i izaziva osude kako žrtava genocida i OHR-a, potvrđujući da politička simbolika u Banjoj Luci često nosi i kontroverzne poruke. Stanivukovićevo odbijanje da ga ukloni čini ga krivično odgovornim — jer je historijski revizionizam nedopustiv!

Projekti i simboli Stanivukovića mogu se povezati s historijskim kontekstom etničkog progona, mučenja i ubijanja nesrpskog stanovništva u 1990-ima. Danas, simbolika koju nadobudni Draško promovise naglašava dominantnu srpsku kulturu i historijski narativ nastao nakon nasilne homogenizacije grada — događaja koji bi trebali biti predmet javnog razmišljanja i stida, a ne glorifikacije!

Znaš li Draško što se desilo u Banjaluci 7. maja 1993?

DVIJE RAZGLEDNICE IZ ČAČKA

FIKUS KOJI GRLI NEBO...

i Želovo gdje caruje košarka

Perom i kamerom: Dinko OSMANČEVIĆ

Evo nas na stranicama „Šeher Banje Luke“ čak – u Čačku, čiji je Kulturni centar istinski hram kulture, i programima, i brojnom publikom. Imao sam priliku da se i sam u to uvjerim: predstave renomiranih pozorišta iz Beograda i Srbije, pa i svijeta, festivali, književne večeri i izložbe vrhunskih autora, kada se tražila ulaznica više. A imao sam i tu radost (ranije i moja supruga Maja, Čačanka), da nastupim na jednoj satiričnoj večeri, u društvu „majstora“ riječi i satire - Dragutina Minića Karla i Vanje Bulića.

Kulturni centar nalazi se u središtu grada, u upečatljivom zdanju sa 4000 kvadratnih metara korisne površine. Izgrađen je po nacrtu zagrebačkog arhitekta Luja Šverera, još 1970., a svečano otvoren kao Dom kulture 3. decembra 1971. Trideset i jednu godinu kasnije preimenovan je u Kulturni centar Čačak.

ČAČANSKI MILJENIK - FIKUS

Ova naša priča, ipak, nije posvećena Kulturnom centru, već najpoznatijem stanaru Kulturnog centra, jednom (ne)običnom Fikusu. Znam da su muškarci uglavnom alergični na ovu biljku, posebno kada ih supruge zamole da je unesu u kuću sa balkona, ili iznesu, ili da je samo premjeste. Fikus zna da izraste i bude prilično velik i težak. A čačanski fikus ne da je izrastao, već je najveći fikus na Balkanu koji raste u zatvorenom prostoru!

Fikus je u Čačak stigao baš te 1971., kada se gradila zgrada Doma kulture (i kada je rođen potpisnik ovog teksta). Tadašnji direktor gradskog zelenila dobio ga je kao poklon od svog prijatelja

iz Splita. Dobio je tri sadnice fikusa, koje su zasađene u temelje zgrade. Sadnice su u tom trenutku bile visine oko 1,5 metra. Dvije su se primile, pa i danas idu kroz sva tri nivoa zgrade!

Čačani su ponosni na svog rekordera, ali su i gosti iz svih krajeva svijeta podjednako zadivljeni ovim fikusom, pa gotovo svi posjetioци Kulturnog centra naprave i poneku fotografiju s ovom grdosijom. O fikusu brinu stručnjaci poznatog Agronomskog fakulteta u Čačku i Gradsko zelenilo. Čačanski fikus pripada najčešćoj vrsti fikusa (inače ih ima oko 600 vrsta) i kod nas je to zimzelena, dekorativna biljka. Postojbina su mu vlažne šume tropske Azije (Indo-himalajska oblast), gdje u prirodi može da izraste i do 30 metara u visinu.

Korijen čačanskog fikusa je u zemlji, u temeljima zgrade, a oba stabla su u prizemlju u prostorijama za mlade. Korijen je očigledno dosegao dubinu podzemnih voda, jer, kako nam je rekla književnica Milkica Miletić, upravo ovuda ranije je tekla Zapadna Morava, pa se fikus uopšte ne zalijeva! Visina stabla, koje se proteže sve do drugog sprata, punih je 8 metara, obim većeg debla je 37,4 cm, a obim drugog debla oko 31 cm. Dužina krošnje je 38 metara i krošnje oba stabla međusobno se prepliću uz staklenu površinu i mame poglede prolaznike sa trga. Širina krošnje na najširem dijelu je 5,6 metara! Pretpostavlja se da fikus više neće rasti, jer realno i nema kuda, mada će to vrijeme pokazati.

Aprila 2004., „Fikus-Čačak“ proglašen je spomenikom prirode i stavljen pod zaštitu, svrstan u III kategoriju zaštite kao značajno prirodno dobro. A ono podjednako bitno, kako nam je rekla Verica Kovačević, organizator kulturnih aktivnosti u Kulturnom centru, gotovo svaka druga kuća u Čačku ima pelcer ovog gigantskog fikusa.

KULTNO ŽELOVO

Koliko god je Kulturni centar u Čačku kultno mjesto za sve ljubitelje umjetnosti i kulture, toliko je košarkaško igralište Košarkaškog kluba Železničar kultno mjesto za sve ljubitelje košarke.

I baš to popularno Želovo (Mi bismo rekli, Željino) nije samo okupljalište ljubitelja košarke u Čačku, već i mnogih košarkoljubaca u nekadašnjoj Jugoslaviji.

Još 1949., na poljančetu nedaleko od željezničke stanice u Čačku postojali su improvizovani koševi, ali volonterskim radom čačanskih željezničara i omladinaca, teren je 1951. prilagođen namjeni i tadašnjim košarkaškim pravilima, pa je juna te godine odigrana i prva zvanična utakmica između Željezničara i Šestog oktobra iz Kikinde. Teren je bio od šljake, a stubovi betonski, i upravo oni i danas traju i predstavljaju pravi raritet ne samo u Srbiji. Godine 1964. podloga je asfaltirana, a metalne table najprije su zamijenjene drvenim, da bi konačno bile postavljene one od pleksiglasa.

Interesantno je, da je na ovom otvorenom igralištu 1954. godine sve svoje prvoligaške utakmice kao domaćin igrao i čačanski Borac, a na istom terenu odigrani su i neki međunarodni susreti.

Vremenom, igralište je dobilo kvalitetnu košarkašku podlogu iznad asfalta, urađene su svlačionice umjesto baraka, napravljen je i pomoćni teren za treninge, rekonstruisane su tribine i

postavljene stolice, a i kulturni bife, koji je u prvo vrijeme više ličio na običnu rupu, obnovljen je i proširen. Današnji izgled stadion je dobio 2017.

Ali baš ovdje, na ovom terenu, igrao se najbolji basket u nekadašnjoj Jugoslaviji. Tako svjedoče i izjave velikana košarke, zabilježene kao murali na zidovima ovog igrališta.

„Dođu neka tri klinca, pa te izbace sa basketa i onda čekaš dva sata ovde u bifeu...” riječi su najtrofejnijeg evropskog trenera, Čačanina Želimira Željka Obradovića, popularnog Žoca (ŽOC-Željko Obradović cepač mreža). Saša Đorđević drugom prilikom reče: „U Čačku ispod svakog kamena imaš poentera.“

Dragan Kićanović svoj košarkaški put počeo je upravo u Željezničaru sa 13 godina. U njemu je proveo pet godina, a potom je ispisao jednu od najljepših košarkaških priča. Njemu u čast od 2017. godine popularno Želovo zasluženno nosi njegovo ime „Dragan Kićanović“. Jednom prilikom Kića se povjerio kako svjedoči jedan od brojnih murala: „Lakše mi je bilo da igram protiv SSSR-a, nego da dobijem basket na Želovu.“

Moja supruga Maja me je dovela na Želovo, tokom našeg

ljetnog boravka u Čačku. Teren me je na tren u mislima vratio na legendarni banjalučki stadion Sporstkih igara, koji nismo znali niti imali pameti da sačuvamo.

Želovo zaista odiše posebnim duhom i neobičnom atmosferom. Sama pomisao da su tu igrala i ponajveća imena evropske košarke čini ga uzvišenim, ma kako to bilo malo igralište kome je sada potrebno novo umivanje.

Dječaci na terenu imali su odvojene treninge u dvije grupe na suprotnim stranama terena. Lopte su pogađale obruč, često cijepale

mrežicu. I dok je Maja hodala po tribinama i fotkala murale i samo igralište, jedna lopta dokotrljala se do mene, pored linije terena. Uzeoh je u ruke, nekoliko puta potapšah po terenu da je osjetim i da bih se približio liniji trojke, onda napravih skok-šut i ... ukočiše me leđa!

Naredne noći, oka nisam sklopio od bolova, ali vrijedilo je osjetiti duh i čar legendarnog košarkaškog terena, u gradu košarke, u kome se uskoro otvara muzej ovog popularnog sporta. Ali o muzeju i legendama čačanske košarke, i o nekim aktuelnim imenima - nekom drugom prilikom.

Most pisane riječi...

S lijeva; Branko Tomić, Haris Tucaković,
Fehim Džogović i Mirela Delić

Bio je to dan kad smo se osjećali bogatijima, zato što uz svoj jezik, bosanski, imamo i svoj jezik, švedski, a jezici i knjige su zapravo cvjetovi jednog, istog buketa koji čini naš Svijet, naš Planet.

Geteborg, gostoljubivi grad u Švedskoj, bio je 21. februara posebno srdačan i lijep, kao čudesni vijenac satkan od lijepih riječi – bio je poseban praznik, Dan maternjih jezika, kojega su bosansko-hercegovački pisci, bibliotekari, ljubitelji knjiga – svi oni kojima jezici nisu samo zbog sporazumijevanja i razgovora, nego još više zato što su mostovi prijateljstva, saradnje i najljepši putevi koji nas vode jedne prema drugima.

Bio je to dan kad smo se osjećali bogatijima, zato što uz svoj jezik, bosanski, imamo i svoj jezik, švedski, odnosno jezik zemlje u kojoj sad bivamo, radimo, pišemo i čitamo.

MISIJA KNJIGE

Bio je to i dan bogatiji i ljepši za novi, već deveti, **Sajam bosansko-hercegovačke knjige u Švedskoj**, bio je to Most pisane riječi. Organizovalo ga je Društvo bosansko-hercegovačkih pisaca, prevodilaca i bibliotekara u Švedskoj (SBHFOB), u saradnji sa Trezvenjačkim obrazovnim savezom NBV (NBV Väst), BH savezom žena u Švedskoj (BHKRF), udruženjem Daorson IttasSyatelje i gradom Geteborg.

*Adna Popović, Adna Džebić, Isak Babajić,
Selma Osmančević, Lamija Gaćanović, Nejla Buljubašić*

Bio je to dan u znaku izložbe knjiga, promocija, književnih nastupa, razgovora, nagrada i priznanja. I posebno nadahnutih riječi o značaju knjiga i riječi, i pisanih i izgovaranih, i o misiji knjiga koje svijet čine boljim i koje su, zapravo, cvjetovi jednog velikog buketa koji čini naš Svijet, naš Planet.

Na svečanom otvorenju ove svetkovine pisane riječi govorio je ambasador BiH u Švedskoj, Finskoj i Estoniji Nj. E. **Bojan Šošić**, naglašavajući posebno ulogu dobrih riječi i plemenitih knjiga u povezivanju i zbližavanju pojedinaca, naroda i država. U ime samih autora govorila je pjesnikinja **Anesa Karaica**, predsjednica Društva pisaca, prevodilaca i bibliotekara u Švedskoj, koja i u svojim pjesničkim zbirkama traži i približava upravo one stihove i metafore koje su na strani onih koji pate i koji se zalažu za mir i dostojanstvo života (u ovom broju našeg magazina čitajte i njene pjesme iz njene nove knjige »Dupli aršini«).

*Enisa Popović-Čengiđ, Rumeysa Nurrisa Isić, Anesa Karaica,
Rabija Avdić-Hamidović, Amela Dželić*

*S lijeva Anesa Karaica, Enisa Bukvić, Mensura Burridge,
Amra Olovčić*

RIJEČI KAO BOGATSTVO

Sajam knjiga bio je i dan nagrada i priznanja. Prvo je književnici iz Sarajeva **Mariji Fekete Sullivan** dodijeljena **nagrada »Meho Baraković«**, koju joj je uručio predsjednik žirija književnik **Haris Tucaković**, a onda je bibliotekarka **Azra Arnautović** za svoj doprinos književnosti BiH dobila posebno priznanje – **»Samirin cvijet«**, koji se dodjeljuje u znak sjećanja na književnicu i obrazovnu djelatnicu Samiru. Mlada pjesnikinja **Rumeysa Nurrisa Isić** nagrađena je za svoj pjesnički prvjenac, dok su za svoj doprinos društvenom i obrazovnom angažmanu nagrađene **Alisa Softić**, predsjednica Saveza žena BiH u Švedskoj i **Sabaheta Salkić Vehabović** (NBV).

Književni program su svojim stihovima i prozom, uz domaćine i nagrađenu Mariju Fekete Sullivan, poznatu i po svojim bajkama za djecu, obogatili i **Senada Bešić, Amela Dželić, Renata Karadžić** i **Bela Džogović**. Sa zadovoljstvom je istaknuto i prisustvo najznačajnijih pisaca za djecu iz BiH, koje naša država nominira za najveću svjetsku nagradu u književnosti za djecu koju dodjeljuje Švedska – **nagradu »Astrid Lindgren«**. Ove godine su to bajkarica **Sanja Seferović Drnovšek**, za književnost, i **Enesa Ustamujić Sejdić**, za ilustracije dječjih knjiga. Ovogodišnji Sajam knjiga u Geteborgu bio je pravo mjesto i za izlaganje njihovih knjiga, a idući, jubilarni, deseti trebalo bi da posebnu pažnju, i izložbom knjiga, i promocijama, i susretima, posveti upravo pružanjem potpunije slike tog književnog bogatstva BiH. Bilo bi lijepo da imamo među koricama jednog izdanja pregled autora i knjiga iz BiH čiju je nominaciju Švedska prihvaćala i time u svjetskim relacijama potvrdila vrijednost dječje književnosti u BiH.

*Omer Verem, Marko Malić, Renata Karadžić, Eso Balić,
Alma Filipović*

S lijeva Anesa Karaica, Amela Isanović, Isak Babajić, Nj.E. ambasador BiH, Bojan Šošić, Selma Osmančević i Adna Džebić, Renata Karadžić

Za idući, deseti Sajam knjige u Švedskoj, trebalo bi već usvojiti zajednički program, i Društva bosansko-hercegovačkih pisaca u Švedskoj, i Društva pisaca BiH, i autora u BiH i dijaspori, i zainteresiranih izdavača i informativnih kuća i glasila, među kojima je i naš magazin koji od svoga prvog broja otvara širom stranice lijepoj riječi, piscima, knjigama, izdavačima... Najbolji dokaz je i ovaj broj, u kojem već susrećete priloge koji govore o knjigama naših autora i koji za to već imaju i posebne stranice i rubrike. Zato sve vas naša redakcija, koja je pripremila i ovaj tekst, već poziva na saradnju! Željeli bismo da za naš junski prilog, kao neko »živo izdanje« Vezanog mosta, susreta pisaca koji se svakog jula održava u Banjoj Luci, u bašti kraj Vrbasa u kojoj je svoje prve stihove prizivala i pisala pjesnikinja Nasiha Kapidžić Hadžić, dobijemo i literarnih ostvarenja učesnika ovogodišnjeg praznika knjige u Švedskoj. Recimo i to, da je pjesnik Meho Baraković, čije ime nosi i nagrada Društva bh. pisaca, prevo-

dilaca i bibliotekara u Švedskoj, živio i opjevao prognaničku sudbinu – rođen je u banjalučkom naselju Gornji Šeher, gdje se u drugom svjetskom ratu njegovu porodicu doveli putevi prognanstva, a i on je doživio kasnije istu sudbinu i kao prognanik našao novo utočište u Švedskoj, u kojoj je nastavio i svoj književni rad. O tome više u idućem broju »Šeher Banje Luke«, u prilogu u kojem ćemo objaviti i stihove ovog pjesnika, da piše »i pati za Riječima koje nikuda nisu htjele«.

A pjesničke riječi, ipak, zasnivjetle i tamo gdje nisu htjele, ali su, na svu sreću, prozborile novim odsjajima, kao što je to i na susretima pisaca, izdavača i čitalaca u Švedskoj. Jer, »Sve je od neke Ljepote i Sve je od neke Tame sazdano...«

Redakcija »Šeher Banje Luke«

S lijeva, Književnice Anesa Karaica, Amela Dželić, Edhija Mahić

Književnice Anesa Karaica, Amela Dželić, Edhija Mahić

Rumeysa Isić najmladja književnica sajma

S lijeva; Književnice Amela Dželić, Amela Isanović, Marija Fekete, Edhija Mahić, Belma Omeragić

Amela Dželić sa podmlatkom

TO SVJETLO U NAMA

Ismet Bekrić (u »Banjalučkim žuborima«)

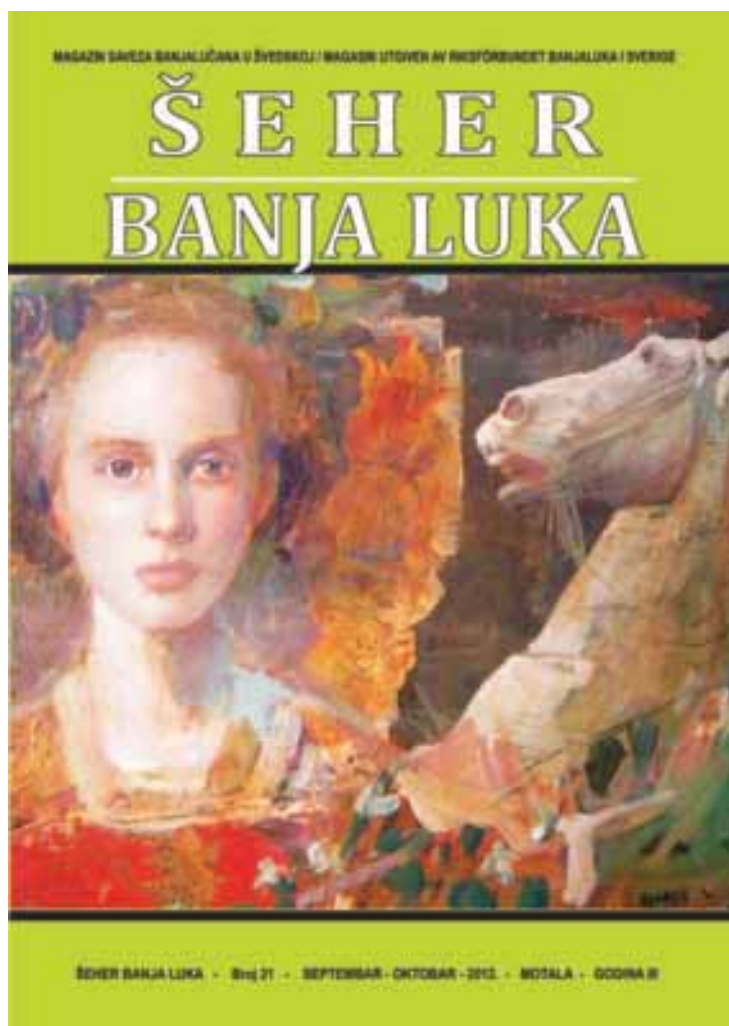
Sjećamo se, dakle postojimo: Međunarodni sajam knjiga u Sarajevu, od 17. do 22. aprila u Skenderiji, 2019. godine, bio je i najljepša prilika da obilježimo i dva značajna datuma naše pisane i objavljivane riječi: desetogodišnjicu magazina ŠEHER BANJA LUKA i dvadesetu knjigu BANJALUČKIH ŽUBORA (2018.). Ova izdanja postala su neka svjetla naše duhovne, stvaralačke vezanosti i za rodni grad, riznica u kojoj čuvamo ono najljepše u nama – svoja sjećanja, svoj nezaborav i svoju ljubav koju nam ne mogu pomutiti, uništiti, uzeti ni najveći izazovi, ni sva progonstva i pokušaji zatiranja. Jer, TO JE I NAŠ GRAD. Mi ne moramo, ako ne možemo, stalno bitisati u njemu, ali on je u nama. Kao tok Vrbasa!

TO JE I NAŠ GRAD!

Prvi broj magazina »Šeher Banja Luka« pojavio se u junu 2009. godine, kao glasilo Saveza Banjalučana Švedske, kao »čvrsta želja da

se sve tanke niti, sa svih kontinenata i meridijana, po kojima su Banjalučani rasuti, prepletu u jednu pletenicu koja će tu vezu s Banjom Lukom učiniti čvršćom i bližom«. Jer, kako je zapisano u uvodniku prvenca, sa slikom Omera Berbera na naslovnici, »ta silna želja, satkana od bezbroj želja uistinu je čovjekova potreba za povratkom vlastitim korijenima«. I da spasi, sačuva svoj/naš grad onakvim kakvim smo ga ostavili. Jer, mi ga nikad nismo ostavili, zaboravili, jer nismo ni odlazili zato što smo to željeli, nego što smo na to bili primorani.

»Pisati o Banjoj Luci nije ništa manje bolno nego što je i sjećanje na jednu davnu izgubljenu ljubav s kojom gubimo i jedan veliki dio sebe, koji čovjeku uvijek nedostaje da bi bio potpun«, zapisao je urednik Mirsad Filipović, u uvodniku prvog broja »Šeher Banje Luke, koja je već uveliko u desetoj godini svoje plemenite misije – da smo dio i svoga grada, ma gdje god bili, i da tu nit »od srca do Banje Luke razvlačimo stotinama, hiljadama kilometara, pazeći pri tom da ne pukne, kako bismo je ostavili u naslijeđe i našoj djeci s jasnom po-

rukom: *TO JE NAŠ GRAD!*«.

»Šeher Banja Luka« je tako nastavila bitisati širom zemaljske kugle, možda i više nego tamo gdje je postala, vraćala se s nama na svoje obale, i mi s njom na naše obale, ne dolazeći s mržnjom i željom za osvetom, nego sa sjajem u očima u kojem su svi oni, koji su to htjeli, mogli prepoznati, najviše, ljubav i želju da stvaramo nove odnose u međusobnom uvažavanju. Magazin se svesrdno uključio u organizaciju susreta saradnje i povjerenja, obnavljanja starih i stvaranju novih mostova, ne bilo kakvih, nego – vezenih.

»Šeher Banja Luka«, naše zajedničko blago, prvo banjalučko glasilo koje se izdaje izvan grada, slavi svoj deseti rođendan«, čitamo u urednikovom uvodniku jubilarnog, 60-og broja. »Moramo biti ponosni, sve ove godine, jer ulažemo dugogodišnji volenterski rad isplatio se, i »Šeher« je postao rado čitan magazin. Veliku zahvalnost dugujemo svim brojnim sponzorima i saradnicima, jer bez njih ne bi bilo ni ovog glasila, i njegovog jubileja.«

KORIJENI I STABLA

I edicija »Banjalučki žubori« obilježila je na svetkovini knjiga u Sarajevu, a zatim i na »Vezenom mostu« u Banjaluci, jubilej vrijedan poštovanja – dvadesetu knjigu u dvadesetoj godini svoje stvaralačke uloge u životu svih onih koji ne žele da zaborave svoj grad i svoje korijene.

»Kada smo, prije skoro dvadeset godina, objavili prvu knjigu »Banjalučkih žubora«, u čije smo stranice utkali i ono što je »Prepisano sa sedara«, što je duboko u nama, kao Vrbas u tjesnacu i među lukama, nismo ni slutili da ćemo doći i do broja 20; i da će se žubori,

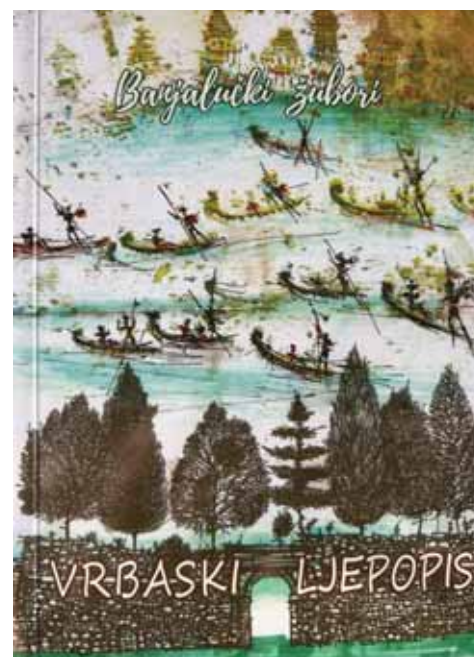
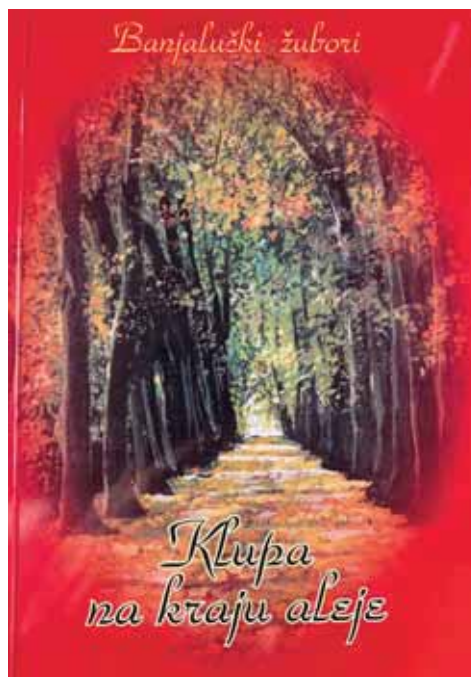
bar ponekad, više čuti od huke i riječi mržnje«, čitamo u predgovoru jubilarnog izdanja. Iz takvih »Žubora« uzdigao se i »Vezeni most«, susret Banjalučana u rodnom gradu, raširile su se ulice i stranice »Šeher Banje Luke«, novog magazina Banjalučana u Švedskoj, i svijetu. Pokušavali smo da i mi, iako prognani i rasuti, pomognemo u zajedničkim nastojanjima da naš grad ne izgubi svoj identitet, svoju dušu. Jer, kako iskreno napisa i uvažena novinarka Gordana Katana, »ta duša bili su njeni ljudi koji su prognani, kojih se grad odrekao ne trepnuvši«. Ali, »mi se nismo odrekli svoga grada, svojih korijena, svojih sjećanja, tražeći i čuvajući u njima one svjetlije boje i nijanse...«

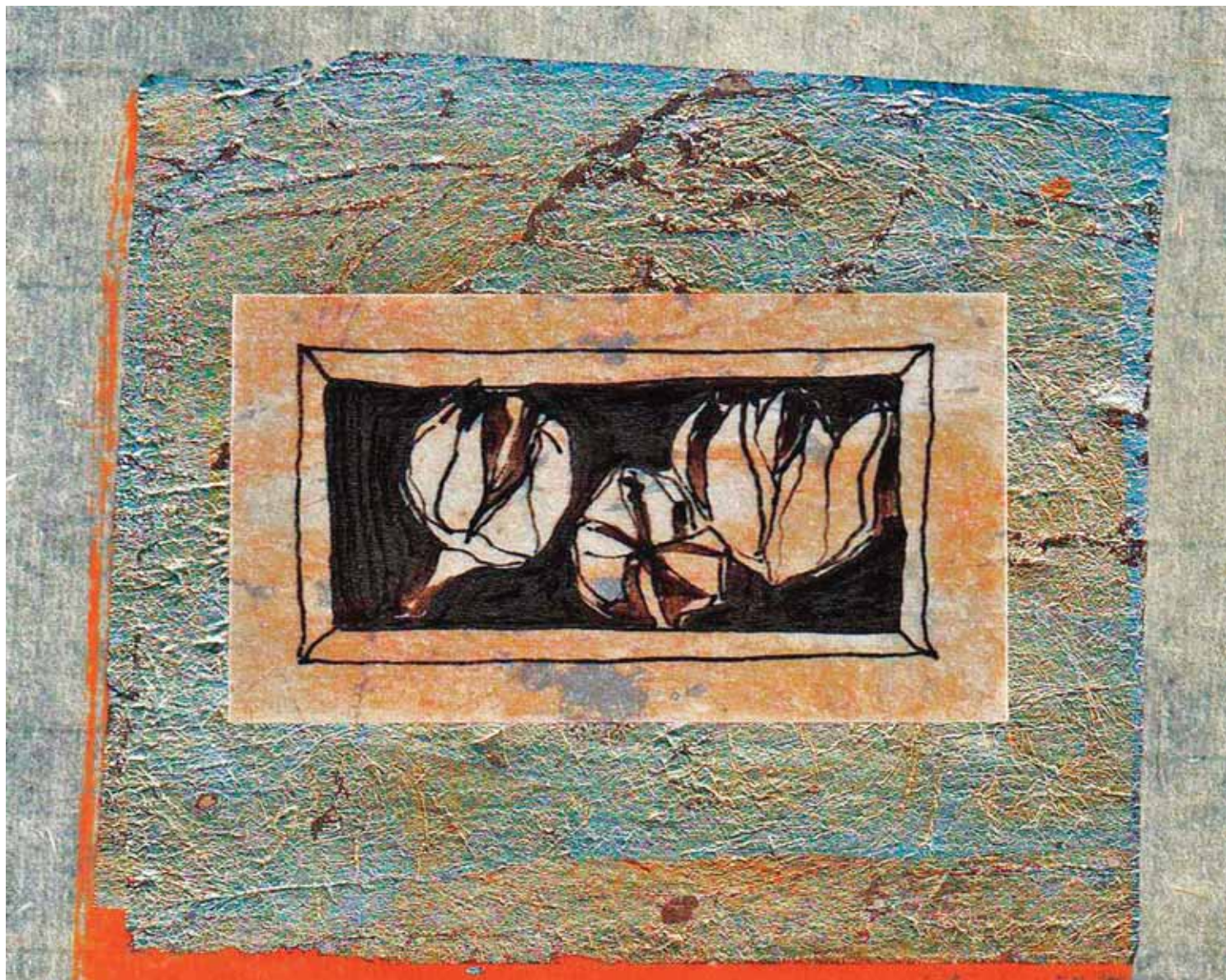
U svih dvadeset knjiga »Banjalučkih žubora« trudili smo se, koliko god je to moguće, da to svjetlo u nama ne izgubi sjaj, i da nam obasjava, makar titrajući, ne samo staze budućnosti, nego i one male trenutke svakodnevlja.

Te staze, i te odsjaje u trenucima i vremenskim razdobljima, tražili su i stvarali svojim osjećanjima i riječima i brojni autori koji su, kroz žubore, dolazili do sedara-knjiga, o sebi i nama, o gradu u kojem su naši korijeni i naša razgranata stabla, i kad nismo tamo...

Poslije ove jubilarne knjige »Banjalučkih žubora« izašla su još dva naslova ove edicije, »To svjetlo u nama« (21) i »Vrbaski ljepopis« (22), ali je izbruh epidemije kovida prekinuo tu nit promocija i susreta u rodnom gradu i u sredinama širom svijeta. Oživjeti se može objavljivanje povremenih prigodnih izdanja, a što se tiče magazina »Šeher Banja Luka«, svakako bi trebalo tražiti zajedničke puteve da se, sa sadašnjeg digitalnog izdavanja, ponovo vrati tisku, jer to je ono, još jedino, što nas povezuje.

Redakcija

»Najteže je svakom živom biću kad ga iščupaju iz korijena i presade na neko drugo mjesto. Tako je i Banjalučaninu istjeranom i poniženom, koji se nasukao negdje daleko, gdje ne teče rijeka Vrbas ispod zelenog Kastela, gdje nema Mujinih čevapa, gdje se ljudi ne prozivaju u ulici kestenova, čisto onako, iz fazona. Tu je našem Banjalučaninu sve bljutavo, neukusno i bez emocija, pa je nezadovoljan, nostalgican, a često i depresivan, što je posve svojstveno ljudskom biću, kao visokosocijaliziranom primatu. Ipak postoje mjesta gdje se on, Banjalučanin u tuđini, osjeća lijepo. To su mjesta koja ga svojim izgledom, detaljima ili ljudima koji obitavaju tu, podsjećaju na njegov rodni grad, ljude u njemu, a ponajviše, na prohujalu mladost.«

Ovako se svoga grada prisjeća poznati banjalučki liječnik Severin D. Rakić, koji je prije desetak godina, sa svojom porodicom, novo utočište našao na drugom kraju svijeta, u Australiji. Rakićevih lirskih zapisa sjećamo se i sa stranica »Šeher Banje Luke« i »Banjalučkih žubora«. Ovog puta evo nas ponovo u Sydney-u, i pijemo zajedno sok od – ruže, sok koji je bio lijepi dio banjalučkih običaja i slatkanja. Rakić je već odavno pripremio i knjigu ovih svojih banjalučkih zapisa i slika, ali ne dopire neka vijest, da je i objavljena. A čekamo je s posebnom radošću.

BANJALUČANIN U TUĐINI

RUŽIN SOK

Piše: Severin D. RAKIĆ

Kad god poželim da se osjećam kao kod kuće, odlazim u gradsku četvrt zvanu Newtown. Važi kao alternativni dio grada Sydney-a, nešto poput Chelsea u Londonu, šezdesetih i sedamdesetih godina, prije invazije yuppie-a. Glavna ulica King street, iako ni blizu toliko 'jazzie' kao čuvena Carnaby street u Londonu, ipak plijeni onom svojom, pomalo divljom, 'downunder' originalnošću. U tom neparnom, opshop svijetu radnji, restorana, knjiga i muzike, sa raznih dijelova ovog našeg dunjaluka, čovjek se osjeća ravnopravnim i diše punim plućima, zajedno sa ostalim žutim, crnim i bijelim građanima svijeta.

Subotnje lunjanje po King street-u, obično završava u nekom od etno-kafeja ili restorana, po mom ili ženinom izboru. Ovog sparnog prijedpodneva, odlučili smo se za Galatu, turski café-restoran, omiljen među gostima, zbog svojih minderluka i opuštene atmosfere, te prirodne ventilacije, zbog čega u njemu nikada nije vruće. Osim toga, čitav enterijer odiše dekadentnim šarmom propalog Otomanskog carstva; sve je nekako sporo, al' ugodno i rahat, kao u onim ašćinicama stambolskim nad Zlatnim rogom. Obično uživamo u opojnom jasminovom čaju ili rahatlokumu i turskoj kafi, dok čitamo subotnji Herald, sve do danas, kada spazih na menu-u *djul-sherbet* (rose petals sherbet). Poslije nekog vremena, samo što smo se udobno smjestili na minderluku, dolaze dvije zamagljene pinte tekućine, dobro poznate boje i mirisa, na čijoj površini se ljuljuškaše po dvije kocke leda. Otpivši dva-tri sipa, žena me uhvati za ruku, znajući da će njen Peter Pan uskoro odlutati, na jedno od svojih putovanja u 'Neverland.'

Neke su se bašče banjalučke zaista imale čime pohvaliti, bilo prelijepim jorgovanom, koji se prosipao mirisima i ljubičasto-bijelim cvijetom preko ograda ili pak raskošnim ružičnjacima, koje su njihovi vrijedni vlasnici u jesen zakopavali, kako bi ih zaštitili od mraza, a u proljeće nanovo otkopavali. Alte liebe, Don Juan i ostalo božansko cvijeće, svojim rajskim cvatom, izmamljivali su uzdahe očaranih prolaznika, kojima bi, ponekad, ponosni vlasnik ubrao po koju ružu i dodijelio, u znak zahvalnosti, za upućene mu komplimente. Naročito su, cvijećem, bile bogate bašče mejdanske. Sjećam se, dok sam živio tamo, da je pokojni Vilko Heler imao najljepše ruže sa one strane

Vrbasa, pa moglo bi se reći i u čitavom gradu. Potkraj proljeća, u junu, mjesecu umiranja ruža, baštovani bi obrali ružin cvat i laticice potopili u zašećerenu vodu, smještenu u velikim staklenim teglama. Poslije nešto više od mjesec dana na suncu, sve se pretvaralo u zasićeni ružin sirup. Prispijeće ovog 'nektara' padalo je u vrijeme najvećih augustovskih vrućina, kada nije pomagalo ništa, do ovaj sirup od ruže, razrijeđen hladnom vodom sa Studenca, u nadasve osvježavajući i okrepljujući napitak. 'Ružin himbeher' se obično konzumirao za vrijeme popodnevnih 'sieste', u sjeni nekog od banjalučkih vrtova, uz obaveznu kafu i razgovor na kraju ljeta. Dani će uskoro postajati kraći, jesenje kiše će se spustiti na grad, i gospodin Hasan, suprug gospođe Ize, prijateljice moje nane, još jedanput će zakopati ruže u svom vrtu, kao uostalom i svake godine. Gdje su ti ljudi, sad? Nestali su zauvijek, zajedno sa svojim ružama i mojom mladošću.

Moram priznati da ovaj Mehmet-ov djul-sherbet nije loš, iako nije spravljen od ružina sirupa gospodina Hasana, niti je voda sa Studenca. Ali njegov okus neumitno budi sjećanja na jedan grad i jednu mladost, a sjećanja su ta koja pomažu čovjeku da preživi ovu 'nepodnošljivu lakoću postojanja'. Čovjek bez sjećanja je repa bez korijena i samo ako je korijen sačuvan, postoji mogućnost da se negdje i primi. Dešava se i to, da se i pored jakih korijena, dotični osjeća izgubljenim, ali to je zato što je odrezao sva sjećanja. Živimo u sjećanjima; ona su naša mladost; nećemo valjda svi ostariti? Uh, dobar ovaj himbeher, baš osvježava. Daj još jednu turu uspomena, Mehmete!

Posvećeno svim vrijednim baštovanima, banjalučkim!

PANSION VILLA EVA
OMIŠALJ - OTOK KRK
SAMO 5km od aerodroma RIJEKA
Bara 5 km från flygplatsen Rijeka
otvoreni smo cijelu godinu
Vi har öppet hela året

Privatna plaža, restoran i pizzeria u sklopu pansiona
Privat strand, Resturang och Pizzeria tillhörande själva pensionat
više informacija na WWW.VILLA-EVA.COM
Mer informatio på

Premинуla je Vasvija Dedić Bačevac, književnica i saradnica Oslobođenja iz Švedske

U Malmöu je 12. januara 2026. godine, nakon kraće i teške bolesti, u 64. godini preminula književnica i jedna od saradnica Oslobođenja Vasvija Dedić Bačevac.

Inače, Vasvija Dedić Bačevac je rođena u Banjaluci 16. juna 1962. gdje je završila studij južnoslavenske književnosti i jezika na Pedagoškoj akademiji i Filozofski fakultet u Zagrebu. Djelovala je od mladosti na afirmaciji književne riječi i 1980-ih bila aktivistica i predsjednica Književne omladine Banjaluke. Za roman "Koferaši" dobila je nagradu Savjeta za kulturu u Švedskoj, a roman je bio najčitanije štivo bh. dijaspore u Skandinaviji. Njeni romani "U predvorju raja" i "Vesna, bogumilska kći" i brojne druge knjige, ostaju kao značajno kulturno naslijeđe bh. književnosti u Skandinaviji i šire.

Dedić Bačevac je bila i dugogodišnja kolumnistica Oslobođenja i njeni su tekstovi bili i ostali najčitaniji kao "ogledalo" života i rada bosanskohercegovačke dijaspore u skandinavskim zemljama. U tekstu *"Evo vam RS kao nagrada što ste očistili bosansku zemlju od Bošnjaka, a njih ćemo stiskati u obruču srpsko-hrvatskog paketa"*, kolumni od 25. aprila 2022. godine, Dedić Bačevac piše: "Iz Banjaluke je prognano nekadašnje većinsko gradsko stanovništvo" i nemajući dlake na jeziku govori o zločinima. Tekstovi Dedić Bačevac u Oslobođenju primjer su istraživačkog novinarstva i stvaralaštva.

Kao novinar Bosanske pošte i drugih medija u Skandinaviji i BiH, bio sam sudionik stvaralaštva Vasvije Dedić Bačevac i promotor gotovo svih njenih romana nastalih u Švedskoj i to mi je ostalo u najboljoj uspomeni jer su na promocijama njenih djela sale bile prepune. Najdraža tema svih njenih romana bile su bosanskohercegovačke izbjeglice ali i njihovo snalaženje u skandinavskim i zemljama diljem Evrope i svijeta.

Vasvija Dedić Bačevac je bila i prvi recenzent u monografiji Fikreta Tufeka "Bosanska krajina Malmö 1995-2025", Malmö 2024, gdje je u recenziji *"Amaterizam i rad neumorni čuvari bosanstva"* napisala: "Nesretnim okolnostima 90-ih velik dio bosanskohercegovačkog stanovništva je izbjegao i našao se na svjetskoj vjetrometini od Kanade do Novog Zelanda, kao preživjeli svjedoci najveće izbjegličke kataklizme u historiji bosanske države... Onaj ko nije okusio čemer i jad izbjeglištva teško može razumjeti emotivnu bol i sve teškoće života izbjegličkog. Upravo je ta dramatika izbjegličkog egzodusa itekako važna u osvjetljavanju i analizi ovog vrijednog djela - Monografije "Bosanska Krajina" - koje nam hronološki i dokumentarno osvjetljava period u kojem su se bh. izbjeglice u Švedskoj počele snalaziti u novom društvu i organizovanim radom koji obuhvata razne sekcije i aktivnosti, uspješno se izborile za očuvanje kulturološkog identiteta porodica, djece i omladine u novoj domovini."

Napustila nas je, nažalost prerano, velika žena, stvaralac i pisac čija je riječ puno značila. Djela koja je napisala vječno će govoriti o Vasviji Dedić Bačevac, iza koje su ostali muž Safet, kćerka Selma, sin Amar i brojna rodbina, prijatelji i čitaoci.

Pokop i dženaza Vasvije Dedić Bačevac održat će se na Muslimanskom mezarju Malmö.

Redakcija Oslobođenja izražava iskreno saučešće porodici i prijateljima. Ponosni smo na saradnju i zahvalni na djelima koja je Vasvija sa svima vama odlučila podijeliti baš putem naše platforme.

Na Muslimanskom mezarju Malmö, uz veliko prisustvo bosanskohercegovačkih građana, klanjana je dženaza i ukopana književnica i saradnica Oslobođenja Vasvija Dedić Bačevac

Ko sam ja? Majušna čestica u beskonačnosti svemira. Žena sa dokama preobraženim u jabuke, smokve, toplinu majčinstva, tintom začarane pisaljke. Melankolični sanjar s koferom punim prošlosti i rasutih sjećanja. (Vasvija Dedić Bačevac: "Nostalgичni bluz", 2012.)

Malmö odavno ne pamti tako veliku dženazu bosanskohercegovačkoj izbjeglici - okupilo se više od 250 duša da na Ahiret isprate pjesničku dušu, poetesu i profesoricu Vasviju Dedić Bačevac, koja je napisala tri romana, dvije zbirke novela i dvije zbirke pjesama. Većina djela su nagrađivana, a ona je bila najčitanija bh. književnica u Skandinaviji.

Vasvija Dedić Bačevac je bila vječiti sanjar koji se u "Nostalgичnom bluzu" pita kada bi "prestala ova čežnja, vrelija i pohotnija od požude što žubori i rominja krvotokom" bi li razumjela "šta je smisao besmisla?"... i nastavlja: "Majci sam obećala da ću biti sretna. Više nisam sigurna šta je to, a ona je samo bijeli oblak, nedostižan mom vidokrugu, kao i zemlja koju često sanjam sa magličastim odrazom u napuklom ogledalu mjeseca."

U pjesmi "Srebrenica", objavljenoj 2020. godine, trećenaagrađenoj na konkursu Društva pisaca BiH, kaže: "Kolone majki ispiraju već u rijeci suza, dan i noć stopljeni u jedno vuku se bezvoljno po neravnoj kaldrmi, Hatidža, Mejra, Asima, Emina plaču, jecaju i traže mrtvu djecu, svoju muževe i braću."

Tako upečatljivo i živo Dedić Bačevac doživljava bol majki Sre-

brenice: "Zemlja tvrda a nebo visoko, a opet niče trava i sve pokriva, umire u vatri i budi se s kišo, a njih nigdje nema."

Vasvija Dedić Bačevac je banjalučko dijete Rasima i Sajme, iz radničke porodice, koji su imali kuću na Desnoj Novoseliji. Prve pjesme Vasvija Dedić objavila je 1985. u "Glasu", jer je bila aktivista i predsjednica "Književne omladine" Banjaluke. Poznanstvo sa mužem Safetom Bačevcem datira iz 1980-ih, kada je Safet, dipl. ekonomista, također pjesnik, došao iz Sandžaka: iz ljubavi se rodio sin Amar 1990. Porodica je prognana iz Banjaluke 1992, kada su došli na otok Öland kod Kalmara, a 1993. u Malmö, gdje se 1994. rodila Selma, koja je nastavnica društva i geografije, dok je Amar uspješan dipl. ekonomista u Malmöu, živi sa Elmom i imaju sina Elio (3), s kojim se majka Vasvija najradije igrala.

O Vasviji Dedić Bačevac su biranim riječima govorili i pisali: Abdulah Sidran, Vehid Gunić, Uzeir Bukvić, Enes Kišević, Zilhad Klučanin, Hazim Akmadžić, Cico Arnautović, Slobodan Stajić, Ra-bija Arslanagić, kao i bh. pisci u Skandinaviji i drugi koji su dolazili u Švedsku.

- Ovo je važno za Banjalučane gdje god se nalazili. Odlazak Vasvije je svakako, veliki gubitak za sve domoljube. Valja nam dalje. Dijelim sa Vama i svim članovima Kluba riječi Ta'zije/saučešća: "Svi smo Allahovi i svi se Njemu vraćamo", poručio je Ismail ef. Smajlović, muftija banjalučki, u telegramu saučešća iz Banjaluke.

Vasvija Dedić Bačevac

12.06.1962 - 12.01.2026

Duboko nas je potresla tužna vijest da nas je napustila dugogodišnja saradnica našeg magazina. Vasvija je bila učesnik na našim kulturnim manifestacijama, Susretima Banjalučana, godišnjim skupštinama Saveza Banjalučana, književnim skupovima i Vezenom mostu u Banjaluci. Pamtićemo te po velikoj skromnosti i plemenitosti. Draga Vasvija bit ćeš uvijek sa nama. Hvala ti puno na tvojim osebnim tekstovima koje si darovala našem magazinu.

Izražavamo iskreno saučesće supruhu Safetu, kćerki Selmi, sinu Amaru i ostaloj ožalošćenoj porodici, a neka je rahmet veliki našoj Vasviji.

Savez Banjalučana u Švedskoj i Redakcija magazina „Šeher Banjaluka“

Foto: Goran Mulahusić i Mirsad Filipović

Ispred Bebine i Nasihine kuće

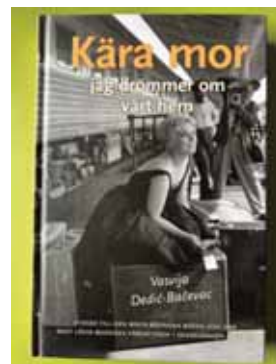
Predstavljane novoizašle knjige

Skupština Saveza u Landskroni

Predstavljanje knjige u Domu Kulture

Skupština Saveza Banjalučana u Malme-u

Vasvija sa suprugom Safetom i Mesudom Mulaomerovićem u Motali

Skupština Saveza Banjalučana u Alvesti

Skupština Saveza Banjalučana u Landskroni

Bijeli golub ponovo ne leti (840) – OD SUNCA ŠTO “PLAČE” OSTAO PLAKAT I POZIVNICA...

Ili o dva plakata – onaj u norveškom Bergenu, EU gradu kulture i turizma, velikih planova i autorskog ushićenja – ovaj u majkinoj Tuzli obio o glavu.

Piše: Sead Hambiralović

A sve objedinjeno u projekat Ljys for barn i krig (Svjetlo za djecu u ratu) sa poslatim crtežima tuzlanskog Doma za nezbrinutu djecu i lutkarskom predstavom Hvorfor solen gråter?! (Zašto sunce plače?!)

Prohujalo je tideset godina a još nije svedena priča – kasnije o bergenskoj. Nakon prelaska u Švedsku programski zaokruženim u Örebro, primjer kako se to planski radi a rezultat nije izostao.

DANI DJEČIJE RADOSTI: Kod nas sve je zgodno uklopljeno u dvorani Mejdan. I nekim čudesnim poletom iako smoren od priprema – carinike ubijedio da ne raspakuju veliki paket – mogu oštetiti bijele golubove od krhkog stiropora. Let avionom do Zagreba trajao je oko dva sata, pa na bus. Pred Orašjem kolona u nedogled, most srušen. Valjalo je na skelu po mrklom mraku. Stiglo se iza ponoći. Najveća briga hoće li vrijediti plan kako golubove instalirati u zraku...

I razletješe se moji bijeli golubovi prema istoku, zapadu, sjeveru i jugu kako “vuku” platna na kojima su pozdravni crteži norveških mališana našoj djeci. Kad, nakon premijere predstave, u dupke punom tuzlanskom Narodnom pozorištu – pljaf..!

Haj (ne)razumjeti da su u prvom planu bili novci – vele načalikano oko dvadeset hiljada i da autoru pripada honorar od dvije. Odlučio da se pokloni desetoro najboljih učenika iz Podrinja. Potrošeno – otušio, drugu gorku pilulu bolje preskočiti... Svako je imao svoju muku u poratnim danima. I zato naklon sjenama svima koji su bili (in)direktni sudionici a više nisu među živima: Sulejman Kupusović, Nijaz Alispahić, Tomislav Krstić, Muharem Osmić, Dino

Omazić... Posebno Radovan Marušić, direktor *Bosanskog narodnog pozorišta iz Zenice* koji je na koktelu sjedio do mene (Shvatio je što nisam prihvatio da negdje na miru popričamo o njegovom prijedlogu da se moja predstava prenese..., op.a.).

(Prije dvije godine – što niko ne bi – halalio (i) za nešto sto puta gore! Ovaj put u toku je bio tadašnji tuzlanski gradonačelnik Bešlagić i kompromisno riješeno da priča ipak ostane u Tuzli...)

Razletješe se bijeli golubovi u tuzlanskom Mejdanu..!

SUSRET U POZORIŠTU: Prošle godine sjeo sa mladim rukovodstvom Narodnog pozorišta sa pitanjem ima li išta sačuvano od predstave: lutka Damir, njegov čamac gdje na pramcu piše Zvornik, pas Šargo, veliki pano sa logom Gljiva Mira ispod kojeg piše Tuzla 96., koji je bio postavljen u okviru scenografije u “Mejdanu” (ima ga i u brošuri na engleskom, detalj iznad autora kada pita tuzlansku djecu jesu li zato da se ovdje gradi Gljiva Mira – potvrđeno aplauzom...; pa fotos u monografiji skandinavske *Bosanske pošte* “Tragovi o nama“.

Slegli ramenima, tih godina neki se možda tek rodili... Makar ako bi se našao snimak, tri TV kuće su postavile kamere. Ako nema u arhivi pretpostaviti neko od imena sa plakata ima u svojoj privatnoj...

Kako god predstava je dobro ispala sa vedrim uvodom i dopisanim Alispahićevim songovima za koju je muziku udesio Dragan Divjak...Dok je norveška verzija striktno pratila veoma čitljivu poruku u gornjem dijelu tamošnjeg plakata. Taj motiv našao se i na razglednici i sve zaokruženo u Švedskoj *Školom za dječije ambasadore mira*.

A poduže je o nesuđenoj norveškoj video – produkciji koja je trebala obići svijet. Ekipa TV2 je sa nekoliko kamera snimila, ali je producent par dana kasnije smatrao da završnu sekvencu treba ponoviti zbog neke male greške u tehnici. Poslao kopiju matrijala za svaki slučaj da je i kod mene. Ispao je problem nanovo da se u BIKS-u montira scena i kako skupiti ekipu? Dodatno zakomplikovao prelazak u susednu zemlju i – ne dovrši! Imao sam prijedlog kako riješiti taj neveliki problem u montaži. Preteče vrijeme, a ni u primisli o nekoj zloupotrebi datog snimljenog materijala. Za potrebe pomenute škole korištena izjedna snimljena za vrijeme jednog gostovanja nedaleko od Bergena.

Montaža norveškog plakata pred štampu. Umanjena kopija postavljena je u zborničkoj Muzejskoj postavci Bijeli Golub pored švedske brošure Skolan för barnens ambassadörer för fred; iznad umanjene kopije plakata premijernih predavanja našeg kolumniste u Tuzli i Örebrou.

STRUKA NI MUKAET: A ne mogu načuditi našima od struke. Napokon jednu nastavnicu zainteresovala "tema", pozvala u školu. A direktor rutinski da odem u ministarstvo i ako odobre ulaze u projekat. A NE, NE..., poučen brojnim iskustvima zadnjih pet godina kako je teško doći do ovih i onih u vlasti – ne odgovaraju na mailove, telefone ili "biježaju" da ne "prime"?!

Zato kapu dole za *Lars Wivallius skolan*, Örebro i zemlji gdje je realizovan kranski program sa ciljem da djeca u kantu za smeće bace ratne igračke, a dvije godine zaredom projektleder Bosnier potpisivao diplome s desna, slijeva Hariet Jakobsson ispred ÖIC- Kulturaliansen. Da se program brzopotezno odobri potpomogla su i moja dva polemička članka u Nerikes Allehanda. Ratne igračke su ubrzo maknute sa rafova tržnih centara diljem Skandinavije. Kod nas tek od pretpošte kada sam lično pojasnio šefu Marketa Zvorničanka zašto nije dobro što prodaju plastične pištolje, automate, sablje... Prošle godine vidim da su *povučene* i u Bingi na tuzlanskom Sjenjaku...

Opet spomenuti nastavnicu sa Husina *da su djeca dobra, ne valjaju roditelji..!* Sa zahvalnošću i onu gospođu koja je na jedan "poseban" način porazgovarala sa prodavcem ratnih igračaka na štandu postavljenog na *Kapiji* pred novogodišnje praznike, a godinu ranije pisano kako sam uzalud predložio vlasniku da sve kupim i zapalimo! Za uzvrat dobiće da prodaje dizajniranu primjereniju kolekciju koja je u pripremi. Sa referencom prve realizovane "igračke" sa međunarodnom nagradom i etiketom *Made in Bosnia and Herzegovina*.

* * * * *

Davno je bio kraj 95. kada je u Bergenu naručen tekst za predstavu. (Ellen Krnjić u Oslu prevela na norveški i dobila prvi honorar u životu, a podugo nabrojati koliko je našima zadžabe pomogla, op.a). A jasno **Zašto sunce plače?!** pa i dodatno: mila majka kako je bilo tad, a kako se zakuhava sad...!!!

Sve to moje moglo se *razumjeti* jedino u Skandinaviji! A temeljno krenulo u rodnom Zvorniku sa dječijim porukama i vapajima TATA, NE IGRAJ SE RATA!, na crteža poslatih iz skoro svih krajeva bivše zemlje izloženih u novootvorenoj Dječijoj galeriji Haustor. Ova poruka našla se i na transparentu jednog od zadnjih mirovnih mitinga u Zvorniku, a prenesena je i na naslovnicu novopokrenutog lista *Mali as*, sa krupnim crvenim slovima. I dominantnim fotosom djevojčice s lutkom – snimio kolega Mile Rajić i poslao iz Sarajeva. Koja prijekorno veli u podnaslovu: **Ja se igram s lutkom Mašom. A ti se, tata, igraš rata! Bolje da se igraš s nama...**

P.S. Kuriozitet da je program *Skolan för barnens ambassadörer för fred* realizovan u zemlji koja je u prvoj svjetskoj ligi proizvođača oružja, a otšutjeti jučerašnji naslov u novinama, nekadašnjem *listu* godine u svijetu: "Sjajan rezultat bh. namjenske industrije: Izvoz povećan skoro osam puta u zadnjih pet godina..."

Preuzimanje dijela ili kompletnog teksta dozvoljeno je uz odobrenje autora / Službeni glasnik BiH broj 63/10 ZAKON O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA.

Kolumne i objave u funkciji regionalnog projekta u osnivanju Gljiva Mira – DaBudeBolje; Reference osnivača projekta OVDJE . Prenose portali: Bolja Tuzla, Regional i povremeno BHDINFODESK i ŠEHER BANJALUKA u Švedskoj; Fb stranice: BIH DIJASPORA INFODESK i Gljiva Mira

Bijeli golub ponovo (ne)leti 833 – “A ŽIVOT IDE NEKIM SVOJIM PUTEM...” (3)

Davni je naslov skandinavske “Bosanske pošte”, 10. oktobar 2008. Moglo još nekoliko uz pitanje promijenili se išta na bolje?

Piše: Sead Hambiralović

Na dvije strane sa velikim fotosom upolovljene gradnje Riječanske džamije u Zvorniku na temeljima srušene s početka rata. U sredini teksta neveliki fotos Tahire Hadžinurbegović – opštinskoj uposlenici predložio da se *lijepo skoska za novine...*

Brojne su ekspertize situacije kod nas i svijetu – ovisno sa koje se strane gleda. Jer, karte su ionako posložili drugi pa se pitam ima li smisla bijele golubove utjerivati tamo gdje se oružjem svaka mjera mjeri a pravo jačeg zakone koristi... (poema Ratnik, knjiga Novo sunce, S.H.). Zato ne treba do kraja citat koji je prvi put izgovoren direktno u kameru u švedskom vozu na putu za aerodrom. Završava sa: *TO SAM JA*, dok promiču nepregledna prostranstva...

PITANJA, NEUGODNOSTI I “ZAMKE”: *Jesam li ove godine mogao više, bolje...? I je li u Bergenu bila greška odbijnje premijerove ponude...?* To je već davna prošlost. Nema kajanja, onda ne bi bilo ovalike priče, drame – još koječega i znanog: gdje god takneš – ko miii!

I – i – i...? Svakom svoje i pogledati se u ogledalo. A bilo je dramatično zimus oko pripreme Muzejske postavke Bijeli Golub. S lijeve strane stepenica je lamperija i lijepo krenulo. Na desnoj strani zapelo oko lijepljenja eksponata na hladne zidove. Nastavljeno tek kada je otopilo.

Pisano o prijetnjama (!). Po svemu sudeći razlog je odbijanje ponude da se kuća proda. Šušalo oko nadogradnje zgrade od 6 spratova, a zadnja informacija dozvoljeno maksimalno četiri...

Nekoliko puta su na uviđaje izlazili mladi inspektori. Čak i savjetovali ponešto. Sa postavljanjem dva video – nadzora biće da je prestalo uznemiravanje. Za svaki slučaj postavljao *zamke*, kod ulaznih vrata i balkonskih. Po dolasku u četvrtak zapazio da je neko *ulazio* na sprat. Na prvi pogled nije ništa “dirano” pa nisam zvao policiju. Kad sam u subotu ušao vrata otključana – opet se ulazilo sa strane balkona. Pozovem. Mladi inspektor je jedino mogao obećati da će se pregledati video nadzor... Dva su na vidnom mjestu a ko se bavi provalama teško da to nije predvidio. Po svemu sudeći radi se o *s sofisticiranom* uznemiravanju. Kao zimus kada je ploča stiropora maknuta sa staklenih vrata i prislonjena uz zid – k znanju gazdi da mogu ući kad hoće! Ovaj put mislio ostaviti poruku *tom*: ako baš toliko postavka *zanima* dobiće iz prve ruke informacije. Lako je doći do moga telefona. A možda je baš taj *otuđio za suvenir* onaj plastificirani švedski plakat? Ako nema prečeg, neka mu bude ko god je...

Koja tuga, donio toliko bogatstvo i novu vrijednost iz Skandinavije, pa dizajn i višemjesečne pripreme, troškovi a svaki put četvrtkom štrećam da li je sve na svome mjestu? U tom pogledu sa

uznemiravanjem se uspjelo! Ali ima onaj još važniji dio u duši i nema potrebe dalje.

Muzejska postavka Bijeli Golub trebalo da je nova mirovna vrijednost na našim prostorima i protežiranje zanimljive priče o najkomšijskijoj zvorničkoj ulici. Sve je krenulo kada je u novom naselju 1963. medju prvim izgrađenim žuta kuća tri brata – polagano je nastavila svoju misiju i nakon rata...

Naravno da postavljeni eksponat na trećem balkonu, poklon jedne švedske gimnazije, izaziva interes prolaznika a posjetioci imaju prilike vidjeti i čuti brojne zanimljivosti. Medju prvim posjetili naši iz Austrije, Švedske, Australije...

DOBRODOŠLICA DIJASPORI: A sve u kontekstu onog kalesijskog uličnog *slavoluka*. Ko biva i ja sam neki taj. U očevom Zvorniku spalo na tri bitne zavičajne staze i najkomšijskiju ulicu. U majkinoj Tuzli i gorih iskustava – 96., 97., 2000., 03., a nakon definitivnog povratka izdvojiti sudski proces, pa se javno poimenke *zahvalio* opštinskom i kantonalnom sudiji, policajcu kako se razletio da ukloni tragove, Komisiji za policijski kodeks i prvooptuženom koji gleda u oči i laže da nije udario na javnom mjestu... U međuvremenu ima novi dokaz, i zato spominjem pa ako neki od pravnih fakulteta na *vježbama* žele da obrade *temu* i moglo štampati kao stručna literatura.

Onomad sreo zamjenca dekana i ugrubo o čemu se radi – nije se javila (!). A ni habera od *kaHve* sa rektorom i dekanom Filozofskog fakulteta sa više tema. Raniju rekroricu zadžabe *uganjjavao* pola godine...! Od jednog ovakvog nema potrebe bježati – drugdje bi neko makar hvala. Već oko ugriza psa litalice pred UKC- eom dovoljno rečeno. A zašto nisam tužio – nisam se vratio da se ganjam po ovakvim sudovima. Sveukupno okolo gladac, kad se zadje dublje jad posvuda oko nas.

A nedaj bože nešto tražiti, zamoliti. Pa i te poklonjene inicijative. A ideje vezano za slana jezera trebalo da su u rangi zdravstvene ekskluzive. Ni *mukaet* jer nije se u *uhodanom timu*. A tek priča oko spašavanja pravog bijelog goluba ispod mostića na Gonjem slapu. Nakon objavljivanja, *registrovao* ko je kao slučajno došao da *izvidi* to mjesto... Nisam li dovoljno ponekima bio inspiracija i koliko se od toga poentiralo? A ne vraćam na ranije dugove i bar elementarno od strane Grada...

SUNCE NA ŽUTOJ KUĆI: A najveća drama oko odluke zbržavanje fasade, bez cjenjkanja! Mogao sačekati jer bio je u igri sponzorski dar za taj dio posla. Održao zadanu riječ koga sam angažovao. I opet ono moje: *čovjek je uvijek (i) na dobitku!*

Detalj pored trećeg balkona *dumao* se godinama. Recimo, prednja polovina Bijelog Goluba kako *izlijeće* malo ukoso iz fasadnog zida. Tehnički sa više varijanti a *nanijetio* da pripomogne Mirsad Puškarević. Kao one davne godine kada sam mladljahan dobio *posao* od opštine za scenografiju bine povodom Dana Zvornika. Kad, tužna vijest – ode dobri Mirso, u posljednji čas stigao na ispraćaj...

Nova fasada i sa felerima je izazvala pozornost. Zaintrigirao prijedlog Dragana Kajtazovića da se u farbu umuti svjetlucavi srebrnkasti *prah*, kao što je uradio na svojoj kući na Fetiji. Maksuz otišao vidjeti – nije impresioniralo. U povratku, kod Čauševca, sinulo bolje rješenje – nacrtati krug i popuniti sa tom smjesom. Dok sam farbao valjalo paziti da ne sletim sa drugog sprata. Vrijedilo je truda – *idejno*, to je to: presijeva na suncu, kao i noću kada se upali jako svjetlo sa susjednog uličnog stuba...

INICIJATIVE MAČKU O REP: Proljetos je promovisana mirovno-turistička, obrazovno-ekološka i zdravstvena inicijativa DRINA JE DRINA, PANONIKA PANONIKA i 7 EKSPONATA GLJIVE MIRA. Mogao biti prilog za neki novi početak, ali, ali..? *Šutnje* i sa strane Tuzle i Zvornika. Ni –a- više o tome! Kao i o performansima *Ove mi cigare, makar smanjiti*. Moglo pod onu: *Matere ti, ne prisjedaj na muku..!* Dovoljno (o)pisano. A ima tu još mnogo zanimljivosti i možda ponekad spomenuti...

Ne ide, pa ne ide i prijateljski savjet sličnog iz Ljubljane: *Radi ono što "ispunjava"!* Prevedeno, bez uganjavanja, gluvih telefona i uzaludnih mailova. Hvala, akceptirao! S tim mislima prošle sedmice u zadnji čas odustao poslati *pismo namjere* jednoj firmi sa priličnom šansom da se ponovi uspjeh iz 97. Kao sa dizajniranim proizvodom koji je na međunarodnom sajmu nagrađen i gdje je ispunjen san da na

kutiji stoji *Made in Bosnia and Herzegovina*. Obilo o gravu – poznata priča i pitanje koliko se više ima snage i volje ulaziti u slične projekte sa *našima* gdje na svakom koraku vrebaju ove i one zamke. Nije ni čuditi. Opekao, zaredalo još od prvih dolazaka nakon potpisanog *Dejtona*.

NIŠTA NIJE ZADŽABE: Što ti to sve treba..?, često ponavljano. *Zadžabe satireš*, Majkino, a spominjano ko je odaslao kratku poruku *da ništa nije zadžabe, pa i ako se uzvodno pliva*. A dobra moja starica je voljela školovane. Sreli na otvaranju retrospektivne izložbe Begana Turbića –obradovala vijest da je dobacila do čevorostrukog akademika...! Zadesila s kamerom Maja Hodžić, portparol Centra za kulturu, pa haj neka uslika – treba će. I, možda, zamijeniti onaj fotos iz *Laboratorije* postavljen u Muzejskoj postavci gdje su istaknuti akademici s kojim se imalo posla.

Ovako ili onako haman nadošao – dalji angažmani jedino ako ponese. Kao najnovije, krenuće prvih dana januara. Sve ostalo biće ako *budNe...*

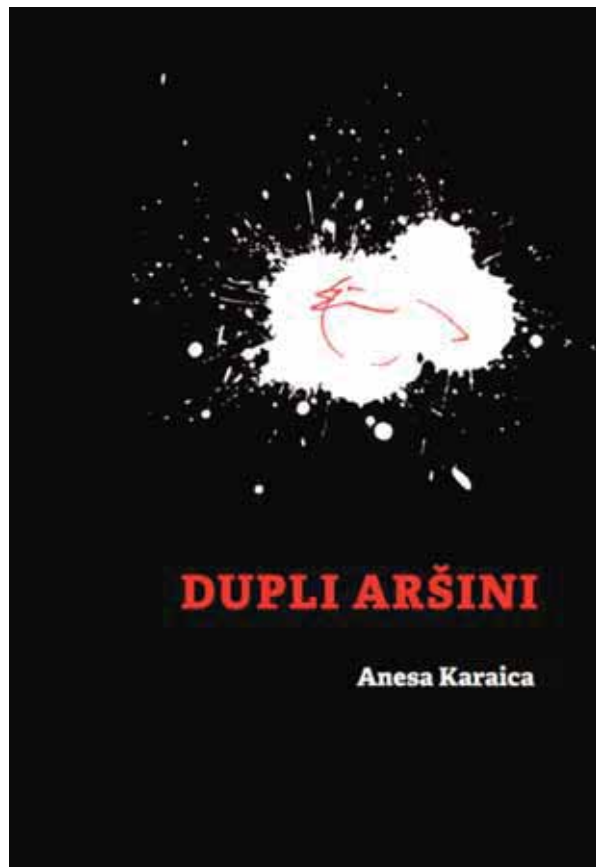
SVAKO DOBRO U NOVOJ GODINI!

Preuzimanje dijela ili kompletnog teksta dozvoljeno je uz odobrenje autora / Službeni glasnik BiH broj 63/10 ZAKON O AUTORSKOM I SRODNIM PRAVIMA.

Kolumne i objave u funkciji regionalnog projekta u osnivanju Gljiva Mira – DaBudeBolje; Reference osnivača projekta OVDJE. Prenose portali: Bolja Tuzla, Regional i povremeno BHDINFODESK i ŠEHER BANJALUKA u Švedskoj; Fb stranice: BIH DIJASPORA INFODESK i Gljiva Mira.

”Sanjam snove velike kao sloboda...”

Dupli aršini – paralelni univerzumi današnjice u istoimenoj knjizi poezije Anese Karaice, objavljenoj u Švedskoj.

Nova knjiga pjesama Anese Karaica ”Dupli aršini”, koju je objavila bosansko-švedska izdavačka kuća ”Daorson”, nikoga ne ostavlja lahko ravnodušnim, jer nas suočava sa surovom stvarnošću i preispituje našu kolektivnu savijest. Prije nego što na našim stranicama pročitate četiri pjesme iz te zbirke, kao iz otvorene savjesti svijeta, prvo pročitajte nekoliko izvoda iz recenzija.

Vida Sreta Žuljević, Ed. D.: Po stilu i po tematskom opredjeljenju onoga o čemu i kako autorica piše, ova zbirka pripada u kategoriju angažirane poezije. Autori angažirane poezije kroz svoje poeme podižu svoj glas protiv ratova, genocida, ugnjetavanja i diskriminacije po bilo kojoj osnovi. Time podižu i svijest drugih ljudi, čitatelja njihove poezije... Poeme u ovoj zbirci pjesnikinje Anese Karaica izuzetan su primjer kako se moćnim stihovima može ukazati na zlo koje radi na uništavanju jednog dijela čovječanstva nauštrb drugog dijela služeći se duplim aršinima... Snaga njenih stihova je u njihovoj iskrenosti, u želji autorice da probudi svijest svjetskih moćnika stihovima koji su obojeni nepatvorenom empatijom i željom da se svijet pokrene u smjeru humanosti.

Dr. sc. Tahani Komarica: Pjesnikinja Karaica iskustvo proživljenog i doživljenog iz tekuće forme brzih slika potopljenih valovima sve novih informacija pretače u štampani medij, crnih slova na bijelom papiru, koji je postojan i čvrst, zaštićen od kakofonije. Štampana knjiga u digitalnom dobu postaje naš zaštitnik od zaborava... Također, važno je naglasiti da Karaica povlači jasan rez nemogućnosti opravdavanja lične odgovornosti sistemskim, režimskim zahtjevima kojima se pokušava relativizirati pojedinačna odluka za teške zločine čovjeka nad drugim čovjekom, jer imenuje nam ljude, istinske ljude koji nisu slijepi sljedbenici sistema bez moralnog kompasa... Anesa na izuzetno zanimljiv način, bez uestezanja, poredi dva svijeta u paralelnom univerzumu postojanja: dosege napredne civilizacije 21. vijeka i dosege naprednog divljaštva te iste civilizacije 21. vijeka. Stihom je oslikala krajnju dubinu licemjerja teškog kao kosti djece u masovnim grobnicama... Anesa nam u svojim pjesmama secira sva krvava primirja i krvave demokratije, ozbiljno osmišljenu iluziju porobljavanja ljudskosti. Nije nas poštjednica ni ličnog nemara, nemara cijelih naroda i cijelog svijeta.

Demokratija odavno nosi konotaciju stradanja Sudana, Libana, Sirije, Afganistana, Bosne i Hercegovine, Gaze.

Zapis o Amili Džaferagić

Ne pucaj, čiko, u moju cucu
Meni je draga
Ne pucaj, čiko, u moju mamu
Ne ostavljaj me samu

Ne pucaj, čiko, u mene
Plašim se bez mame
Ja sam malena beba
U bebe pucati ne treba

Mama me zove Amila
ružice, cvjeticu,
ne pucaj u mene, čiko,
u bebe ne puca niko

Treba da znaš
Iz crne hladne zemlje ustati ću
i božjom voljom po pravdu doći
a ti ćeš u vječni pakao poći

Stalo je vrijeme cijelog svijeta
u moja kratka četiri mjeseca
Niko ne bi ni znao da sam to ja
Da nisu napisali leš broj 172

Ekshumirali su moju cucu,
benkicu bijelu i moje malene kosti
Piše likvidirana pucnjem u glavu
Čiko, jesi li želio ovakvu slavu?

Gospodaru moj – reče Alaa

Gospodaru moj
reče Alaa
devet od deset
Tebi sam dala

Gospodaru moj
Ti ih voli
A meni daj snage
da izdržim boli

Gospodaru moj
Alaa zavapi
Neka se više nikada
ni jedno dijete ne iskasapi

Gospodaru moj
Ti im nadomjesti svaku težnju
A meni daruj svoju milost
da za njima podnesem čežnju

Zapis o Hind Rajab

Zovem se Hind Rajab
Imam samo šest godina
Po obrazima mi padaju loknice
moje nestašne, tamne kosice
Sanjam snove velike kao sloboda
Sjedim u autu sa svojom ubijenom porodicom
Zovem pomoć

Predugih pet sati ih molim
da me spase
od djecoubica koji me gađaju
tristo pedeset pet puta
Svi su mrtvi
Osim mene
Mene je teško ubiti čak i tenkom
Prije nego krenem prema dženetu
svijetu koji šuti smijem se u lice

Zašto živite kao bijedne kukavice?

Dupli aršini

Dupli su aršini jedina mjera
Niko nikom ništa ne zamjera
Samo podmazati pravac u dva smjera

Dupli su aršini putokaz pravi
Ko su kraljice, a ko samo mravi
Ko je crvav, a ko šipak pravi

Dupli su aršini novi standard svijeta
I danas je to najbolja dijeta
Bez zamjerke ako kome smeta

Dupli su aršini za svakoga jasni
Teško ti se onim' što su puno glasni
Nek' ne kvare naum pokvareno slasni

"Dupli aršini" Anese Karaica - raskrinkavanje demagogije i ar- tiljerijskih salvi

Zbirku "Dupli aršini" pročitao sam dva puta i želim reći - odlična je! Ovo je vrhunsko pjesništvo. Kao prvo - mogu reći da je jako lijepo, tematski usklađena poezija koja bi mogla biti neka vrsta poetskog romana, svaka pjesma - priča. Iz svake poeme bi se mogla napisati priča, da ne kažem roman - i ono što ovdje fascinira jeste činjenica da bi bio istinit.

Pjesme književnice Anese Karaica su pune empatije, želje da istu probudi u svima. Vješto se nadovezuje njeno lično iskustvo koje prenosi i povezuje s univerzalnom patnjom (danas su to, ili juče, Palestina, Sirija, Afganistan i ostale, rekli bi svjetski moćnici nebitne, trećeligaške zemlje, a "jučer" je to bila Bosna). Anesina zbirka poezije "Dupli aršini" vrišti ogorčeno na ravnodušnost os-

tatka svijeta, dok suptilno raskrinkava navijanje iz centara moći koji zagovaraju da se "prljavi posao" obavi što brže. Ono što mi se jako svidjelo (koliko god da je teško) - književnica je riječima "nacrtala" oči i lica i kose djece, njihovu invalidnost, lica roditelja, slomljenih, tako da su "crteži" vidljivi između stihova onima koji imaju razuma i ljudskosti.

Jezik pjesnikinje je pitak, razumljiv, a opet snažan. Nada, nažalost, ostaje za drugi svijet u kom će kazna stići zločince i u kom će biti pravde, a istovremeno ostaje žal za svima onima koji nisu imali šanse da osjete ljepote ovog (dunjalučkog) svijeta - on je ostavljen nekom drugom, duplim aršinima...

Neko bi rekao da je ovo "angažirana" poezija, što samo po sebi nije ništa loše, ali ja sam uvjeren da je ovo vrlo izuzetna poezija, nešto što je pjesnikinja morala da napiše i što se u njoj utrobi skupljalo cijeli život, mučnina koju je izlila na sve one koji nam kroje sudbine (iako mi znamo Ko to jedino može). Ne bih izdvajao neku od pjesama, ili pogotovo neke stihove, ima ih jako mnogo stoga napominjem da je i ovo jedna "poema" koja bi se (skoro) mogla čitati kao takva i želim čestitati Anesi na ovom izuzetnom djelu kako sam ga već ranije opisao. Završio bih stihom Branimira Štulića - "Rekoh sebi: "Moj Bože", koliko demagogije sustavno porodne u artiljerijske salve..."

Književnik Emin Musaefendić

... A TI USRED VODE PODIGNI OSTRVO...

Foto: Mirsad Filipović

Napisao: Ismet BEKRIĆ

Sjećamo se, dakle – postojimo. Vraćamo se, u mislima, u razgovorima, u snovima, i onim budnim, u prošla vremena, kad smo živjeli u svojim kućama i stanovima, u svojim ulicama i gradovima, i bili, kako se kaže, svoji na svome. A sad smo rasuti svijetom, često i usamljeni, boreći se za svakodnevno preživljavanje i misleći na ljetne mjeseci i bar povremene povratke u rodni grad, na obale voljene rijeke, ili na kafe razgovoruše sa prijateljima i poznanicima...

O čemu misliti na početku još jedne nove godine, za mnoge već 28., 30. ili čak i 33. u izbjeglištvu, u udaljenosti, u odvojenosti? Šta kazati sebi, i drugima, u tom prostoru preplitanja izgubljenosti i traganja, nostalgije i nade da će ipak biti bolje? Tu, nažalost, nema »čarobnih formula«, zajedničkih odrednica; svako je sam sebi i izvor i tok, i šutnja i govor, i pitanje i odgovor.

Na još jednom susretu godina, više se, ipak, sjećamo onih ljepših djelića i cjelovitih slika, koje svojim svjetlijim bojama dočaravaju naše decenije ljubavi i vezanosti za obale i aleje rodnog grada. A naše misli lete, gdje drugdje, nego baš na obale Vrbasa!

Ovoj temi, i sjećanjima, vratile su me i fotografije i jedna pjesma koju je odavno shranio naš sugrađanin Muharem Sitnica Sića, koji je u svim ovim godinama, i desetljećima, svojim fotografijama i zabilješkama, prisjećanjima, čuvao od zaborava naše vrijeme, i nas, i bilježio događaje koji već postaju nova sjećanja. Jer, i ovo danas, već sutra je sjećanje... Na Sićinoj fotografiji ostao je zabilježen naš susret na otoku Krku, na kojem su Banjalučani, sada sa svih evropskih i svjetskih adresa, imali svoja nova ljetna druženja. Uz tri fotosa nalazi se i jedna moja pjesma, koju sam ranije napisao, i posvetio i svim Vrbaslijama, a i Hakiji Ljuboviću, koji je gradio čuvene dajak-čamce. Pjesma je probudila sjećanja niza naših sugrađana, koji su uz ove stihove dodali i svoju nostalgiju.

Pa, kad smo već u tom ozračju, uz žubor voljene rijeke i dragih slika, pomislio sam, da bi bilo lijepo, da se i na stranicama našega magazina »Šeher Banja Luka«, koji i uz velike poteškoće ipak izlazi, bar digitalno, objavim i ovaj tekst o čamcima i ostrvima ljubavi.

OSTRVA LJUBAVI

Vrbas ima svoje ade, kao onu u Novoseliji, ili na Rebrovcu, ali iz bistre, plahe vode uzdizala su se i posebna ostrva koja su stvarale ljudske ruke.

»Vrbas je imao i svoja 'ostrva ljubavi', što su ih nestrpljivo i us trajno gradili pojedini nepopravljivi zaljubljenici u rijeku, za što je uz veliku volju bilo potrebno i umijeće, jer je Vrbas u najdužem svom gradskom protoku dosta brza i plaha rijeka, sa brojnim virovima i brzacima«, sjeća se prof. Irfan Nurudinović u 4. knjizi Banjalučkih žubora. »Svakako najpoznatiji i najstariji »graditelj« jednog takvog otoka ljubavi bio je Hakija Ljubović, banjalučki majstor stolar (kunstisler), iz čijih su ruku nicali i muzički instrumenti, pa je i meni napravio divnu gitaru, na kojoj sam godinama svirao.«

Čuveni graditelj gitara, violina i vrbaskih dajak-čamaca, Hakija Ljubović, stanovao je u Dolcu, nadomak Vrbasa, pa je, u ime ljubavi i vezanosti za svoju rijeku i svoj Halilovac, malo iznad kupališta počeo, stijenu po stijenu, podizati pravo pravcato ostrvo usred brzaka.

Husein Sinac Smailagić, Banjalučanin u Švedskoj, tada je imao desetak godina, ali se još živo prisjeća kako je i on bio među onima koji su se više divili nego čudili vrbaskom neimar, pa mu je i pomagao koliko su mu to dozvoljavale dječije ruke.

I, tako, Hakija je gradio, Vrbas se otimao, odnosio kamenje, ali su na kraju upornost i ljubav pobijedili, pa su i bukovi prigrlili novo kameno zdanje.

»Svečano otvorenje tog ostrva ljubavi bijaše 1955. godine, uz raznobojnu električnu rasvjetu. Gosti su prevoženi čamcima sa obale na otok, a dolačke majke i njihove kćeri donosile su najljepša jela i tako ovaj jedinstven i neponovljiv događaj učinile još sladim«, piše dalje prof. Nurudinović, koji je svoje novo utočište našao u Norveškoj, ali i koji je do zadnjega svoga daška ostao vezan za svoj grad i svoju rijeku.

Bilo je još zaljubljenika i neimara, koji su u sredini rijeke podizali svoja ostrvca i ostrva, svoja »carstva« usred najveće ljepote, ali niko ipak nije uspio izgraditi takvo kao što je bilo Hakijino. Poznato je,

također, i Alijino ostrvo, podignuto malo iznad ušća Crkvene u Vrbas. Husein Smailagić na internet stranici Dajak klub piše da je Hakija, ranije, predlagao Ali da zajedno s njim slaže otok ljubavi, ali je dobričina Alija – »živ bio ko ga volio, i ko ga voli« - ipak želio da ima svoj biljeg.

DAJAK ČAMCI

Pored Hakijinog ostrva ljubavi promicali su dajak - čamci, sa lje-poticama u špicu. Njihova imena i danas krase neke od ovih vitkih lje-potana. Dajakdžija i jedan od osnivača novog kluba »Dajak«, Vojislav Alvir, u rukopisu svoje knjige »Dajak čamac, simbol Vrbasa i Banjaluke« navodi neka imena zabilježena 2007., 2008. i 2009. godine: Alma, Lejla, Milica, Smiljkica, Sara, Ana Kristina, Jana, Sofija... I zato, kao što davno napisao pjesnik i boem Dušan Mutić, »i noćas Vrbas buči kao mladoženja, a kad svane, obale su sami behar...«

I u Švedskoj se spominje »Dajak klub«, ustoličen na web stranici interneta. Redala su se tu kratka sjećanja, pozdravi i slike vrbaskih čamaca, obala, sedri, tihaka i brzaka, kupača i skakača... I meni je Vrbaslija Adem Ibrišagić, iz Geteborga (malo poviše Mejdana i Abacije), poslao poruku da bi bilo dobro riječju otrgnuti od zaborava sve one čuvene Vrbaslije, i svakako među prvima i majstora i neimara Hakiju Ljubovića. Jer, zapisano ostaje, posebno ono što je upleteno u stihove i rime, jer i Vrbas je, kako napisa pjesnik i dajakdžija Jovan joco Bojović, »poezija koja vječno teče«.

Jedna pjesma ne može iskazati svu tu ljepotu. Ona je samo kao jedna riječ u beskrajnoj zajedničkoj pjesmi. Neki je ispisuju riječima, neki sjećanjima, neki redovnim odlascima na obale i brzake Vrbasa, neki i time da će lijep stih odmah prenijeti drugima... I ova moja pjesma, »Ostrva ljubavi«, posvećena Hakiji Ljuboviću, i svim Banjalučanima Vrbaslijama, zato je samo tek jedan stih, koji traži i druge. Kao što lijepa riječ lijepu riječ traži.

OSTRVA LJUBAVI

Imao je ime
koje ljubav slavi
i zato je gradio
ostrva ljubavi.

Imao je ruke
na najboljem glasu,
zato je poklanjao
čamce svom Vrbasu.

Godine nam otiču
niz korito riječno,
ali naše ljubavi
ostaju tu vječno.

I čim se zaljubiš,
a ti, kao prvo,
usred brze vode
podigni ostrvo.

Da ne budeš tužan,
kao kamen samac,
a ti njenim smiješkom
uljepšaj svoj čamac.

Godine nam otiču
niz korito riječno,
ali naše ljubavi
žubore tu vječno.

NAŠI SVJETIONICI

I sada, u svakodnevnom bitisanju, a posebno na razmeđu godina, mi osjećamo svu težinu onoga što nas je snašlo, ali mi pak ne uzvraćamo mržnjom. Nego – ljubavlju. Jer, samo su moćne riječi nježne.

Ali ipak, kao što poodavno napisa na stranici Dajak Husein Ljubović, Hakijin sin, lijepo je, čudesno, da se sjećamo svega onoga što je dio našeg života, što nas je obilježilo kroz protekla desetljeća, ali mi se moramo i trgnuti, zagledati u svakodnevnicu, u život kakav je i kojemu iz dana u dan moramo udahnjivati puni smisao.

A vrbaska ostrva ljubavi ipak su naši svjetionici, koji nam pomažu da se ne izgubimo, i da uvijek nađemo pravi put. Onaj ljudski.

A ako budete na digitalnim stranicama magazina »Šeher Banja Luka« drugovali sa sjećanjima u ovom vrbaskom ljepopisu, dodajte im, svakako, i svoja, jer je »Vrbas voda nosila jablana«, i sa njim mnogo naših zajedničkih godina, koje su ipak ostavile svoje tragove i svoje »zapise na sedrama«, i u srcima.

RAZGLEDNICA IZ ČAČKA (II)

RIMSKE TERME U ČAČKU

Perom i kamerom: Dinko OSMANČEVIĆ

U selu Rošci, desetak kilometara udaljenom od Čačka, na svom imanju živi Majina majka Rada. Pobjegla je iz svog čačanskog stana i gradske vreve i u rajskoj prirodi podkablarskog kraja i sa prirodom provodi svoje penzionerske dane.

Nedavno je od penzije morala izdvojiti sredstva da kupi novi bojler za kupatilo, pošto je stari potpuno otkazao, ali nije joj se posrećilo, jer ni novi nije radio kako treba. Zajedno smo otišli u prodavnicu i zamijenili neispravan aparat.

Podesilo se da je prodavnica u najužem centru Čačka. Tu odmah,

a iza hotela Beograd, nalaze se konzervisani i restaurisani ostaci rimskog kupatila iz trećeg i četvrtog vijeka! (Hotel Beograd otvoren 1. januara 1900. najstariji je aktivni hotel u Srbiji.)

Iskoristili smo priliku i sve troje zajedno, uskim prolazom stigli smo do termi. Iako se čačanske terme nalaze u epicentru grada, lako ih možete promašiti, jer su sakrivene zgradama. U stvari, one i jesu pronađene slučajno, prilikom kopanja temelja za jednu veliku zgradu 1970. godine. Tom prilikom, od osam pronađenih prostorija, jedna je nažalost i uništena. Plan zgrade se u hodu morao promijeniti, pa je ona umjesto pravougaonog oblika, morala biti skrenuta od termi i danas je zbog toga nazivaju lučnom zgradom. Donekle je nezgodno što se zgrada doslovno diže iznad ostataka kupatila. (Ponekad, poneki nesavjesni stanar zna jednostavno izbaciti smeće kroz prozor na iskopine.)

Na terasi, koja je za posjetioce podignuta nasuprot zgrade, postavljeni su panoji na četiri svjetska jezika, koji objašnjavaju kako je zgrada nekada izgledala i gdje su se nalazile pojedine prostorije, kao i njihova svrha.

U kasnoantičko doba, Čačak se nalazio na istočnim granicama rimske provincije Dalmacije. (Interesantno je da je i Banjaluka bila na samoj granici Dalmacije prema Panoniji.) Ono što znamo, u ove

krajeve 170 godine, upućena je Druga dalmatska kohorta, pa se zna da je tada oko vojnog logora, dolaskom prateće logistike (uglavnom zanatlija potrebnih za vojni logor) nastalo manje civilno naselje. Ostaci tog kasnoantičkog naselja pronađeni su dvjestotinjak metara dalje kod Narodnog muzeja Čačak, zatim u neposrednoj blizini Saborne crkve, čak se smatra da je dio tog materijala ugrađen u samu crkvu, kao i u dvorištu Gimnazije. (Nažalost, još uvijek nismo saznali kako se Čačak zvao u rimsko doba.) Taj dio grada tada je bio središte naselja, dok su se terme nalazile ipak bliže periferiji, jer se mnogo ložilo, da bi se kupatilo zagrijavalo. Rimljani nisu imali bojlere kao mi sada, (pa ni probleme sa neispravnim uređajima) već su imali fantastičan sitem podnog i zidnog grijanja, kojim su zagrijavali vodu i prostorije.

Među prvim građevinama u svim rimskim naseljima, građene su terme. To nam jasno govori o značaju koji su rimljani pridavali higijeni. Ali, kupatila su imala i drugu, društvenu ulogu. U njima, ljudi su razgovarali, družili se, saznavali bitne vijesti, sklapali poslove. U kupatila su odlazili svi, i stari i mladi, bogati i siromašni, čak i robovi! U velikim termama, bazeni su bili ogromni, a muške i ženske prostorije bile su razdvojene. Postojali su i pateći sadržaji, vježbališta, čajdžinice, biblioteke.

Čačanske terme ne spadaju u ta velika kupatila, već u manja,

takozvane balneume. U njima, umjesto bazena nalazili su se bazenčići u kojima se uglavnom sjedilo. Tražili smo pogledom sa terase pojedine prostorije, onako kako su nam govorila uputstva sa panoa.

Kao što rekoh, čačanske terme su u stvari balneum površine 340 metara kvadratnih. Jasno smo uz pomoć ilustracija na panoima prepoznavali pojedine prostorije termi: svlačionicu, vježbaonicu, toalet, bazen sa toplom vodom, bazen sa vrućom vodom, prostoriju za preznojavanje, i dva bazena sa hladnom vodom. (Kod prostorija za vruću i toplu vodu vide se ložišta.) Smatra se, na osnovu pronađenih ukosnica i drugih sličnih predmeta, da je balneum u Čačku bio javno kupatilo. Ulaz u ovakva kupatila se naplaćivao, a od tih sredstava održavano je kupatilo.

U Srbiji je otkriveno više desetina rimskih termi, ali u Zapadnoj Srbiji ovo kupatilo je jedino koje je restaurisano i konzervirano i čiji temelji i donji dio su dostupno turistima i drugim znatiželjnicima. Ono što je manje ili nimalo poznato i samim Čačanima, na teritoriji grada, na zapadnoj periferiji, otkriven je još jedan manji balneum osamdesetih godina prošlog vijeka, za koji se smatra da je bilo privatno kupatilo nekog imućnog Rimljanina na njegovom poljskom imanju. Pošto se te terme nalaze i danas na privatnom imanju, one su istražene, dokumentovane, a zatim ponovo zatrpene.

Dok smo mi tumačili šeme na panoima i slikali iskopine termi, mama Rada nam je pobjegla i prišla nalazištu sa druge strane, sa koje se sada pravi novi, reprezentativniji prilaz. I mi smo se uputili za njom, okružili nekoliko zgrada i iza zida koji odvaja terme pronašli radnike i mladog volontera, na novom nalazištu, za koje se smatra da ima veze sa termama. (Jedan od radnika služio je vojsku u Zalužanima, plećati dvometraš, neobičan za jednog tenkistu.) Odmah su pozvali svog arheologa, Vujadina Vujadinovića koji rukovodi istraživanjima.

Vujadin je arheolog Narodnog muzeja Čačak, srdačan, još uvijek mlad čovjek koji izuzetno voli svoj poziv i koji trenutno priprema doktorat. Požalio nam se da su sredstva ponajveći problem za arheološka istraživanja u Čačku i kraju, koji je zaista bogat

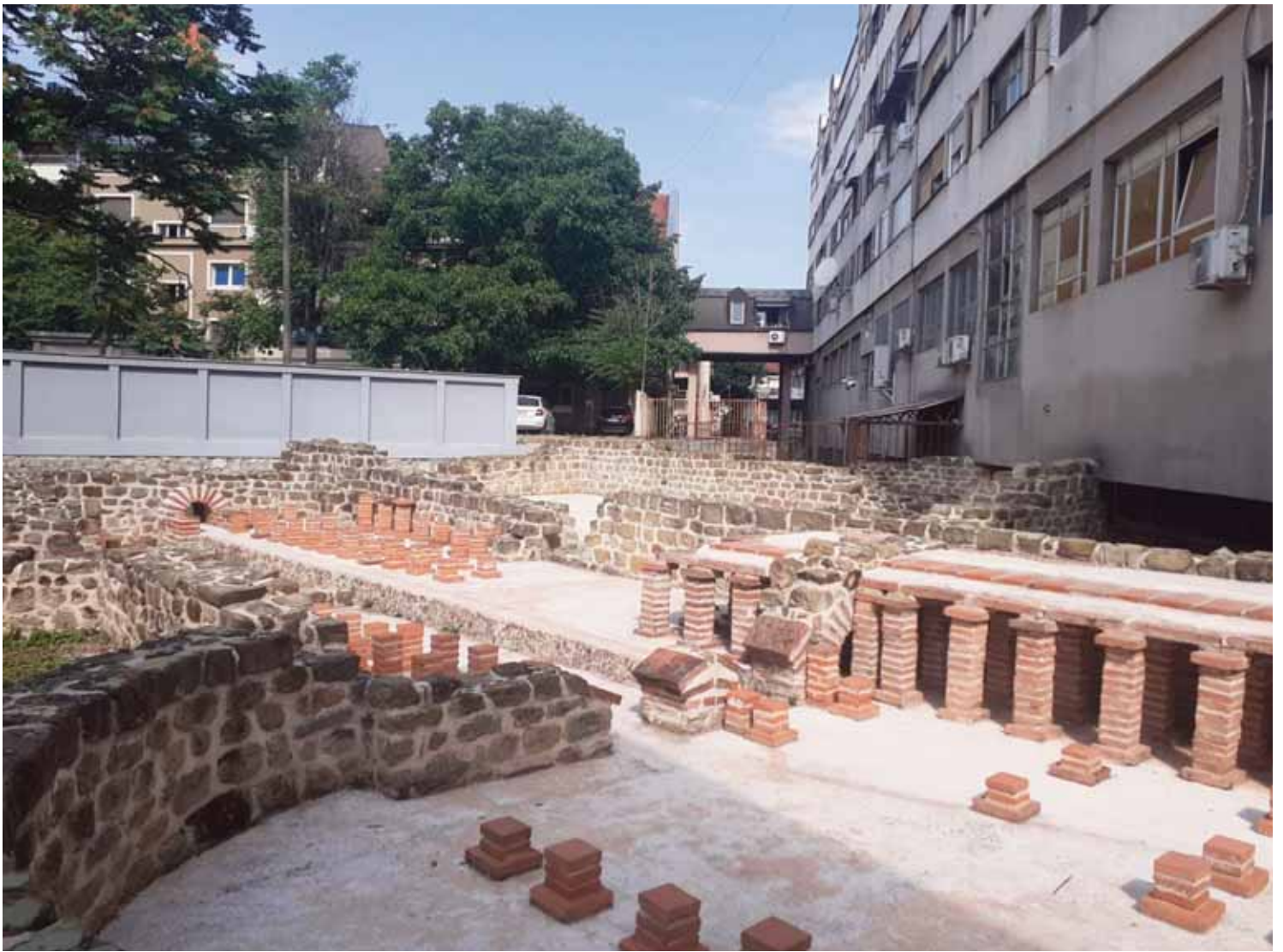
kasnoantičkim i ranovizantijskim nalazištima, kao naravno i ostacima bliže istorije. Detaljno nam je objasnio svaku pojedinost vezanu za čačanske terme, iznad kojih je (na gornjim nivoima zemlje) u kasnijim vremenima bila hrišćanska nekropola, i u kojoj su takođe otkriveni značajni predmeti.

Potom me je Vujadinović pozvao i odveo u Narodni muzej. Pokazao mi je u Gospodar Jovanovom konaku sve značajnije predmete iz perioda antike, ali i pokazao maketu ranovizantijskog grada na planini Jelici, sa jasno odvojenim gornjim i donjim gradom. U tom gradu su otkriveni temelji nekoliko bazilika, ali i zgrada profane namjene. Otkriveni su novčići, dijelovi oružja i oruđa, kao i brojni drugi predmeti. Jedan od značajnijih je srebrna kutijica, čija kopija se nalazi u Muzeju, dok se original čuva u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. Nalazište na Jelici u narodu je poznato kao Gradina na planini Jelici. Vazdušnom linijom udaljeno je 7,5 km od Čačka. Ranije, priznajem, nisam uopšte znao za ovo nalazište koje se datira na VI vijek i koje je jedno od najznačajnijih ranovizantijskih nalazišta u Srbiji, pa i mnogo šire. Smatra se da su se upravo ovdje prvi put u 6. ili 7. st. srele romejska i slavenska zajednica.

Na kraju, naš ljubazni domaćin, arheolog Vujadin Vujadinović, poklonio mi je dvije izuzetne knjige: „Čačak u prošlosti (1192-1995) studije i putopisi“, koju je priredio Rodoljub Petrović (drugo dopunjeno izdanje) i „Grad na Jelici - ranovizantijski utvrđeni centar u Iliriku“, koju je uredio Mihailo Milinković (Beograd-Čačak 2017), kao i odličnu brošuru Narodnog muzeja Čačak, „Na Jelici beše grad“ čiji autori su Vujadin Vujadinović i njegova koleginica Aleksandra Gojčić.

Ozaren svim saznanjima i svim što sam nenadano doživio, požurio sam u taksu, koji me je čekao da krenemo u Rošce, zajedno sa bojlom za mama-Radine terme (kupatilo).

Karadžoz

AUTOROVA BIOGRAFIJA

Rođen sam u srijedu, 11. 02. 1953. u 07:15 u Zagrebu, dakle u znaku Vodenjaka, a i u podznaku. Pamtim mlijeko u prahu i Trumanova jaja. Od prve godine živio sam u Banjaluci, gdje sam se školovao. Prvu priču sam napisao sa četrnaest godina, a prvu sam objavio sa dvadeset. Cijelo vrijeme gimnazijskih dana pišem, uglavnom pripovijetke i dramske tekstove. Poslije gimnazije sam studirao dvije godine pravo, a usput slušao i predavanja iz književnosti na Pedagoškoj akademiji u Banjaluci. Putovao sam i nastupao čitajući svoje "rane radove" od Triglava do Đevdelijske jer sam kao dijete iz mješovitog braka vjerovao u "bratstvo i jedinstvo".

Sa dolaskom demokracije i rata odlazim u Švedsku, a prethodno sam izbjegao pet regrutacija u vojsku RS. U izbjegličkom logoru u Ystadu predajem bosanskoj djeci maternji jezik, povijest i zemljopis od 5. do 8. razreda. Zajedno sa Senadom Angelov i Mehmedom Mešićem sam autor čitanke i radne sveske "Naši mostovi" za bosanski jezik koje su finansirali Ministarstvo prosvjete Kraljevine Švedske. U Stockholmu radim kao animator kulturnih manifestacija u bosansko-švedskom udruženju "Ljiljan" i voditelj recitatorsko-dramske sekcije za djecu i omladinu. Radim u redakciji "Glasa BiH"

(Stockholm, 1993/95.), i objavljujem eseje u kulturnom listu Bošnjaka "Behara" (Zagreb, 1995). Prelaskom u Norvešku radim kao dopisnik za europsko izdanje "Oslobođenja" 1995/96., "Bosanske pošte" (Oslo, 1995/98.), "Bosanske riječi" (Göteborg 1996.) i na radio "Beharu" u Oslu 2000.

Između 1996. i 2000 četiri puta se vraćam u BiH i radim na radiju, redakciji novina i televiziji (sve u Federaciji), ali u zemlji koja je podijeljena između političara i tajkuna ne uspijevam nigdje jer ne želim pripadati ni jednoj političkoj stranci. Zato od 2002. lutam Europom (Köln, Frankfurt, Amsterdam, Beč, Dubrovnik) i zaustavljam se u Sarajevu. Nastojim prezentirati radove koji su nastali u egzilu međutim pošto nisam bio u domovini "kad je grmilo" ne uspijevam ništa.

I dalje vjerujem da ima nade za nomade i pišem, pišem, pišem... Nudim izdavačima sve ono što Bosna nema, a treba imati ("Bosansku seharu" – zbirku poslovice, "Bosanski rodoslovi" – genealoške karte bosanske kraljevske dinastije Kotromanića i visokog plemstva) – međutim to njih ne interesira. Demoraliziran prelazim u Split i tada nastaje moj književni uspon...

Nastavak iz prošlog broja

XI. ILEGALA (1941.)

1.

Karadžoz u periodu Kraljevine Jugoslavije dugo nisu ni igrali, ni pričali viceve. Stari Ahmo mjesecima se skrivao po Banjaluci od policije sa sinom Emirom. Začudo, ženu mu nisu dirali. Sakrivao se prvo kod rođaka, zatim kod prijatelja, a onda su ga skrivali i mladi komunisti. Oni su ga upoznali s Karlom Marxom i Vladimirom Iljičem Lenjinom. Negdje pred zimu policija je obustavila traganje za Ahmom. Ali Ahmo se u međuvremenu, često bježeći gol i bos u sred noći iz skrovišta koje je neki doušnik provalio – toliko isprehladivao da je dobio veliku upalu pluća, koju je vukao cijelo ljeto. U jesen mu se zdravstveno stanje još više pogoršalo. Počeo je pljuvati krv. Netko mu je rekao da je to sušica. I bila je. Dok je bio u bijegu, dok se on skrivao sa sinom po Banjaluci, vlasti su mu uzele kuću na Haništu, a njegovoj ženi dodelile jednu malu bosansku kuću na samom početku Pobrđa, preko puta Seferbegove džamije. Kada se vratio kući, bio je nasmrtno bolestan. Vlastima takav više nije bio interesantan. Uskoro se preselio na Ahiret. Na samrti je rekao sinu Emiru:

– ...Ne vjeruj vlastima. Ne vjeruj ni jednoj vlasti. Svaka je pogana. Svaka vlast je ukradena od Boga. Silnici su je ukrali od Boga, samo za sebe. Nisu je uzeli da bi ju dali narodu. Kako ja čujem od ovih revolucionara, a čuo si i ti, slušao si i Pavu Radana i Kasima Hadžića²²⁹; oni sada hoće da otmu vlast od silnika. Misle je kasnije dati narodu. To zvuči pravedno, ali i blesavo... Samo budale mogu vjerovati u mogućnost da raja zna upravljati fabrikama. Industrijom će uvijek drmati bankari i političari... Komunisti također hoće samo jednu partiju u državi... A u jednoj partiji svi moraju isto da misle, pa mi to znači da bi sva ta njihova država imala samo jedno, partijsko mišljenje. To meni nikako nije ljudski. Oni hoće i komunizam... Za njega nemam što reći... Volio bih ga doživjeti... Vjerovatno bih se imao čemu nasmijati...

2.

Poslije Ahmine smrti Emir dugo nije igrao karadžozu. Nije smio, a i nije imao kome. Raji isprepadanoj od diktature nije do zabave... Ali zato je igralo Narodno pozorište Bosanske Krajine, koje je otvoreno 1930. godine. Igrali su se uglavnom rodoljubivi pisci, nekoliko stranih autora, a jedni koji je bio dobar, bijaše Miroslav Krleža. Skoro sve ostalo bijahu splećine, žabokrečina i močvara.

Išao je naš Emir Karadžoz u teatar. Išao je i gledao kako ne treba da se glumi. Od lošeg glumca može se skoro jednako dobro naučiti kao i od dobrog glumca, ukoliko čovjek ima bistro oko, oštro uho i čist um. A Emir je sve to imao. Mnogo češće je bio u kazalištu nego u kafani. Privlačila ga je čarolija kazališnih kulisa i tajna što se sve krije iza njih. Godinama je gledao život na pozornici, tako da život u čaršiji skoro da nije ni zapažao. Uočio je samo nove građevine u gradu: Hotel "Palace", dignut na mjestu Pašine džamije, novu Bansku upravu, Banski

dvor, Hipotekarnu banku, Džinića palaču i Vakufsku palaču. Primjećivao je samo ljude na sceni, a one u gledalištu nije zapažao. U desetogodišnjoj općinjenosti kazalištem došao je novi svjetski rat, a Emir to, takoreći nije znao. Jer, tada je bilo pravilo u banjalučkom pozorištu; sve onoga čega nema na sceni, toga ima na ulicama grada. Emir u kazalištu nije vidio ni Hitlera, a ni Staljina. Nije vidio ni fašizam, ni nacizam. Nije vidio ni prodaju Čehoslovačke, ni pripajanje Austrije, ni predaju Poljske. Nije znao za sukob na ljevici u KPJ, ni za aprilski rat u Jugoslaviji 1941. Odjednom se obreo u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, ugledao je crnokošuljaše koji su ime njegovog rodnog grada – Banjaluka prekrizili u – Antingrad. Vidio je odjednom progone Židova, Srba, Cigana i komunista. U kazalištu je sretao: Davida Štrpca, Jerotiju Pantića, Hajduk Stanka, Leona Glembaja, a sada u čaršiji: Viktora Gutića, Ademagu Mešića, Ratka Paternostera, Nijemce i komuniste–ilegalce.

3.

Kada je doživio njemačko bombardiranje Banjaluke u aprilu, Emir odluči da ispod poda u svojoj kući iskopa podrum. Kopao je ispod poda u spavaćoj sobi, jer se njen zid nalazio uz samu stijenu. Kopao je dva metra u dubinu i onda četiri metra u duljinu, ispod stijene, tako da je stijena postala plafon tog skrovišta.

– Ako uspiju razvaliti ovu stijenu, neka onda razvale i mene pod njom. – govorio je za sebe kopajući zajedno sa svojim sinom Adnanom. Kad je utabao zemlju na tlu podruma, onda je s tavana prenio sve drage stvari koje je stoljećima koristila njegova obitelj u glumištu, a on eto, nije se usudio da nastavi obiteljsku tradiciju. Bijahu tu: čaršaf za predstavu, od drveta izrezbarene figure Karađoza, sultana, hodže, derviša, hajduka, džilije...

– Babo, kakvi su ti ovo bašluci, kipovi? – zapita u čudu Adnan.

Babo mu objasni sve od Kulina bana do današnjih dana. Ispriča mu potanko sve dogodovštine dvorskih luda na dvorovima Hrvatinica; Cvrčka i Pivca, pa postanak prvog Karađoza Jasena–Jusufa, zatim živote; Hase, Huse, Sulje, Muje, Fahre, Osmana i Ahme, koji je više pričaio viceve nego što je bio Karađoz.

– ...Što i mi, bolan ne bio, ne bi igrali ponovo taj karađoz? – upita ga Ado. Šta će nam ime ako ga ne živimo svjetla obraza?

– Nije vakat sinko za svijetao obraz. Ova sila i posao naših dedova nikako ne idu zajedno... Nekad se pitam zašto nisu izabrali neki pametniji zanat? Eno, gledam onog Abdulatifa Abazagu iz Potoka. Rahmetli babo njegov Abdulrahman Abazaga došao je u Banjaluku iz Livna, kada ga je prošlog stoljeća odande protjerao kućukćuna Latas. Osiromašeni aga kupio je zemlju na Karanovcu, ali je sina poslao da izuču pekarski zanat. Abdulrahman je uglavnom hladio muda ispod duda, ali je znao da će dunjaluku uvijek trebati kruha. Dok god bude guzice, biće i gladnih usta. Sad mu sin Abdulatif ima i spahiluk na Karanovcu i dvi pekare u čaršiji. Pametan je, nema šta. Preko dana prodaju kruh dušmanima, a noću ga šalje džabe komunistima koji se skrivaju na Starčevići. Ako dušmani pobjede, valjaće im pekar. Ako pobjede kokuzare²³⁰ iz šume, neće mu moći ništa prigovoriti, jer ih je hranio. Zvali su ga u JMO²³¹, ali on se zahvalio. Dao im pare i oni ga zaboravili... Nemoj ni ti sinko, nikada ni u kak'u partiju. Ako hoćeš negdje, idi sine u mehanu, a politiku i partijske sastanke ostavi onima koji nemaju pametnija posla... Gledam komuniste, uvijek su suha kurca i mokrih opanaka. Jebo ti to...

– Ama babo, što mi ne bi igrali karađoza?! – bio je uporan Ado – Ne interesira mene politika. Ja bih da nešto zaradimo...

– E baš si mi neka hablečina²³²! Pa nismo Cigani da igramo dušmanima! Kome bi ti drugom igrao? Raji, koja nema ni krajcara?!

– Babo, mi bi igrali za brašno, sol, zejtin²³³ i jaja... Tko ima neka plati, tko nema, halalit ćemo...

– Za jaja? Pa da dozna Švabo, otišla bi jaja i tebi i meni dok si rek'o britva!

– ...Igrali bi tajno, u ovom podrumu. Raju treba kutarisati ove muke. Što im ne bi pokušali razgaliti dušu? Smijeh je najbolji lijek... A ako su još normalni, moći ćemo ih nasmijati. Samo normalan čovjek može se smijati...

Babo Emir se zamisli, zapali cigaretu pa reče:

– ...Snesi mi ovamo čokan rakije, da donesem odluku... Guravo je... Imaš četiri sestre, a ako dušman otkrije, ode glava i nama i mater i svim sestrama...

4.

Teško žabu u vodu natjerati! Na Adino navaljivanje istog mjeseca počeli su u podrumu igrati karađoz. Glas su pustili u komšilik i prvo veče bilo je petnaest gledalaca. Onim drugima, za koje nije bilo mjesta to veče, rekli su da dođu sljedeće večeri. Karađoz se igrao kao prije dvjesto godina. Svjetlo na platno bacala je svijeća, a katkada je činila to svjetiljka na petrolej. Igrali su svaku noć, prije policijskog sata. Igrali su za banjalučku, čaršijsku raju. Znao se kome se smije reći za karađoza. Prvo se govorilo "našoj" raji, odnosno Bošnjacima. Onda su u obzir dolazili Židovi, Srbi i Hrvati. Nijemci i ustaše i oni Srbi koju su se uvukli u guzicu okupatoru nisu smjeli saznati ni po koju cijenu za karađoz, jer oni bili – papanska raja²³⁴.

Karađozov dom svakim danom je imao sve više hrane, petroleja, cigareta i rakije. Igrali su karađoz s likovima Hitlera i Musolinija, kao da su njih dvojica kekezi i to je izazivalo gromoglasan smijeh, tako da su Adine sestre na pendžere, za svaki slučaj, prije predstave stavljale jorgane, iako se igralo u podrumu. Igrali su Hasu i Husu iz banjalučkih viceva, i:

Otišao Milan Stojadinović, k'o predsjednik Vlade Kraljevine Jugoslavije u posjetu Churchillu. Pričaju oni o svemu i svačemu kad će odjednom Churchill:

– Je li istina da ste vi balkanski političari toliko glupi koliko se priča?

– Taman posla! Otkud vam to? – odgovori mu Stojadinović. Na to će Churchill:

– Primate moje izvinjenje... Ali recite mi molim vas: ko je sin moga oca, a nisam ja?

Zamisli se Stjadinović, mozga, konta, prekontava se, ali nikako da odgovori.

– Pojma nemam! – priznade Stojadinović.

– E, stvarno ste glupi! Pa moj burazer!

Vrati se premijer i na sjednici podnese izvještaj kako su ga lijepo primili i na kraju kaže:

– Jedino su rekli da ste vi svi glupi.

– Kako su mogli tako nešto reći?! Nije to istina! – počnu se buniti neki ministri.

– Dobro, niste glupi. Kažite mi onda – ko je sin moga oca, a nisam ja?

Zamisliše se sada ministri. Došaptavaju se i konsultiraju, zovu telefonom svoja ministarstva i najzad zaključče:

– Pojma nemamo!!!

– E, je l' sada vidite koliko ste glupi?

– Ajde bre, kaži nam onda ti kada si toliko pametan: ko je sin tvoga oca, a nisi ti?!

– Churchillov burazer, beteri jedni!!!

Na to se raja odvalila smijati i skakati po podrumu tako da su jedno

229 Pavao Radan i Kasim Hadžić – banjalučki komunisti i narodni heroji.

230 kokuzare – od: kokuz – sirotinja.

231 JMO – skraćenica za Jugoslavenska Muslimanska Organizacija.

233 zejtin – ulje.

234 papanska raja – primitivci.

veće dvojica propali kroz tlo podruma, u neku jamu. Kada se smijeh stišao, ostali su čuli zapomaganje te dvojice.

Emir priđe rupi i pogleda dolje.

– Šta vi radite dolje?

– Dobra ti japija²³⁵ ... Pa vidiš i sam!

– Tko vam je kriv što ste se toliko smijali? – dobaci Emir i pruži im ruku pa izvuče prvog, a ovaj drugog gledaoca.

– Raja, dolje je neka jama... – reče onaj drugi.

– ...Hani malo! – reče Emir – Kilometar dalje je pećina u kojoj se raja skrivala kada je bilo bombardiranje u aprilu.

– Možda je to ista pećina? – reče Ado.

– Može biti... – promrsi Emir.

Kada je publika otišla kući, Emir i Adnan siđoše u jamu. Jama je vodila duboko u brdo Lauš, ali nije imala tunel koji bi ju povezivao s ranije poznatom pećinom. Umjesto toga, njih dvojica krenuše tunelom nizbrdo.

– Ovo bi moglo biti napušteno rudarsko okno rudnika uglja "Lauš"... – reče Emir idući četveronoške ispred Adnana.

– Dokle ćemo ovako, babo? Idemo haman sahat vremena...

– ...Izgleda da je neki poklopac iznad... – reče Emir i plećima upre u široku ploču.

Pomjeri ploču i proviri. Oči mu se priviknuše na ono malo svjetlosti koja je obasjavala prostor.

– Jebo te! – iznenadi se Emir, ali istog trena začu nečije korake i sagnuvši se, vrati ploču na svoje mjesto i dade znak Adnanu da šuti.

– O ovome nikome ni riječi. – reče Emir kada su došli kući – Znaš li dokle vodi tunel? Bili smo pod Kastelom, a izlaz je u hali kazamata.

5.

Međutim, uskoro su morali reći gradskoj raji za jamu pod njihovom kućom. Jer, počeo je masovni progon Srba. U novembru 1941. Bošnjaci su njemačkoj komandi grada dostavili Rezoluciju banjalučkih muslimana protiv ustaških zločina nad Srbima. Potpisalo ju je sedamdeset najuglednijih Bošnjaka Banjaluke. Ali, teror ustaša i dalje se nastavio. U februaru 1942. je satnija Druge poglavnikove tjelesne bojne poklala rudare u selima Drakulići, Motike i Šargovac. Emir je tada počeo da sakriva prvo komšiluk, pa prijatelje Srbe.

Sakrio je i najmlađu kćerku Židova Oskara Paskole da i nju ustaše ne odvedu u Jasenovac. Cijele obitelji su provodile mjesece u jami. Ljudi su mu nudili novac, čak i prijatelj Vaso Tešanović. Emir mu je odgovorio:

– Buraz, pa i ti bi mene valjda spasio kad bi uletjeli četnici u čaršiju?

I gurao je tako Emir cijeli rat. I igrao je i dalje karađoz. Ali je prestao pozivati neke Bošnjake i Hrvate, za koje je počeo sumnjati da su postali lojalni dušmanima. Ubrzo su se sumnje obistinile kad je čuo za regrutaciju u "handžar" diviziju.

U martu 1945. znalo se da je pitanje mjeseca kada će se rat završiti. 15. marta izašao je ranije iz kuće, pred zoru i otišao na pijacu da nađe mlijeko za jednu nedavno rođenu bebu u skrovištu. Već oko sedam vraćao se kući preko Hiseta. Odjednom, kad je već bio desetak metara pred kućom, iz smjera Mrkonjić Grada ugleda kako nebo tamni, drhti i bruji. Sljedeće sekunde desetine američkih aviona zasušu grad bombama. To je bilo zadnje bombardiranje grada.

– Ah, neka vas! Bog vas pomog'o! – viknu Emir istog trena kada začu fijuk bombe koja je padala kroz zrak.

Bomba gruhnu između njega i kuće. Kruh mu ispade iz ruku i otkotrlja se prema Seferbegiji. Mlijeko se prosu u travu, a Emir pade na tlo.

Iako mrtav, na usnama mu je još uvijek lebdio maloprijajnji karađozovski osmijeh.

XII. LEGENDA (1981.)

1.

Kada je 1945. godine, prestao strah i jad, najmlađa kći bogatog Židova Paskole otišla je u svoj vrt jedne noći, zajedno sa svojim prijateljem Adnanom Karađozom i pokazala mu mjesto gdje je njen pokojni otac zakopao blago prije nego što je odveden u logor Jasenovac. Ado joj je pomogao da ga iskopa. Tad mu ona reče:

– Svi su moji stradali osim jedne sestre. – rekla je Adnanu – Ovo mi zlato ništa ne znači. Zlato kao zlato. Samo ti daje mogućnost da podmiriš neke svoje potrebe... Vidjela sam te kako glumiš. Dobar si. Vrlo si dobar i bio bi grijeh da ne školuješ taj svoj talenat. Tvoj otac i ti spasili ste mi život. Ja ću se tebi sada zahvaliti... Ova zlatna šipka je moj poklon tebi... Ona će ti omogućiti da završiš Kazališnu akademiju....

Tako je i bilo. Adnan je završio studij glume u Zagrebu. Oženio je jednu Hrvaticu i vratio se u rodni grad. Počeo je glumiti u Narodnom pozorištu Bosanske Krajine u kojem je njegov rahmetli babo bio samo gledalac.

U Banjaluci se uskoro zaboravilo na doušnike, na to tko je simpatisao ustaše, a tko četnike, čiji je amidža, ili dajdža bio u domo- branima. Valjalo je izgraditi san komunista. Omladinske radne akcije, kao što su izgradnje pruga: Doboj–Banjaluka, Brčko–Banovići i Šamac–Sarajevo imale su i svoj kulturni život. Imale su ga, a Adnan Karađoz nije htio da učestvuje u njemu. Jednostavno nije htio da ismijava u socrealističkim skečevima onaj sloj stanovništva koji je izgubio u revoluciji i zemlju i titule. U upravi kazališta je objašnjavao da ima neodložne angažmane u Zagrebu i Sarajevu i da zato nema vremena da stigne na sve te akcije. Vodili su ga čak da se pravda u gradski partijski komitet, mada nije bio član ni KPJ, a kasnije ni SKJ. Da bi izbjegao pritisak provincijalnih ministara kulture, pobjegao je u Zagreb. Kasnije ga je njegovo glumište odvelo u Sarajevo, pa u Beograd, zatim u inostranstvo, na film i TV. Postao je prvi poslijeratni ambasador Banjaluke u Europi.

2.

– Majka mu stara, više i ne znam što sam? Trideset i kusur godina živim Hasanagu u sebi, od Maribora do Bitole. Isto tako, nosim u sebi Mitkea, Agamemnona, Per Ginta, Prometeja, Hamleta, Sirana, Fausta, Kolumba, Galileja, Estragona... – govorio je Adnan prijateljima; ljekaru Ivi Iviću i Živku Gospiću, također banjalučkom glumcu, sjedeći u bašti kafane "Mostar", jedne ljetne noći, pod miris- nom lipom – Igram tolike karaktere, narode, da više stvarno, ni sam ne znam što sam, tko sam i kojem sam od svih njih najbliži...?

– Najbliži si sebi, dragi moj Adnanaga. – odgovori mu svojim sli- jepim baritonom Ivo i razvuče prstima jedan arpeđo na gitari koja mu je drijemala u krilu.

– U tome i jeste moj belaj, doktore. Stopio sam se sa svim tim, tuđim identitetima, pa kad se pogledam u špiglo²³⁶, kontam: ugledat ću nekog od tih likova... Više nemam svoje – ja. – pri tom otpi gutl- jaj loze, dva jača gutljaja ledenog piva, pa stavi u usta čevap i komad tople lepinje.

Gospić popi gutljaj piva iz flaše i igrajući se kuglicama od staniola (radio je to otkako je treći put prestao pušiti), nasmija se i reče:

– Stari, sve znam. Nije ti lako. Da nagovorimo Ivića da nam odsvira jednu glazbenu muziku?

– Pusti muzičku glazbu. Svira mi u glavi... Doktore, ti to znaš. Što

235 japija – građa.

236 špiglo – ogledalo.

je meni? Koji mi je hepek?²³⁷

– Prijatelju, – započe Ivić između dva dima kumanovske "Drave" – liči mi to na krizu identiteta. Gubiš mi se. To je simptomatično za adolescente. Hormoni ti prave džumbus u duši...

– Adnanaga, eto sada znaš... Drma te zakasnijeli pubertet. – reče mu Gospić i mahnu kelnerici da ponovi turu.

– E moj sinko, to je mene prošlo... vidim ja u šta sam se izrodio – ali ne znam gdje su mi korijeni...?

– Nisam siguran da sam te razumio Adnanaga. – reče mu Ivić i ugasi pola ispušene cigarete u pepeljari.

– Nisam ni ja shvatio... – promrsi Živko Gospić i upitno pogleda svog starijeg kolegu od kojeg je na probama mnogo toga naučio o glumištu.

– Žikota, šta si ti? – upita Adnan Živka, oslovivši ga nadimkom.

– ...Ja sam čovjek... Ljudsko biće...

– Dobro ti veli, Sokrate. – ubaci se ljekar i napravi arpežo na gitari.

– Šta si još, osim toga?

– Glumac... Ne kao ti, ali trudim se...

– Da se nisi pretvorio u Zenona? – opet će doktor Ivić.

– Što si još? – pitao je i dalje Adnan Karađozo.

– Muž svoje žene i otac svoje djece...

– Dalje, dalje... – insistirao je Adnan odsutno gledajući behar lipe koji je plivao u njegovoj čaši piva.

– ...Građanin, trudbenik, samoupravljač, entuzijasta...

– Ateista? – upita ga Adnan i nagnu se prema njemu.

– Naravno.

– Isto kao i ja. – odgovori mu Adnan – A eto, kažu da sam – musliman...

– To se misli na nacionalnu pripadnost. – ispravi ga Žikota.

– Aha... – dosjeti se doktor Ivić – Slutim šta te guši... – i otprati svoju konstataciju još jednim arpežom²³⁸.

– Žikota, ako sam ja samo vjernik, jer musliman je vjernik – koje sam ja onda nacije?

– Ti si internacionalan, nadnacionalan, ti si kozmopolita!

– Okani se ti toga... Ivo je Hrvat, ti si Srbin, a ja, ja sam – musliman. Zašto onda oni gore u Sarajevu, a i Beogradu, lijepo ne kažu da je Ivo katolik, a Žikota pravoslavac?!

– Ali ni Ivo, a ni ja nismo vjernici da bi nas tako imenovali.

– Pa nisam ni ja! Kakav sam ti ja vjernik, odnosno u mom slučaju – musliman, a preda mnom je ova rakijetina i najviše volim pored goveđe glavuše, dobru svinjsku koljenicu?!

– Izvini, ja zaista ne znam šta ti hoćeš da kažeš – zbuni se iskreno Žikota.

– ...Hoću da kažem da nisam samo musliman. Ovaj komunistički režim, kao ateistički sistem "usrećio" me je time što me je u nacionalnom smislu nazvao vjerskim imenom... Zar ti ne bode oči ta glupost?!

– Žikota, naš Adnanaga hoće da ti kaže da vjersko ime ne može biti jednako nacionalnom imenu. Gadafi je Libijac, Homeini Iranac, Arafat Palestinac, Mubarak Egipćanin, Suharto Indonežanin, Muhamed Ali američki crnac – a svi su muslimani. – završi svoje dirciranje Dr Ivo Ivić i sada jače razvuče arpežo.

– Bravo doktore! – reče Adnan.

– Pa ti si Adnanaga – Bosanac – reče na sve to Žikota.

– ...Ne. Ja sam Bošnjak...

– Otkad to nisam čuo...! – reče Ivić – Da, Bošnjak, to je tačnije. U pravu si Karađozo... Bosanac je pripadnost državi, hoću reći – državl-

janstvo.

– ...Ja sam i posljednji krstjanin – kao da sam za sebe reče poluglasno Adnan. – Moj čukunčukunčukunded, koji se zvao Cvrčak, a bio je dvorska luda na dvoru Hrvoja Vukčića, jednako je bio Bošnjak kao što je to bio i Mrvac, na dvoru Stjepana Kosače. Za Mrvca se čulo, jer mu je ime ostalo zapisano u jednoj srednjovjekovnoj dubrovačkoj listini. Za moga pretka Cvrčka nitko nije čuo, jer naši di-jaci valjda nisu marili za hercegov kulturni život. Ali nije to važno. Hoću reći – nekada smo svi mi bili Bošnjaci, svi naši pretci. A tada još nije bilo ni islama, ni muslimana u Bosni. Mene čudi, kako je, gdje je i kada nestalo to naše nacionalno ime??

– ...Ja nešto mislim Adnanaga, da je Austrija uprskala tu stvar. – reče Ivić.

– I meni se čini... Jer Turci su u Bosni uvijek Bošnjake zvali Bošnjacima. A kad su htjeli da ih razlikuju po vjeri, zvali su ih: muslimani i kršćani... Našao sam neke stare brojeve "Behara" na tavanu. Valjda su pripadali nekom mome pretku... Ima tamo divnih stvari. Onaj Bašagić recimo, pa to je bio intelektualac europskog formata! Pitaj danas nekog maturanta gimnazije za njega, pogledat će te kao da si pao s Marsa. Ili, Čatić; Musa Čazim Čatić, on nije bio ništa lošiji od jednog A. B. Šimića ili Kamova... Što sam ono htio reći? Ah, da; Bošnjaci su, čini mi se, našavši se 1878. između dvije nacije, kulture i vjere okrenuli svome vjerskom genu, da ih on egzistencijalno održi... Majka mu stara, kako to da još nisu bili svjesni da mogu i oni biti neka nacija? Ako su se mogli katolici u Bosni prozvati Hrvatima, a ortodoksni Srbima, kako se nisu sjetili da i oni, muslimani, mogu biti, jer to i jesu najviše – Bošnjaci?! Kasnije je po birokratskoj inerciji od Austrije "nacionalno" ime – musliman – preuzela Eshaezija²³⁹, pa partizani, a komunjare su malo "m" zamijenili velikim "M". Jesu pomogli Bošnjacima! Kada samo pogledam, svi imaju svoju nacionalnu historiju. Srbi imaju istoriju, Hrvati povijest, a Bošnjaci ništa! Srbi imaju Crnjanskog, Hrvati Krležu i Andrića, a čiji su Mak Dizdar i Meša?? To je to: ako nemaš nacije, nemaš ni historije, ni književnosti, ni jezika! Obična si nula... Ili čak, duplo golo!

– Trebalo bi napisati povijest Bosne i Hercegovine. – reče doktor Ivić.

– Ne samo Bosne, nego i Bošnjaka... Mogla bi se napisati, ma, ne mogla, nego, morala bi se napisati enciklopedija Bosne. Neka se već jednom postave stvari na pravo mjesto. Neka se zna da postoje Bošnjaci. Ali udžbenike pišu pobjednici i aktualne partije i ideologije. Kao da Bošnjaci nisu krvarili dovoljno, kao da ih nisu klali i jedni i drugi. Džemo Bijedić rahmetli, kome je on smetao? A radio je za komunjare. Osman Karabegović, eno ga sjedi u Beogradu, zašto? Kakve mi koristi vidimo od njega i Rahmije Kadenića? Ne samo Banjaluka, nego i svi Bošnjaci, kakve imaju koristi od takvih ljudi?! Važnija im je klasna svijest od nacionalne. Jebo ti to! Dođe mi da puknem od muke...

Nastavak u sljedećem broju

²³⁷ hepek – u osnovnom značenju pojam hep(j)ek znači duplo jedan kao zbir u bacanju kocki pri igri tavlje. Kada ljudi ne znaju pravi naziv za neku stvar ili jedan njen dio (npr. „Ima neki hepek.“), ili opisuju nešto o čemu malo znaju ili tome nisu vični, onda tu stvarčicu, čiju funkciju (ipak) znaju, nazivaju hepekom. A ovdje pojam označava povod kojem se ne zna uzrok.

²³⁸ arpežo – povlačenje prstiju preko žica, jednom za gom žicom.

²³⁹ Eshaezija – pojam nastao od skraćenice SHS – (Država) Srba, Hrvata (i) Slovenaca koja je bila prethodnica Kraljevine Jugoslavije.

Foto: Mirsad Filipović

MOŽETE LI ZAMISLITI ŽIVOT BEZ MOSTOVA?

Semira Jakupovic

Možete li zamisliti život bez mostova
Život bez bitisanja
Bez zlatnog krvotoka
Tu prazninu koja ljude,
Prostore, običaje
i vrijeme zajedno
nemilosrdno razdvaja

Možete li mislima dokučiti
Viziju nedostajanja
Kada se mrak na oči željne ljepote navuče
u kojoj se lijeva i desna osoba ne ljube
kad sjedinjenje i svjetlost se gube

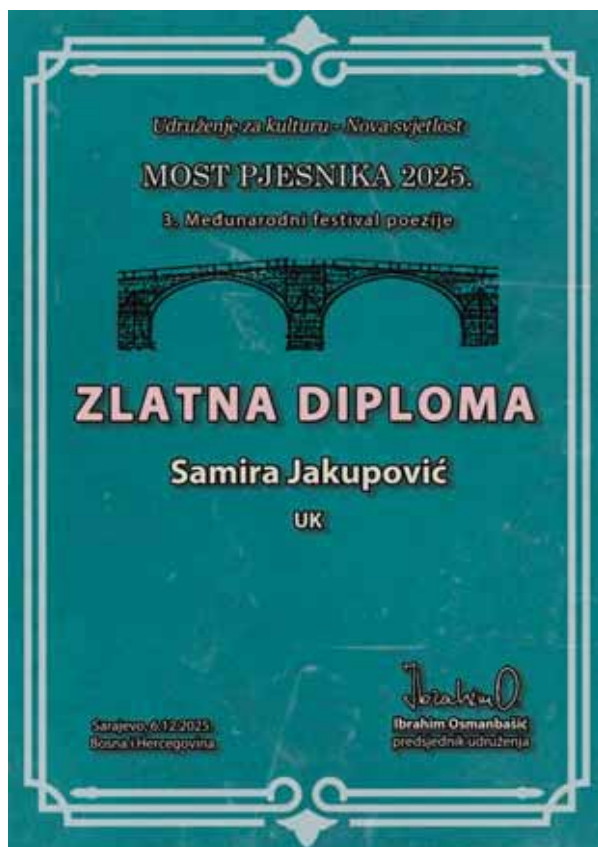
Možete li zamisliti tabane ljudske
Koji užaren kamen ne dotaknu
I tajnu s druge strane nikad ne otkriju
Površine vode bez odsjaja lukova
I katanac zaključane ljubavi
Nikada ne dobiju

Gdje srca izjeda čežnja
za ljubavlju, za susretima
Za toplinom ljudskoga dlana
Za neprestajanjem trenutka
Gdje se mahanja u daljini ne nadziru
Kad suze bola u nemoći naviru

Kad pjesnik ostane bez riječi
Kad česma stihova presahne
Kad ptice cvrkutom spremaju se za let
Kad rijeka ne osjeti skakača pad
Kad srce željno avantura osjeti glad
Kad preko njih nema ko da hodi

Zato, putniče!
Prolazniče, pjesniče!
Divi se, zastani!
od žurbe predahni!
Ljepotu kamenih krila udahni i
Odu pokloni njihovim neimarima
Pobjednicima vremena

Most pjesnika 2025, Kultura Novo Sarajevo (KNS), BiH

GRAD NA DEVET RIJEKA

Gledam nizvodno, glas zaljubljenih treperi iza mene,
plovke brže od matice, u plićaku ronci, bijeli i crveni.
Suton užurbano širi i zatamnjuje sjene,
naziru se mostovi, "ćirin-mašinski" i onaj najstariji drveni.

Ljeto u "gradu cvjeća", sa prvim svjetlima se budi,
fontana uz svu raskoš, rasipa najtoplije boje.
Ulice poput rijeka, protiču bujice ljudi,
noćni leptiri u nedogled počinju igre svoje.

Čamci šapuću riječi, lahor miluje vrbake,
Kurtovićevu pjesmu, prati čarobni zvuk gitare.
Brzaci grle sedru, mjesečina rasipa zrake,
u trenu pozlati mostove i sanske mahale stare.

Oči pokrale zvijezde, bajka početi može,
raspjevali se zrikavci da kompletiraju romansu.
Kada se poklope želje i srodne duše slože,
Bitno je "zaključati ljubav" i završiti seansu.

Ponekad ostane praznina na drugoj strani mosta,
nisu sve ljubavi iste, zaikri i suza neka.
Ali ima ko voli i grli svakog gosta,
vjerno čeka, grad na devet rijeka.

Meho Jakupović

(Most pjesnika 2025, Kultura Novo Sarajevo (KNS), BIH

RTV taksa kroz porez: Nudi li švedski model rješenje za javni servis u BiH?

Dok se BHRT bori sa blokadama računa i dugovima, Švedska pokazuje kako efikasan, centraliziran i transparentan sistem može održavati snažan javni servis sa minimalnim rizikom za njegov rad

Piše E. Dž.

Radiotelevizija Bosne i Hercegovine (BHRT) je danas, kao upozorenje zbog mogućeg trajnog gašenja javnog servisa, odbila emitirati svoj redovni program. Time skreće pažnju da za dva dana ističe rok za izmirenje duga prema Evropskoj radiodifuznoj uniji (EBU), nakon čega će biti nastavljen izvršni postupak namirenja potraživanja dugotrajnom blokadom računa BHRT-a.

Prethodno je BHRT pokrenuo više sudskih postupaka, uključujući tužbe protiv Radio-televizije Republike Srpske (RTRS) zbog neplaćenog dijela prihoda od RTV takse. Ukupni dug RTRS-a prema BHRT-u na zaključno s krajem 2025. godine iznosi 104.137.380 KM.

Potrebno je, stoga, pronaći i primijeniti sistemsko rješenje koje bi omogućilo nesmetan rad javnog servisa BiH.

Kako se taksa naplaćuje u Švedskoj?

Saradnik Oslobođenja iz Švedske Fikret Tufek pojasnio je kako naplata RTV takse funkcioniše u ovoj zemlji.

Svaki Šveđanin plaća naknadu za javni servis putem poreza - to je jedan posto oporezivog prihoda svake odrasle osobe u Švedskoj (iznad 18 godina), do određenog maksimuma, koji je u 2025. godini iznosi oko 1.300 kruna godišnje ili ca 241 KM.

Švedska država izdvaja otprilike 10,5 milijardi kruna godišnje (2025) za javni servis ili ca 2 milijarde KM. Naknada za javni servis je zamijenila radio i TV naknadu-pretplatu ("Radiotjänst") od 1. januara 2019. godine.

Radio i televizija u Švedskoj

U Švedskoj ima 219 radio stanica: javne i privatne, komercijalne, webbradio i kombinovani kanali radio stanica. Najvažnije su četiri državne radijske stanice: P1, P2, P3 i P4; postoji i pet komercijalnih radijskih mreža, dok je oko 130 lokalnih radio stanica. Švedski radio P4 ("Sveriges Radio P4") je raspoređen na preko 26 lokalnih stanica u svim švedskim regijama. Postoji i SR International, riječ je o međunarodnom kanalu; programi su dostupni na arapskom, engleskom, kurdskom, perzijskom, romskom, ruskom, somalijskom, tigrinja i ukrajinskom jeziku. Do 2010. programi su bili dostupni i na manjinskim jezicima: bosanski/hrvatski/srpski, albanski i neoarmenijski jezik.

"Švedski radio" ("Sveriges radio AB") postoji od 1929, dok "Švedska TV" postoji od 1956. godine. Švedski radio AB je švedski nacionalni javno finansirani radijski emiter, dioničko društvo u vlasništvu nezavisne fondacije, prethodno finansirane putem naknade za licencu, čiji nivo određuje švedski parlament. "Švedski radio" je

kvazi-autonomna nevladina organizacija. Finansiranje se vršilo putem radio-TV pretplate po domaćinstvima do 2019, od kada sredstva potiču od standardnog oporezivanja: svakom odraslom građaninu putem godišnje deklaracije. Gledanost televizije u Švedskoj: Švedska TV (SVT) 34,6 posto, TV-4 grupa 30,01, MTG 17,3, SBS Discoveri 11,3, Disney 1,7, Viacom 1,5, Fox 1,3, Turner 1,0...

Naknada za javni servis

Naknada za javni servis ide firmama javnog servisa, to jest Švedskom radiju (SR), Švedskoj televiziji (SVT) i Švedskoj obrazovnoj radioteleviziji (UR).

Visina naknade za javni servis odlučuje se za svaku poreznu godinu. Tako je za 2025. poreznu godinu maksimalna naknada za javni servis iznosila 1.249 kruna po osobi - 235 KM. Ako imate oporezivi prihod od rada manji od 124.930 kruna godišnje (ca 23.000 KM), plaćate 1 posto od prihoda. Kao oporezivi prihod od rada računaju se plata, penzija i invalidnina (za 2024. godinu visina je bila 1.219 kruna). Plaćanje za RTV pretplatu putem poreza od 2019. godine podrazumijeva da ne dobijate uplatnice, već se naknada oduzima direktno od poreza. Naknada se određuje na osnovu osnovnog iznosa prihoda, koji se mijenja svake godine.

Korištenje naknade

Svaki mjesec Poreska uprava prenosi naknadu na poseban račun za javni servis u Državnoj riznici. Tim računom upravlja "Kammarkollegiet" u zatvorenom sistemu odvojenom od ostalog državnog

budžeta. Naknada za javni servis finansira radijsko i televizijsko emitovanje u interesu javnosti. Ta se naknada ne smije koristiti za druge aktivnosti.

Tri radnika na jednog penzionera

Švedska (10,7 mil stanovnika) ima jedan od najboljih sistema u Evropskoj uniji: zaposleno je ca 5,4 - 5,5 miliona ljudi, a ako se tome doda i preko 500.000 onih koji su nastavili raditi i poslije penzionisanja, onda od rada živi ca 6 miliona stanovnika koji izdržavaju (18,5 posto od plate ide za penzije) ca 2 miliona penzionera (ca 20 posto stanovnika) - jedan penzioner na tri zaposlena.

Standard novinara je jako visok u svim medijima i to je "ekskluzivno" zanimanje - oko 11.000 je zvanično registriranih novinara u Švedskoj, a po nekim procjenama taj se broj kreće i do 20.000 novinara. Najveći broj, i do ca 40 posto novinara, živi u regiji Stockholm.

Šta je sa BiH?

U Bosni i Hercegovini je registrirano 157 radio i 108 televizijskih stanica koje su podijeljene na javne i privatne emitere. To je daleko više nego u Švedskoj imajući u vidu teritoriju i stanovnike. Švedski mediji su daleko više centralizirani, posebno u informativnim programima (npr. TV dnevnik ide uglavnom iz Stockholma na TV1 i TV2), u odnosu na radijske i TV stanice u BiH i daleko ih je procenualno manje nego u BiH - što je apsurd i neracionalno stanje u BiH.

Preneseno iz dnevne novine Oslobođenje

Ambasada Bosne i Hercegovine Stockholm
Veleposlanstvo Bosne i Hercegovine Stockholm
Амбасада Босне и Херцеговине Штокхолм
Embassy of Bosnia and Herzegovina Stockholm
Bosnien och Hercegovinas Ambassad i Stockholm

KONZULARNI DANI U MALMÖ- ŠVEDSKA (18.04.2026. godine)

Konzularni odjel Ambasade Bosne I Hercegovine u Stockholmu održat će konzularne dane u mjestu Malmö, u prostorijama Boscanskog kulturnog udruženja Sarajevo, ulica Ystadvägen 42, 214 45, dana 18.04.2026. godine u vremenskom periodu od 10:00-15:00 h.

Tokom održavanja konzularnih dana, predstavnici Konzularnog odjela Ambasade Bosne I Hercegovine u Stockholmu će biti na usluzi građanima BiH u cilju vršenja slijedeći konzularnih radnji:

- Akvizicija biometrijskih podataka u cilju izrade biometrijskih putnih isprava BiH,
- Prijem zahtjeva za evidenciju jedinstvenih matičnih brojeva BiH,
- Vršenje konzularnih ovjera (punomoći, izjave ... i dr.), kao i vršenje drugih konzularnih radnji

Izrada novih putnih isprava

Da biste podnijeli zahtjev za izradu novih putnih isprava, potrebno je poslati, najkasnije do 16.04.2025. godine. Isključivo na e-mail amir.karahodza@mvp.gov.ba (skeniranu ili čitko uslikanu) slijedeće dokumente:

- Priložiti jednu od opcija:

- 1. Kopiju važećeg pasoša/putovnice Bosne i Hercegovine ili***
- 2. važeće lične/osobne karte Bosne i Hercegovine obje strane***

ili

3. rodni list i uvjerenje o državljanstvu Bosne i Hercegovine ne starije od 12 mjeseci ako nisu evidentirani, koji prvi put vade putnu ispravu.

- ***Za sva maloljetna lica je obavezno priložiti i rodni list Bosne i Hercegovine***
- ***Kopiju o regulisanom boravku u Švedskoj (važeća boravišna dozvola, ili švedski pasoš)***
- ***Broj telefona obavezno upisati,***
- ***1.022 SEK za punoljetna lica,***

- **756 SEK** za maloljetna lica od 3-18 godina ili

- **596 SEK** za maloljetna lica do 3 godine

Cijena za dostavu nove putne isprave BiH je 100 SEK (uz dodatnih 10 SEK za svaki naredni pasoš, a maksimalno 130 SEK) i ona se plaća skupa sa cijenom pasoša

Uplate će se vršiti lično na licu mjesta putem kartice

Svu navedenu dokumentaciju, koja je poslana putem

e-maila, obavezno je donijeti na uvid prilikom dolaska na konzularne dane!

Ovjere dokumenata

(punomoć, izjava, nasljednička izjava, saglasnost roditelja i sl.)

- Za ovjeru potpisa na ispravi (punomoć, izjava, nasljednička izjava, saglasnost roditelja i sl.) u prostorije Udruženja potrebno je donijeti:

- Ispravu na kojoj treba ovjeriti potpis. Treba da bude čitko napisana ili u štampanoj formi (obrasce možete naći na web stranici Ambasade)

- Važeću putnu ispravu Bosne i Hercegovine ili CIPS-ovu ličnu kartu Bosne i Hercegovine

- Uplata konzularne takse. Konzularna taksa za ovjere dokumenata iznosi:

– Izjave, potvrde, povrde o životu i sl. – **319 SEK**

- Punomoć – **160 SEK**

- Ovjere kopija – **85 SEK** (prva strana, svaka slijedeća **43 SEK**)

- Ovjera saglasnosti roditelja – **213 SEK**

- Putni list **319 SEK**

Za sve dodatne informacije, pitanja i provjere prethodno kontaktirajte Konzularni odjel Ambasade BiH u Stockholmu, svakim radnim danom od 10:00 – 15:00, putem telefona 08 440 05 40 ili putem e-maila **amir.karahodza@mvp.gov.ba**

VAŽNE NAPOMENE :

- S obzirom na zakonsku obavezu evidentiranja JMBG, Ambasada BiH ne može izdati nijedan pasoš, ako osoba koja podnosi zahtjev nije evidentirana u jedinstvenoj bazi podataka CIPS-a

- Prema tome potrebno je prethodno obaviti evidentiranje JMBG, pa tek onda pristupiti izdavanju pasoša (za osobe koje nemaju CIPS ličnu kartu ili nisu vadili BiH pasoš u novijem periodu.), što podrazumijeva pribavljanje rodnog lista i uvjerenja o državljanstvu (originalne) iz BiH i popunjavanje obrasca M7 (može se naći i isprintati sa web stranice Ambasade **www.bihambasada.se**, link Konzularno) i najprije to poslati u Ambasadu BiH putem pošte. Čim nadležni MUP u BiH, prema vašoj posljednjoj adresi prebivališta koju obavezno navodite u obrascu M7, evidentira JMBG osoba ima uslov za podnošenje zahtjeva. Provjeru da li je MUP izvršio evidentiranje vašeg JMBG, obavljate putem kontaktiranja Konzularnog odjela Ambasade.

- Djeca rođena od 2003. u inostranstvu, a upisana u matične knjige rođenih u BiH, uglavnom su evidentirana, ali savjetujemo ipak da kontaktirate Ambasadu, radi provjere, kako bi se izbjegli nesporazumi.

- Za maloljetne osobe potrebna je *saglasnost oba roditelja*, koji isto tako moraju biti evidentirani u sistemu (ili CIPS lična karta ili prethodno evidentiranje JMBG putem obrasca M7).

- Ukoliko jedan od roditelja nije u mogućnosti fizički prisustvovati podnošenju zahtjeva za pasoš djeteta, potrebno je da napravi pismenu saglasnost, ovjerenu kod notara i priloži tome kopiju važećeg BiH pasoša ili lične karte.

Pripremio: Vlado BOJER

Обавјештавамо сву родбину, пријатеље и познанике да је дана 22. августа 2018. године вјечни и заслужени мир нашао наш племенити

ВАСО ПУЗИГАЧА

Сахрана његове жене Стане је у суботу 29.8.2018. у 14 часова на мјесном гробљу у Карајзовцима.

Kolko je svet malečak...reče doktor i prepisa na saobraćajca 5 klistiranja dnevno... narednih 7 dana 🙄

Vremena i ljudi

Kada su pitali osnivača Dubajja, šeika Muhameda bin Rašida Al Maktuma, kako vidi budućnost svoje zemlje, rekao je sledeće:

"Moj deda je jahao kamilu, i moj otac, ja vozim Mercedes, sin vozi Land Rover, i moj unuk će isto da vozi Land Rover, a moj praunuk će opet jahati kamilu."

Kad su ga zapanjeno pitali zašto tako, odgovorio je:

"Postoje neki principi koji uvek sve definišu. Evo čemu se radi.

Teška vremena stvaraju jake ljude.
Jaki ljudi stvaraju dobra vremena.
Dobra vremena stvaraju slabe ljude.
Slabi ljudi stvaraju teška vremena.

Mnogi ovo neće razumeti, ali blagostanje u mojoj zemlji proizvodi parazite, a ne borce i ratnike."

Zoran Radmilović

„Kad **umreš**, ti ne znaš da si umro i nije ti teško, **teško** je **drugima**. Isto je tako i kad si **glup**.”

Uхвати policajac lopova. Nemoćni lopov pita policajca:

Je li mogu da odem čas do one pekare, umrijet ću od gladi?

Policajac reče:

Idi, ali odmah da se vratiš.

Policajac ga pusti, lopov pobjegne.

Sutradan isti policajac uhvati istog lopova. Lopov mu kaže:

Ajd' molim te, pusti me da odem do one pekare, umrijet ću od gladi.

Policajac mu kaže:

Haha nisam ja od jučer, ti ostani tu, a ja ću ti otići kupiti!

Beogradski metro je jedan od tri najlepša neizgrađena metroa na svetu ako ne i najlepši

BUDI DANAS PAMETAN

Mrzimo intelektualce, intelektualci su pederi. Oni misle da sve znaju, a znaju samo ono što mi ne znamo.

Duško Radović (1922-1984), mudrac i pesnik

Браво мајсторе 🙌🏻

"Бивши гувернер Минесоте Џеси Вентура позива САД да усвоје закон којим се захтева да када Конгрес гласа за почетак рата, непосредно након тога буде регрутован члан уже породице сваког члана Конгреса."

Sićam se vrimena kad sam izlazio s materom na trčanje...

SVALER SE NE POSTAJE
SVALER SE RADJA 😂

Došla Mara roditi
sedmi put pa ju
doktor pita:
- Opet vi? Pa zar vaš
muž ne koristi
nikakvu zaštitu?
Mara će:
- Koristi on moj
doktor, ali nisu svi
pažljivi kao on!

Trenutak kada shvatiš da su
početak i kraj isti.

Dobri se ljudi rode
i napate u životu!
Zbog toga znaju voljeti
i cijeniti život.
Osjećati tuđu bol i suze
Radovati se tuđoj sreći
i podijeliti zadnji
zalogaj koji imaju!

Ide narcis ulicom,
sreće svoju
bivšu i kaže:
- Ooo pa ko to
mene opet vidi?

Lav može izgubiti zube,
ali će uvijek osjećati glad

§
Penzija je bila,
a sada pravac u
apoteku da se
nešto popije!

Uvrnuto drvo živi
svoj život, dok
pravo drvo završi
u daskama.
Pouka:
Budite malo uvrnuti.

KAKO ZNAŠ DA STARIŠ?

Legneš odmoriti poslije
ručka - ZASPEŠ.

Nešto želiš pročitati -
ZASPEŠ.

Legneš pogledati film -
ZASPEŠ.

Legneš spavati - NE MOŽEŠ
ZASPATI!

Ekskluzivno u Tuzli: Zabranjeno pušenje” donosi spektakl “Neuštekanjani” 17. aprila u BKC-u

Foto - Jasmin Jatić/ Level produkcija

Haris Dedić, PRO fm agency

Kultni bend **Zabranjeno pušenje** će **17. aprila** u tuzlanskom **BKC-u** predstaviti svoj novi, jedinstveni muzički projekat pod nazivom “**Neuštekanjani**”. Na današnjoj press konferenciji koju je moderirao **Haris Dedić**, frontmen benda **Davor Sučić (Sejo Sexon)** istakao je da ovaj program donosi Zabranjeno pušenje u potpuno novom, akustičnom izdanju koje je već osvojilo region.

Pravda za zaboravljene pjesme

Ideja za projekat nastala je iz želje da se “vрати dug” sjajnim pjesmama koje su kroz karijeru benda, dugu decenijama nepravedno zapostavljene, mahom jer nikada nisu dobile zvaničan spot. Sejo je objasnio da su ove numere vraćene u svoju prvu, sirovu fazu, odsvirane na akustičnim gitarama i elementarnim udaraljkaма, baš onako kako su inicijalno i nastale u kućnoj atmosferi. Proces prilagođavanja aranžmana trajao je mjesecima, ali je rezultirao svježim i šarmantnim zvukom u kojem publika sada maksimalno uživa.

Pozorišna atmosfera i priče iza hitova

Za razliku od standardnih, energičnih rok nastupa benda,

otkrivajući stvarne životne priče i pozadinu kulturnih likova poput Pišonje, Žuge i Fikrete. Ovaj format se pokazao kao pun pogodak, jer pruža priliku ljubiteljima benda da čuju nevjerovatne priče i uživaju u muzici bez napora višesatnog stajanja na koncertima.

Ekskluziva: Novi album i povratak na vinil

Pored najave predstojećeg tuzlanskog koncerta, Sejo Sexon je ekskluzivno otkrio da bend već ove sedmice kreće sa muzičkim probama za potpuno novi album. Planirano je da novo izdanje ugleda svjetlost dana naredne godine, a bend ozbiljno razmatra povratak svojim korijenima kroz izdavanje gramofonske ploče umjesto klasičnog CD-a. Takođe, u pripremi je i materijal za drugu knjigu, koja će poslužiti kao vodič kroz preostale, još uvijek neispričane priče, pjesme i anegdote.

Ogromno interesovanje publike

Tuzla je oduvijek bila grad koji je Zabranjenom pušenju pružao bezrezervnu podršku u najvažnijim trenucima, pa bend ovaj koncert doživljava kao način da se oduži vjernoj publici. Interesovanje je izuzetno veliko, te je više od 70% kapaciteta dvorane BKC-a već rasprodato i prije zvaničnog početka medijske promocije.

Ulaznice za koncert su u prodaji po cijeni od 40 i 50 KM, a mogu se nabaviti preko servisa za prodaju ulaznica entrio.ba, na blagajni BKC-a te u EXC mjenjačnici u Mercatoru.

**Sa zadovoljstvom vas pozivamo na
program u povodu druge godišnjice
odlaska Pjesnika Grada**

DUH SIDRANOV, ENO, LEBDI NAD MILJACKOM

**U ponedjeljak, 23. marta, s početkom
u 19.00h u Bošnjačkom institutu**

U ponedjeljak, 23. marta 2026. navršit će se dvije godine od odlaska Abdulaha Sidrana. Tim povodom, Fondacija Sidran, u partnerstvu sa Bošnjačkim institutom – Fondacijom Adila Zulfikarpašića, organizira program za poštovaoce stvaralaštva, naročito poezije Pjesnika Grada.

U programu učestvuju književnici i Sidranovi prijatelji Boris Lalić i Ruždija Adžović, pjesnikinja Emsura Hamzić, pjevač balada i gitarista Šuki Planjanin, te glumci sarajevske, bh. i regionalne teatarske i filmske scene Snežana Bogićević i Tarik Džinić koji će govoriti Sidranove stihove. Voditelj programa je ugledni kulturni i javni djelatnik, urednik i novinar Dževdet Tuzlić.

Poseban poklon prisutnima biće premijerna izvedba kompozicije inspirirane stihovima Sidranove pjesme pod naslovom „Partizansko groblje“, kompozitora Nedima Zlatara, a koju će po prvi put publika poslušati ali i pogledati u formi lirskog videa.

Jedno iznenađenje prirediće i BH Pošta, koja je izdala poštansku marku u čast Abdulaha Sidrana kao jednog od najznačajnijih bh pjesnika, pisaca i slavnog filmskog scenariste, koju će pratiti i tzv. koverta prvog dana i prigodni žig, čime BH Pošta kroz filateliju doprinosi očuvanju uspomene na ličnost koja je dala nemjerljiv doprinos kulturnom naslijeđu Bosne i Hercegovine.

Pozivamo Sidranove prijatelje i poštovaoce da se pridruže ovoj poetskoj šetnji putevima uspomena i sjećanja, te svojim prisustvom doprinesu očuvanju i širenju znanja o njegovom blistavom pjesničkom opusu.

BOŠNJAČKI INSTITUT
21 GODINA FONDACIJE ADILA ZULFIKARPAŠIĆA

Suzanne Arbanas

Ekonomski značaj dijaspore za BiH

U Bosnu i Hercegovinu svake godine pristižu milijarde maraka pomoći iz inostranstva. Dijaspore se pokazuje kao nezamjenjiv pokretač ekonomije zemlje. Bh. dijaspora predstavlja jedan od najvažnijih ekonomskih motora svoje domovine.

Kako pokazuju najnoviji podaci, BiH zauzima drugo mjesto u Evropi po suficitu ličnih doznaka iz inostranstva i njihovom udjelu u bruto domaćem proizvodu (BDP-u), navodi se u nedavno objavljenoj analizi Eurostata.

Prema podacima Centralne banke BiH, oko 4,3 milijarde maraka doznaka uplaćeno je u zemlju u prvih devet mjeseci 2025. godine — što je povećanje od približno 156 miliona maraka u odnosu na isti period 2024. godine. Ovi podaci opovrgavaju strahove da su ekonomske krize ozbiljno ugrozile finansijsku stabilnost bosanskohercegovačkih porodica koje žive u zapadnim zemljama. Ako se pozitivan trend nastavio i u posljednjem kvartalu 2025. godine, ukupna vrijednost doznaka mogla bi znatno premašiti granicu od pet milijardi maraka.

Detaljniji pregled pokazuje da lične novčane doznake iz inostranstva dominiraju, dosegivši 3,262 milijarde maraka do kraja septembra 2025. — što je značajan porast u odnosu na 3,066 milijardi u istom periodu 2024.

Među ostalim vrstama transfera, na prvom mjestu su penzije iz inostranstva, u ukupnom iznosu od 947 miliona maraka.

Budući da se ovi podaci odnose samo na prva tri kvartala, očekuje se da će konačni godišnji iznos biti još impresivniji.

Sve ukazuje na to da će 2025. biti rekordna godina kada je riječ o finansijskim vezama između bosanskohercegovačke dijaspore i njihovih porodica u domovini. Ovaj trend ima značajan uticaj na vrijednost roba i usluga proizvedenih u zemlji — odnosno na bruto domaći proizvod (BDP). Ekonomski značaj dijaspore za BiH dodatno potvrđuju i podaci Eurostata, prenosi Kosmo.at.

Mapa koju je izradio Eurostat prikazuje uticaj ličnih doznaka na ekonomiju zemalja EU, država EFTA i kandidata za članstvo u EU.

Doznake iz dijaspore značajno povećavaju privatnu potrošnju u Bosni i Hercegovini i uveliko doprinose ekonomskom rastu. Ipak, treba ostati realan: zemlja se i dalje nalazi pri dnu evropske ljestvice životnog standarda i suočava se s izraženim inflatornim pritiscima.

Posebno je zabrinjavajući rastući jaz između povećanja plata i troškova života.

Prosječna neto plata u oktobru iznosila je 1.632 KM.

Podrška dijaspore postaje još važnija kada se uzmu u obzir podaci Evropskog programa poređenja cijena i BDP-a iz 2022. godine, koji pokazuju da je BDP po glavi stanovnika u BiH, mjerena standardom kupovne moći, dostigao samo 35 posto prosjeka Evropske unije.

Stvarna individualna potrošnja po glavi stanovnika iste godine iznosila je 41 posto prosjeka EU.

Izvor: Podaci Eurstat / Vijesti.ba

A close-up photograph of a bouquet of flowers. The bouquet features several large, light pink roses with many layers of petals, and a cluster of smaller, fringed pink carnations. The flowers are arranged in a dense, overlapping manner, filling the frame. The lighting is soft, highlighting the delicate textures of the petals.

Bajram Serif
Mubarek Olsun

ITTAS SYATELJÉ

**Znanjem stečenim u Šeher Banja Luci, osniva
Amila Kasum Ittas Syateljé u Göteborgu 2013. Godine.**

Banjalučkim šarmom i stečenim povjerenjem proširuje kontakte kako sa
privatnim osobama, tako i sa kompanijama za dizajniranje enterijera.

Danas nudimo šivanje kućnog tekstila (zavjese, prekrivači, jastuci) po mjeri
– za manje ili veće projekte.

**Za eventualne informacije/narudžbe
obratite se na:**

info@ittas.se
070 894 61 18

*Dobro došli u Ittas Syateljé, vaš etablirani
krojački atelje, s kvalitetom i stručnosti.*

ITTAS
SYATELJÉ

FRÅN
DET
BÖRDIGA
BAJKAN

PLIVIT WEB SHOP

Sve što vam treba od balkanske hrane i pića sada na jednom mjestu, uz mogućnost plaćanja putem Klarne

Ljubitelji balkanskih okusa više ne moraju obilaziti trgovine u potrazi za omiljenim proizvodima! Plivit Trade, renomirana kompanija koja se bavi uvozom i distribucijom balkanskih proizvoda, nedavno je pokrenula svoju novu online prodavnicu – Plivit shop, koja okuplja sve autentične proizvode iz ovog regiona na jednom mjestu.

Plivit shop omogućava jednostavnu i brzu kupovinu, a na platformi možete pronaći cijeli asortiman proizvoda koje Plivit Trade proizvodi i uvozi sa Balkana. Umjesto traženja po različitim radnjama, sada možete naručiti sve što vam treba iz udobnosti vlastite fotelje i to uz samo nekoliko klikova. Nema više nepotrebnih potraga – sve je dostupno na Plivit shopu!

Kupovina se obavlja preko Klarne, koja omogućava sigurno i praktično plaćanje. Sve što naručite bit će dostavljeno direktno na vašu kućnu ili željenu adresu, čime se štedi vrijeme i pruža maksimalna udobnost.

Na Plivit shopu možete pregledati i aktuelne ponude i kampanje, pa tako iskoristiti povoljne cijene i popuste na odabrane proizvode. Ova online prodavnica predstavlja savršeno rješenje za sve one koji žele uživati u autentičnim balkanskim proizvodima, bez potrebe za odlaskom u trgovine.

Posjetite Plivit shop odlaskom na stranicu www.plivitshop.se ili skenirajte QR- koji se nalazi pri dnu strane.

Kako skenirati QR - kod putem mobilnog telefona:

1. Otvorite kameru na svom mobilnom telefonu.
2. Usmjerite kameru prema QR kodu tako da bude unutar okvira na ekranu.
3. Telefon će automatski prepoznati kod, a na ekranu će se pojaviti obavijest.
4. Kliknite na obavijest kako biste otvorili vezu ili informaciju povezanu sa QR kodom.

*Kupovina osigurana od strane Klarna Bank

19 98
PLIVIT TRADE
FAM
GOLALIĆ

